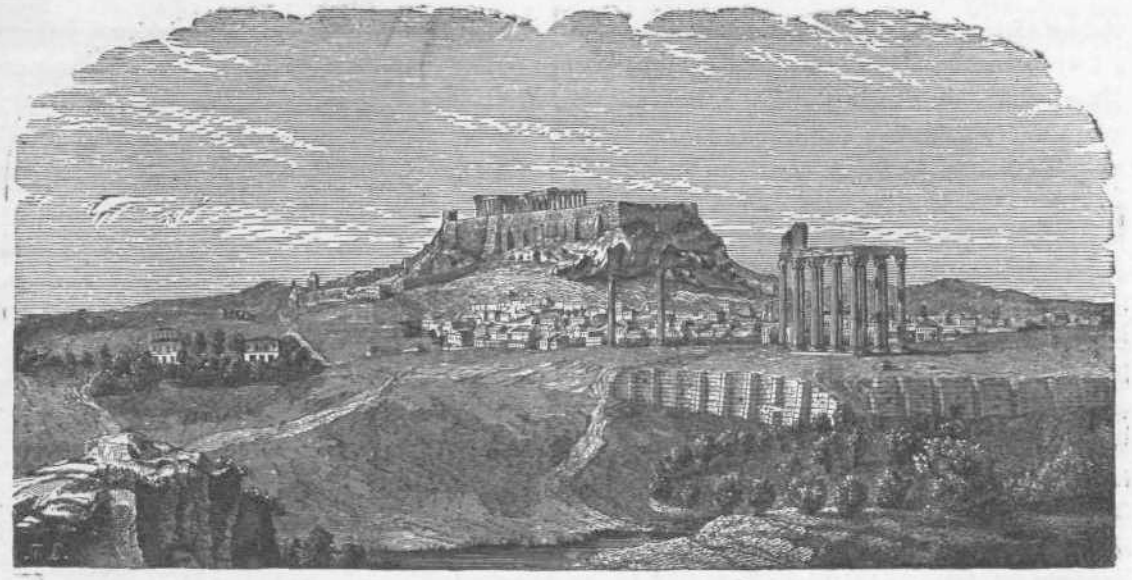

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΙΟΥΛΙΟΥ, 1865. ΤΟΜΟΣ Ιε'. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 367.

Γ. ΟΥΑΛΕΡΙΟΥ ΚΑΤΟΥΛΛΟΥ.

Ἡ περὶ τοῦ πλοκάμου τῆς Βερενίκης Ἐλεγεία σὺν τῷ προτεταγμένῳ αὐτῆς ἐπιστολίῳ τῷ πρὸς Ὄρταλον ἠρωελεγείοις ἐκφρασθεῖσα ἑλληνικοῖς, καὶ μετὰ σημειώσεων συνοδευθεῖσα τινῶν ὑπὸ Χ. ΦΙΛΗΤΑ, Ι. Δ.

Προϋπόμνησις.

Μεταξὺ τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου ἀφανισθέντων διαφόρων Καλλιμάχου τοῦ Κυρηναίου ποιητικῶν ἔργων συγκατελέγετο, ὡς προκύπτει ἐκ μαρτυρίας ἄλλων τε καὶ τοῦ Ὑγίνου πρὸ πάντων (Poet. Astron. L. 2. C. 24) Ἐλεγεία τις προσέτι ὑπόθεσιν ἔχουσα τὸν ὑπὸ τοῦ μαθηματικοῦ Κόνωνος τοῦ Σαμίου καταστερισθέντα πλόκαμον Βερενίκης τῆς Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου ἀδελφῆς ἅμα καὶ συνευνέτιδος· καὶ τοῦ μὲν ἀπολεσθέντος Καλλιμαχείου τούτου ἔπους δὲν ὑπολείπονται τὴν σήμερον εἰμὴ μόλις ὀλιγώτατά τινα ἀποσπασμάτια, τὰ ὁποῖα κατὰ περίστασιν ὑπὸ τῶν παλαιῶν μνημονεύονται γραμματικῶν· πλὴν εὑρίσκεται ὅμως κατὰ καλὴν τύχην σωζομένη εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν γραμματολογίαν ὁλόκληρος ἔκφρασις αὐτοῦ ἡ περὶ τῆς Κόμης τῆς Βερενίκης (De Coma Berenices) ἐπιγραφομένη ἐλεγεία τοῦ Οὐερωναίου ποιητοῦ Κατούλλου, τὴν ὁποίαν ἐκ τῆς Καλλιμαχείου οὗτος εἰς λατινικὰ περικόμψως μεταποιήσας μέτρα πρὸς Ὄρταλον ἀπεύθυνε τὸν φίλον του καθ' ὑπόσχεσιν διὰ τοῦ περιπαθοῦς ἐπιστολίου τοῦ προτασσομένου αὐτῆς. Ἂν καὶ περιφανεῖς ἐπὶ ἑλληνικῇ παιδείᾳ ἄνδρες δὲν ἔλειψαν νὰ μετενέγκωσι κατὰ τὸ παρελθὸν εἴτε τὸ ἓν εἴτε τὸ ἕτερον τῶν εὐφραδῶν τούτων ἐπυλλίων εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἔμμετρον ἀρχαῖον λόγον (*), μ' ὅλον τοῦτο ἤρεσε πρό τινος καὶ εἰς ἐμὲ ὅπως ἀμφότερα εἰς τὸν αὐτὸν ἐκθέσω λόγον καὶ ἐκ μέρους μου ψυχικῶν ἐμῶν παθημάτων ἐπιδιώκων διαγωγήν τινα ὁπωσοῦν καὶ ἀνακούφισιν. Ὁποιονδήποτε

(*) Ἑλληνικαὶ μέχρι τοῦδε μεταφράσεις τῶν δύο τούτων τοῦ Κατούλλου ποιημάτων, καθ' ὅσον εἰς ἐμὲ γνωστόν, ὑπάρχουσι τοῦ μὲν πρὸς Ὄρταλον ἔπους ἡ τοῦ Βοναβεντούρα Οὐουλκανίου, κειμένη εἰς τὴν Δουσιανὴν ἔκδοσιν τῶν τριῶν ποιητῶν Κατούλλου Τιβούλλου καὶ Προπερτίου (Cat. tib. Prop. recogniti a. Jamo Dousa filio. Lugd. Bat. 12,1592), τῆς δὲ Ἐλεγείας ἡ τοῦ Ἰωσὴφ Σκαλιγέρου καὶ ἡ τοῦ Ἀντωνίου Σαλδινίου ἐμπεριεχόμεναι ἀμφότεραι εἰς τὴν ὑπὸ Α. Μ. Βανδινίου ἐν Φλωρεντίᾳ κατὰ τὸ 1761 ἔτος γενομένην ἔκδοσιν τῶν Καλλιμαχείων ὕμνων, καὶ τέλος ἡ ὑπὸ ὁμογενοῦς ἡμῶν τοῦ Ἑλλογιμωτάτου Καθηγητοῦ Φιλίππου Ἰωάννου νεωστὶ φιλοπονηθεῖσα, ἥτις ἐν Συλλογῇ ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐλεγειῶν τινῶν Ῥωμαϊκῶν ἐλεγοποιῶν ὑπὸ Ε. Καστόρχου Ἀθήνησι 1850, κατεχωρίσθη δὲ μετὰ μεταβολῶν τινῶν καὶ ἐν τῇ ἐφημερίδι τῶν φιλομαθῶν 13 Φεβρουαρίου 1861.

τὸ ἔργον ὅμως τοῦτο ἀποκαθιστῶ αὐτὸ κοινὸν τώρα
καὶ μετὰ πολλῶν ἐξ εὐνοϊκῆς ἀξιώσεως ἐλλογίμων
φίλων μου, καθ' ἣν περίστασιν περιττὸν δὲν ἔκρινα
ὅλως καὶ μετ' ὀλίγων νὰ συνοδεύσω σημειώσεων τὴν
Ἐλεγείαν ἐν μέρει. Τείνουσι δὲ αὗται κυρίως πρὸς
διασάφησιν τῶν ὁπωσοῦν σκοτεινῶν τοῦ ποιήματος
χωρίων, ἢ καὶ πιθανὴν τῶν ἐκ σφαλερᾶς γραφῆς πα-
ρηλλαγμένων τυχὸν ἑτέρων τινῶν αὐτῆς ἐπανόρθω-
σιν, καθὼς καὶ πρὸς ὑπόδειξιν οὐδὲν ἧττον τῶν ἐκ
τοῦ ἀρχετύπου ἀκόμη Καλλιμαχείου ποιήματος δια-
σωθέντων ὀλιγίστων εἴτε βεβαίων εἴτε καὶ πιθανῶν
τεμαχίων, τὰ ὁποῖα ὡς πηγὰς ὑπάρχοντα τῶν
προσομοίων καὶ ἀναλόγων τοῦ Κατουλλείου ἔπους
ἐκφράσεων, δὲν ἐνόμισα ἀνάρμοστον καὶ νὰ παραλά-
βω εἰς τὴν ὑφὴν τῶν στίχων μου ἀντὶ πάσης ἑτέρας
ἐξ ἐμοῦ τῶν τοῦ λατινικοῦ κειμένου ῥήσεων ἑλλη-
νικῆς μεταποιήσεως· περιέκλεισα δὲ πρὸς διάκρισιν
ταῦτα ἐντὸς δύο ἀστερίσκων. Χ. Φ.

ΠΡΟΣ ΟΡΤΑΛΟΝ.

Εἰ καὶ μ' ἐνδελεχεῖ φροντὶς δεδμημένον ἄλγει
τῆλε σοφῶν πλάζει, Ὅρταλε, Παρθενικῶν,
οὐδέ τε φρὴν δύναται γλυκόεντα κυήματα Μουσῶν
ἐκπροφέρειν· τόσσοις βράσσεται ἥδε κακοῖς!
καὶ γὰρ ἐμοῦ κάσιος Ληθαίης ἄρτιγε δίνης
βλύζον ὑπόχλωρον ἔκλυσε κῦμα πόδα,
Τρῳὰς ὅν αἰγιαλῷ Ῥοιτείῳ νέρθεν ἄρουρα
νοσφισθέντ' ἀμῶν ἐκ φαέων ἀλοᾷ·
(προσφήσω; τεὰ ἦποτ' ἀκούσομαι ἔργα λαλεῦντος;
οὔποτε σέ, ζωῆς φίλτερ' ὁμαῖμον, ἐγὼ
λεύσω τοῦ λοιποῦ; ἀλλ' αἰὲν δῆτα φιλήσω,
αἰὲν ἐπ' οἴτῳ σῷ αἴλιν' ἀείσομ' ἔπη,
Οἷα περ ὀρπήκων ᾄδει ὑπένερθε καλύπτρης
Δαυλιὰς αἶσαν ἄπνου μυρομένη Ἰτύλου.)
Ἔμπης τοσσατίοις ἐν ὀδύρμασιν, Ὅρταλε, πέμπω
τάς δε σοι, ἃς μέθεπον, Βαττιάδου σελίδας,
ὡς μὴ πιστευθέντα σὰ μὰψ πλαγκτοῖσιν ἀήταις
ῥήματ' ὀτῃ ἐμῆς ἐκπροφυγεῖν πραπίδος,
μνήστου ᾗ κλοπίμῳ πεμφθὲν δωρήματι μῆλον
κόλπων παρθενικῆς ἔκδραμεν ἀγνοπόλων,
ὃ σχετλίης μαλακῷ ὕπο λήσμονος εἵματι ναῖον
μητρὸς ὅτ' ἐν προσόδῳ ἄνθορεν, ἐξέπεσε,
καὶ κεῖνο πρανεῖ θεῖ ῥύμῃ, τῇδ' ἐρύθημα
ἐκ ῥεθέων στυγνῇ ῥεῖ συνεπιστάμενον.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΠΛΟΚΑΜΟΥ ΤΗΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ.

Ὅς μεγάλοιο ἅπαντα διέδρακε φέγγεα κόσμου
ἄστρων ἀντολίας ὅς μάθε καὶ δύσιας,
ὀξέος ὡς φλόγεον σέλας ἔκλιπεν ἠελίοιο,
ὡς τακτοῖς καιροῖς τείρε' ὑποστρέφεται,
ὡς κλέβδην Ἑκάτην ὑπὸ Λάτμια νῶτα ἰάλλων
ἄντυγος ἠδὺς ἔρως ἐκκαλεῖ αἰθερίης,
* ἦ με Κόνων ἔβλεψεν ἐν ἠέρι τὸν Βερενίκης
βόστρυχον, ὃν κείνῃ πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς *
τουτάκις εὖτε νέῳ βασιλεὺς γαίων ὁμεναίῳ
* ἤϊ' ἐπ' Ἀσσυρίων ἤθεα πανστρατιῇ *
νυκτερινῆς φορέων ἔριδος μελιηδέα ἴχνη
ἤρισεν ἣν σκύλων εἵνεκα παρθενικῶν.
μὴ οὖν ἀρτίγαμοι Κύπριν ἔστυγον; ἠὲ τοκήων
ψεύδονται πλαστοῖς χάρματα δακρυδίοις,
ἄφθον' ἃ αἴδ' ἐντὸς θαλάμου εἴδουσι βατήρων;
ὥς με ῥύοιντο θεοὶ οὐ στοναχοῦσ' ἐτεόν.
Τοῦτο μ' ἐμὴ πολλοῖς βασίλεια δίδαξε γόοισι
νυμφίου ἀνδροφόνον * ἐς δάϊν ἐρχομένου *.
Ὦς σὺ τότ' ὀρφάνιον πανερήμη δύρασο κοίτην
χωρισμόν τε φίλου δακρυπετῆ κάσιος!
πενθαλέους μυελοὺς ὅτε πάγχυ κατέβρω ἀνίη,
ὡς τότε σοὶ στέρνων μερμέρῳ ἐκ συνόλων
ὤλισθον πινυταὶ πραπίδες! μεγαλήτορα ἔμπης
* ᾔδεα μᾶλλον ἐγὼ [σ' ἐκ]κοτέ * κουριδίου·
μῶν ἐλάθου ἔργου κλυτοῦ, ᾧ βασιλήϊα τέτμες
λέκτρα, τὸ οὐκ ἄλλος ἔτλη ἀρειότερος;
ἀλλὰ πόσιν λυγρὴ τόθ' ἱεῖσ' ἔπη οἷα ποτήυδας!
Ζεῦ! ὡς ὤμορξας χειρὶ θαμὰ βλέφαρα!
Τίς τόσος ἠλλοίωσε θεός σε; ἢ ὅττι ἐρῶντες
οὐκ ἐθέλουσι φίλου σώματος ἔμμεν ἑκάς;
Οἷα τότ', αἴ! γλυκεροῦ ὑπὲρ ἀνδρὸς ὑπέσχεο πᾶσιν
οὐ δίχα ταυρείου αἵματος ἀθανάτοις
εἰ ἀνίοι; ὅδ' ἑλὼν Ἀσίην χρόνῳ οὐκ ἐνὶ μακρῷ
χώρῃ Αἰγύπτου πρόσθετο ὀλβοφόρῳ.
Ἷν ἕνεκ' οὐρανίῳ χορῷ ἀντιδοθεὶς ἐγὼ ἔργων
δώρῳ καινοτέρῳ εὖγμα λύω προγενές·
ἄκων, ὦ βασίλεια, τεῆς κορυφῆς ἀπεχώρουν,
ἄκων, * σήν τε κάρην ὤμοσα σόν τε βίον *,
ἄξια πάσχοι ἃ εἴ τις ἂν εἰκαίως ἐπομόσσαι·
ἀλλὰ σιδήρῳ τίς γ' ἰσοπαλής κεν ἔοι;
κεῖνο τ' ἀνετρέφθη ὃ ἐν ἀκταῖς πάμμεγα οὖρος
Θυίης παμφεγγὴς γέννα ὑπερφέρεται,
Μῆδοι εὖτε νέαν ἅλα τεῦξαν, ἰδ' εὖτε νεοίη
βάρβαρος εὐόπλοις νηυσὶ διέπλω Ἄθω,
τί τρίχες ἂν ῥέξειαν ὅτ' εἴκαθε τοῖα σιδήρῳ;
Ζεῦ πάτερ * ὡς Χαλύβων πᾶν ἀπόλοιτο γένος,
γείοθεν ἀντέλλοντα κακὸν φυτὸν οἳ μιν ἔφηναν *
καὶ σκληρὸν σφετέραις ἔπλασαν ἰδμοσύναις·
προὐλίγου οἰωθέντες ἀδελφοὶ βόστρυχοι αἶσαν
κλαῖον ἐμὴν ὅτ ἐμοὶ Μέμνονος Αἰθίοπος
κοινότοκος ταρσοῖσιν ἐρέσσων ἀέρα κούφοις
ἦλθ' ἵππος πτερόεις Κύπριδος Ἀρσινόης,
ὅς δὲ τ' ἀειράμενός με δι' αἰθέρος ἕπτατο δίης
κὰν κόλπῳ ἀγνῷ κάτθετο Ποντογενοῦς·

αὐτὴ ἑὸν Ζεφυρῖτις ἐκεῖ θεράποντ' ἐπεπόμφει
πότνα Κανωβείων ναιέτις αἰγιαλῶν,
ἀστραίῃ ὡς μὴ μόνον οὐρανοῦ ἔνθα εἰ αἴγλῃ
ἐξ Ἀριαδνείων χρυσοφαὴς κροτάφων
πηκτὸς ἔοι στέφανος, μαρμαίροιμεν δὲ καὶ ἄμμες
ξανθοκόμου κορυφῆς λῃδες ἱρόθυτοι·
δάκρυσι μυδαλέον με θεῶν ἐς ἀνάκτορ' ἰόντα
καινὸν ἐν ἀρχαίοις ἄστρον ἔθηκε θεά,
καὶ γὰρ Παρθενικῆς ὁμορῶν αἰνοῦτε Λέοντος
τείρεσι, Καλλιστοῦς ἄγχι λυκκόνιδος,
στρωφάομ' ἐς δύσιας νωθοῦς πομπεὺς πρὸ Βοώτου,
ὃς μόλις ὀψὲ βαθὺν δύετ' ἐς Ὠκεανόν.
Ἀλλ' εἰ καὶ κατὰ νύκτα θεῶν ὑπὸ ποσσὶ φορεῦμαι,
ἠοῖ ὅμως πολιὴ Τηθὺς ἔχει με πάλιν.
Ἰλήκοις κούρη Ῥαμνουσία ἥν τάδ' ἐνίσπω,
οὐ γὰρ ἐγώ τι φόβῳ κεύσω ἀληθοσύνην,
οὐκ εἰ * κηκάδι σὺν γλώσσῃ * ἐμὲ τείρεα δάκνοι
ὄφρ' ἐτεῇ στέρνων ἔγκρυφα μὴ πετάσω,
Τοῖς δ' ἔργοις τόσον οὐφρένα τέρπομαι, ὅσσον ἀπέμμεν
κρατὸς ἀπέμμεν ἀεὶ δεσπότιδος ἀλύω,
Παρθένῳ ᾗ σὺν ἐγὼ ποτ', ἀλείφατος ἔμπαν ἀΐστωρ,
μύῤῥης χιλιάδας οὐκ ὀλίγας ἔπιον·
νῦν ὅμμ' ἀσπασίῳ τὰς ζεῦξ' ἀμαρύγματι πεύκη
μὴ πρὶν ὁμοψύχοις σώματα συζυγίοις
δοίητ' ἀμπεχόνης γυμνὰς θηλὰς ἀφεῖσαι,
πρίν κεν, ἃ εὐτερπῆ, δῶρα μοι εἴδοι ὄνυξ
ὑμὸς ὄνυξ ἀγνῆς ὑπὸ τέθμια ἔμπεδα κοίτης,
ἀλλ' ἀκαθάρτῳ ἢ μοιχοσύνῃ δέδοται
κείνης, αἴ! κακὰ δῶρα πίοι κόνις ἥλιθα κούφη,
οὐ γὰρ ἐγὼ φαύλων προσδέχομαι γέρεα·
τὼς πλέον, ὦ γαμεταί, αἰὲν σφετέραις ὁμόνοια,
αἰὲν ἔρως ἐν ἔδραις ναιετάοι μόνιμος.
Τύνῃ δὲ βασίλεια, ὅτ' ἄστρ' ἐσορῶσα θέαιναν
Κύπριν ἑορτασίμοις ἱλάσεαι φάεσι,
μὴ μύρου ἔμμεν ἄπειρον ἐάσῃς, ἀλλά με μᾶλλον
δαψιλέσσι τεὸν φαίδρος δωτύεσι.
Τείρεσι τίπτε μετῶ; αἴθ' ἦν πλόκαμος βασίλειος!
ἄγχορος Ἠριδανοῦ λάμποι ἂν Ὠαρίων.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΙΝΕΣ

Εἰς τὴν περὶ τοῦ πλοκάμου τῆς Βερενίκης
Ἐλεγείαν τοῦ Κατουλλου.

στ. 7. 8.

ἦ με Κόνων ἔβλεψεν ἐν ἠέρι τὸν Βερενίκης
βόστρυχον, ὃν κείνῃ πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς.

Μνημονεύει τῶν στίχων τούτων ἐκ τῆς Καλλιμάχου πάντως ἐλεγείας ὁ Θέων (Ἀράτ. φαιν. στ. 144) λέγων « Κόνων ὁ μαθηματικὸς Πτολεμαίῳ χαριζόμενος Βερενίκης πλόκαμον ἐξ αὐτοῦ κατηστέρισε, τοῦτο δὲ Καλλίμαχός που φησὶν

ἠδὲ Κόνων μ' ἔβλεψεν ἐν ἠέρι τὸν Βερενίκης
βόστρυχον, ὃν, κείνῃ πᾶσιν ἔθηκε θεοῖς. »

Τὸ καταρχὰς τοῦ ἑξαμέτρου τοῦ Καλλιμαχείου τούτου Ἐλεγείου ἐσφαλμένως κείμενον *ἠδὲ Κόρων μ'* ἐπανωρθώθη ὑπὸ τῶν κριτικῶν δεόντως *ἦμε Κόρων*· ὁ Κάτουλλος δ' αὐτὸ ἐξέφρασε περισσοτέρως·

idem me iste Conon caelesti in lumine vidit
e Bereniceo vertice Caesariem
fulgentem clare: quam multis illa deorum
laevia protendens brachia pollicita est.

αὐτὸς ὅδ' οὐρανίῳ με Κόνων ἐνὶ φέγγεϊ λεῦσε
τὸν Βερενικείης ἐκ κορυφῆς πλόκαμον
στίλβοντ' ἐκφανέως. πολλοῖσι θεῶν ὅν ἐκείνη
λείω ἀνισχομένη πήχεε ἠγγύασεν.

Ἀλλ' ὁ Καλλίμαχος, ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς εἰκάζεται τῶν στίχων, δυσκόλως πρέπει νὰ εἶχεν ἐνταῦθα περισσότερόν τι τοῦ ῥήματος ἔθηκεν· ὁ Κάτουλλος δὲ πλατύνας τὴν ἐν τῷ ῥήματι ἐμπεριεχομένην ἰδέαν τῆς ἀφιερώσεως διὰ τῆς ἀνατάσεως τῶν βραχιόνων τῆς βασιλίσσης, ἐμιμήθη εἰς τοῦτο προφανῶς τὰς ἐπὶ εὐχῶν συνήθεις τοῦ Οὐϊργιλίου ἐκφράσεις, ὁποῖαι (Αἰν. Α, στ. 97) **et duplices tendens ad sideva palmas** καὶ (Αἰν. Β, στ. 687) **et caelo palmas cum voce tetendit,** καὶ ἄλλας ἄλλοθι τοῦ αὐτοῦ ποιήματος παραπλησίας.

στ. 10.

ἤϊ' ἐπ' Ἀσσυρίων ἤθεα πανστρατιῇ·

ὁ Κάτουλλος

vastatum fines iverat Assyrias,

χώρας δηώσων ἤϊεν Ἀσσυρίας.

Φέρεται ὑπὸ τοῦ ἐτυμολόγου (λ. Ἀσσυρία) Καλλιμάχειός τις πεντάμετρος ἢ ἀπ' *Ἀσσυρίων ἡμεδαπὴ στρατιή*. Ὁ Ἐμστερούσιος, ὡς μετέπειτα καὶ ὁ Βλομφείλδιος, τὰ κατ' ἀρχὰς τούτου σφαλερὰ ἢ ἀπ' γράφοντες εὐστόχως *ἤϊ ἐπ'* ὑπέλαβαν ἐνταυτῷ τὸν στίχον καὶ ὡς ἀνήκοντα εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἐλεγείας. Μὲ πείθει ἡ γνώμη των, ἀλλὰ διὰ νὰ ἦναι ὅμως σύμφωνοι εἰς τὸν νοῦν τῶν ἐνταῦθα λεγομένων καὶ αἱ δύο τελευταῖαι λέξεις *ἡμεδαπὴ στρατιή*, πολὺ πιθανὸν κρίνω νὰ ἐγράφοντο καὶ αὗται ποτὲ *ἤθεα πανστρατιῇ*, αἱ ὁποῖαι καὶ ὄχι δυσκόλως θέλει ἐξετράπησαν εἰς τὴν νῦν φερομένην ἀνάγνωσιν διὰ τὴν ταυτοηχίαν των· ὁ στίχος λοιπὸν ἀναγινωσκόμενος

ἤϊ' ἐπ' Ἀσσυρίων ἤθεα πανστρατιῇ

ἤτοι ὁπότε ὁ Βασιλεὺς ἐστράτευεν ἐπὶ τὰς οἰκήσεις καὶ τὰς χώρας τῶν Ἀσσυρίων, ὁμοῤῥοθεῖ ἂν ὄχι

κατὰ τὴν λέξιν, τοὐλάχιστον κατὰ τὴν ἰδέαν πρὸς τὸν Κατούλλειον

vastatum fines iverat Assyrias.

στ. 18.

νυμφίου ἀνδροφόνον ἐς δάϊν ἐρχομένου,

ὁ Κάτουλος

invisente novo praelia torva viro,

καινὸς ὅτ' ἐς βλοσυρὰς δήριας ᾖεν ἀνήρ.

Ὁ Ἐτυμολόγος (λ. δάϊν) ἔχει ἐκ τοῦ Καλλιμάχου ἀποσπασμάτιον *ἐς δάϊν ἐρχομένων* ἐλεγείου προφανῶς τοῦτο πενθημιμερὲς τὸ δεύτερον. Ἐὰν τὸ ἐν αὐτῷ *ἐρχομένων* ἤθελεν ἀναγνωσθῆ ἑνικῶς *ἐρχομένου*, καὶ αἱ φωναὶ *ου* καὶ *ων* γνωστὸν ὅτι εὐκόλως συγχέονται εἰς τὰς ἀντιγραφάς, ἡ φράσις τότε *ἐς δάϊν ἐρχομένου* ταυτιζομένη ὅλως πρὸς τὴν τοῦ Κατούλλου **invisente praelia** ἔνι ἐγγὺς τοῦ βεβαίου νὰ παριστάνῃ λείψανον Καλλιμαχείου πενταμέτρου τοῦ εἰς τὸ μέρος ἀνήκοντος τοῦτο τῆς Ἐλεγείας.

στ. 20, 21.

ὡς σὺ τότ' ὀρφάνιον πανερήμη δύραο κοίτην
χωρισμόν τε φίλου δακρυπετῆ κάσιος.

Οἱ δύο οὗτοι στίχοι φέρονται εἴς τινας τοῦ Κατούλλου νεωτέρας ἐκδόσεις

et tu vero orbum luxti deserta cubile,
et fratris cari flebile discidium.

Ἐκφράζοντες οὕτω τὸν περὶ δύο ὁμοῦ ἀτυχημάτων θρῆνον τῆς Βερενίκης, τῆς ἐρημώσεως δηλονότι τῆς ἰδίας κλίνης, καὶ τοῦ χωρισμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ της· ἀλλ' εἰς ἀρχαιοτέρας ἄλλας καὶ τὴν πρωτογενῆ μάλιστα (Vicentiae 1481 fol.) ἔχουσιν,

at tu non orbum luxti deserta cubile,
sed fratris cari flebile discidium,

νοουμένου διὰ τῆς ἀντιθέσεως ὅτι ἡ Βερενίκη δῆθεν εἰς τὴν περίστασιν τῆς ἐκστρατείας τοῦ βασιλέως δὲν ἐθρήνησε τὴν στέρησιν τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, ἀλλὰ μάλιστα καὶ κατ' ἔξοχον τρόπον τὸν ἀπὸ τοῦ ἀγαπητοῦ συνομαίμονος χωρισμόν. Καὶ τὴν ἀνάγνωσιν ἀκολουθήσαντες ταύτην ἐξήνεγκαν τοὺς στίχους ἑλληνιστὶ ὁ μὲν Σκαλίγερος

οὐδὲ σὺ χηρόσυνον ὀλοφύραο λέκτρον ἔρημος
ἀλλὰ κασιγνήτου μέρμερον ἀζυγίην·

ὁ δὲ Σαλβίνιος

καί περ φῆς οὐκ ἀνδρὸς ἐδακρύου ὀρφανὰ λέκτρα
ἀλλὰ κάσιν φίλον τῆλε καθεξόμενον.

Μ' ὅλον τοῦτο ὡς πρὸς τὸν νοῦν καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὕτη δὲν ἤθελεν εἶσθαι παραπολὺ τῆς ἑτέρας διάφορος, ἐὰν τυχὸν ὁ λόγος ὑπετίθετο κατ' ἐρώτησιν γινόμενος· καὶ οὕτως ἐρωτηματικὸν ἐξέλαβεν αὐτὸν ὁ Φόσκολος (La chioma di Berenice p. 84, not.) παραφράζων « καὶ τί; δὲν ἔκλαυσες σὺ ἄρά γε τὴν ἐρημωθεῖσαν κλίνην σου, ἀλλὰ μόνον τὸν ἀποχωρισμὸν τοῦ ἀδελφοῦ σου; » συναγομένου ἐκ τῆς κατ' ἐρώτησιν ταύτης ἀναγνώσεως ὅτι ἡ Βερενίκη ἐθρήνησεν ὁμοῦ καὶ τὰς δύο ἀτυχίας. Ἀλλὰ καὶ ὁ καθηγητὴς Φίλιππος εἰς τὸ αὐτὸ πάντως ἀποβλέπων, ἐρωτηματικῶς ὡσαύτως ἀπέδωκε τὸν λόγον ἐξελληνίσας

οὐ σύ τότ' οἰωθεῖσα λέχος κώκυσας ἐρῆμον
ἀλλ' ἢ νοσφισμὸν προσφιλέος κάσιος;

Ὁ Φόσκολος ὅμως εἰς τὴν ἰταλικὴν αὐτοῦ ἔμμετρον τοῦ ποιήματος ἔκθεσιν παρηκολούθησεν ἔπειτα τέλος πάντων τὸ κείμενον τῶν νεωτέρων ἐκδόσεων ἐκφράσας

e tu piangesti allora il freddo letto
abbandonata, e del fratel tuo caro
il lagrimoso dipartir piangevi.

Καὶ εὐλόγως νομίζω, καθότι παρὰ τὸν πλάγιον τρόπον τῆς ἐρωτήσεως ὑπάρχει εἰκότως προτιμότερος ὁ ἀπ' εὐθείας τὸ πρᾶγμα ἐκθέτων, ὡς κεῖται εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις· μόνον παρατηρῶ ὅτι οἱ εἰς αὐτὰς φερόμενοι δύο σύνδεσμοι **et vero** ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑξαμέτρου προσπταίουσί πως εἰς τὴν σειρὰν τῶν λεγομένων μὴ κείμενοι κατὰ χώραν ἁρμοδίως· καὶ τοῦτο, ὡς φαίνεται, ὑποπτεύσας ἐπανόρθωνεν ἐνταῦθα ὁ Δοερίγγιος **ut tu nunc**, μεταβάλλων δηλονότι τὸν μὲν **at** ἢ **et** εἰς τὸ θαυμαστικὸν **ut**, ἀντικαθιστάνων δὲ τὸν ἀκόλουθον **vero** διὰ τοῦ χρονικοῦ ἐπιῤῥήματος **nunc**· ἀλλ' ἂν καὶ ἐπιτυχὴς ἡ εἰς τὸ θαυμαστικὸν **ut** μεταβολὴ αὕτη τοῦ πρώτου συνδέσμου, ἀντὶ τοῦ **nunc** ὅμως ἐπιῤῥήματος, εἰς τὸ ὁποῖον μετέβαλλε τὸν δεύτερον, ἐπειδὴ ὁ λόγος ἐνταῦθα περὶ παρεληλυθότος, ἁρμόδιον ἤθελεν ὑπάρχει προφανῶς τὸ ἐπὶ τοιαύτης σημασίας τασσόμενον ἕτερον χρονικὸν **tunc**, ὡς αὐτὸ τοῦτο μετὰ τοῦ θαυμαστικοῦ πάλιν **ut** ἐπαναλαμβάνεται περιπαθῶς καὶ εἰς τὸ ἑπόμενον δίστιχον.

στ. 24.

ᾖδεα μᾶλλον ἐγώ[σ' ἐκ]κοτε κουριδίου.

Ὁ Εὐστάθιος (Ὀδ. Ψ, σ. 1946. Ῥώμ.) φέρει ἐκ τοῦ Καλλιμάχου τεμάχιον, *ᾖδεα μᾶλλον ἐγώ κοτε*, τοῦ αὐτοῦ προφανῶς νοήματος τῶν τοῦ Κατούλλου λέξεων, **at te ego certe cognoveram.** Καὶ βέβαιον μὲν ὅτι τὸ τεμάχιον, ὡς ἔχει, δύναται νὰ συνίσταται ἐκ τριῶν τῶν πρώτων ποδῶν ἑξαμέτρου τινός, ἀλλὰ τὸ αὐτό, ἐπειδὴ στενὴν φέρει τὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν Κατούλλειον ἔκφρασιν, δὲν εἶναι πολὺ μακρὰν τῆς ἀληθείας νὰ ἐμπεριέχῃ ὡσαύτως καὶ πενταμέτρου τὴν ἐπὶ ποσὸν πρόοδον ἀναγινωσκομένου μετὰ

μικρᾶς τινος πιθανῆς ἀναπληρώσεως, ᾖδεα μᾶλλον ἐγὼ[σ' ἐκ]κοτε. Θεωρήσας λοιπὸν αὐτὸ ὡς τεμάχιον τοῦ ἐνταῦθα τῆς Ἐλεγείας πενταμέτρου παρεδέχθην εἰς τὴν ὑφὴν τῶν στίχων ἀποτερματίσας τὸ ὅλον διὰ τοῦ ὑποκοριστικοῦ *κουριδίου* τοῦ ἐντελῶς ἀντιαποκρινομένου εἰς τὸ **parua virgine** τοῦ Κατούλλου.

στ. 35.

ὧν ἕνεκ' οὐρανίῳ χορῷ ἀντιδοθεὶς ἐγὼ ἔργων.

Ὁ Κάτουλλος

queis ego pro factis coelesti reddita coetu.

Οἱ ὑπομνηματισταὶ διὰ τοῦ **coelesti coetu** ἐνόμισαν ὑποτυπούμενον ἐνταῦθα τὸ ἐν οὐρανῷ ἄθροισμα τῶν ἀστέρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἠξιώθη μετατεθεὶς νὰ γίνῃ ἐναρίθμιος καὶ ὁ πλόκαμος· ἀκολούθως τῆς ἰδέας ταύτης ἀπέδωκαν τὸν στίχον καὶ οἱ ἑλληνιστὶ τὸ ποίημα μεταφράσαντες· ὁ μὲν Σκαλίγερος,

Τοὔνεκεν εἰδώλοις ἐναρίθμιος οὐρανίοισι

ὁ δὲ Σαλβίνιος,

ἀνθ' ὧν οὐράνιον ἐσέβην χορὸν ἀστερόεντα,

καὶ ὁ Φίλιππος, τέλος,

τῶν δ' ἕνεκ' ἔργων αὐτὴ ἀνελθοῦσ' ἐς χορὸν ἄστρων.

Ἀλλ' ἡ εἰς τοὺς οὐρανοὺς ἀνάβασις τοῦ πλοκάμου καὶ ἐκ τοῦ ἀκολούθου ἡ ἐκεῖ αὐτοῦ μεταξὺ τῶν ἀστέρων καταταγὴ σημαίνεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ μετὰ πολλοὺς στίχους κατωτέρω· ἐνταῦθα δὲ δηλοῦται μόνον ἡ παρὰ τῆς Βερενίκης γενομένη τοῦ πλοκάμου ἀνάθεσις εἰς τοὺς θεοὺς ἅπαντας τοὺς ἐντὸς τοῦ ναοῦ τῆς Ἀρσινόης λατρευομένους, οἵτινες καὶ παριστάνονται εἰς τὸν στίχον τοῦτον περιληπτικῶς ἐκφραζόμενοι διὰ τοῦ **coelesti coetu**, ὡς χορὸς τουτέστιν οὐράνιος, χοροστασία οὐρανίων θεῶν τῶν ἐν τῷ ναῷ ἐκείνῳ τιμωμένων.

στ. 44, 45.

Ζεῦ πάτερ! ὡς Χαλύβων πᾶν ἀπόλοιτο γένος
γείοθεν ἀντέλλοντα κακὸν φυτὸν οἵ μιν ἔφηναν.

Φέρει τοὺς δύο τούτους στίχους, ἐκτὸς ὅτι ἐλλειπῆ κατὰ τὴν ἀρχὴν τὸν πρῶτον, ἀνήκοντας ἀμφοτέρους προφανῶς ἐνταῦθα τῆς ἐλεγείας, ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀπολλωνίου (στ. 1323)· ὁ Κάτουλλος δὲ ἐξέφρασε μὲν τὸν πεντάμετρον κατὰ λέξιν, ἀλλὰ τὸν ἑξάμετρον ἴσως ἀκόμη καὶ τὸν ἐχόμενον αὐτοῦ πενταμέτρον μετεποίησε παραλλάξας τὴν ἔννοιαν οὕτως·

et qui principio sub terra quaerere venas
institit ac ferri fingere duritiem.

Χ'ὃς διφᾷν ὑπὸ γῆς μυχάτοις φλέβας, ἠδὲ σιδήρου
πλάσσειν σκληρυσμὸν πρῶτος ἐπεφράσατο·

μεταβιβάσας δηλονότι τὴν κατάραν ἀπὸ τῶν Χαλύβων καὶ ἐπὶ πάντα ἕτερον εἴ τις ὑπὸ γῆν ἐμετάλλευσε τὸν σίδηρον, καὶ ἀνορύξας σκληρὸν αὐτὸν ἀπετέλεσε διὰ τῆς πλάσεως.

στ. 50, 51.

κοινότοκος ταρσοῖσιν ἐρέσσων ἀέρα κούφοις
ἦλθ' ἵππος πτερόεις Κύπριδος Ἀρσινόης.

Εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Κατούλλου τὸ ἐπώνυμον τῆς Ἀρσινόης κοινῶς φέρεται **cloridos** ἢ **chloridos**· ἀλλ' ὁ Βεντλέϊος ψευδὲς αὐτὸ κρίνας ἀντικαθίστανε διὰ τοῦ **Locridos** (Λοκρίδος) ὡς δῆθεν τῆς Ἀρσινόης, ἥτις ἐκαλεῖτο Ζεφυρῖτις ἀπὸ τοῦ ἐν Λιβύῃ Ζεφυρίου ἄκρου, ὅπου ὑπῆρχεν ὁ ναὸς αὐτῆς, ἐχούσης προσέτι καὶ τὴν προσωνυμίαν ταύτην διὰ τὴν εἰς τοὺς τόπους ποτὲ ἐνοίκησιν τῶν Λοκρῶν· ὅμως ὑποπτεύω πολὺ μὴ τὸ ἐπώνυμον τῆς Ἀρσινόης ἐγράφετο εἰς τὸ ποίημα τοῦ Κατούλλου μᾶλλον **Cypridos** (Κύπριδος), καὶ τὸ ὁποῖον ἔπειτα ἐξ εὐκόλου τῶν γραμμάτων συγχύσεως μετέπεσεν εἰς τὸ νῦν φερόμενον ἀδιανόητον **Cloridos**. Συνεπισχύει δὲ τὴν ὑποψίαν μου πρῶτον ὅτι ὁ Καλλίμαχος αὐτὸς Κύπριν προσονομάζει τὴν Ἀρσινόην εἰς ἓν τῶν αὐτοῦ ἐπιγραμμάτων (Anthol. Palat. app. 45) τὸ ἑξῆς· Κόγχος ἐγὼ Ζεφυρῖτι, παλαίτερος, ἀλλὰ σὺ νῦν με

Κύπρι, Σεληναίης ἄνθεμα πρῶτον ἔχεις
ναυτίλον, ὅς πελάγεσσιν ἐπέπλεον εἰ μὲν ἄῆται,
τείνας οἰκείων λαῖφος ἀπὸ προτόνων
εἰ δὲ γαληναίη λιπαρὰ θεὸς οὖλος ἐρέσσω
ποσσίνιν ὡς ἔργῳ τοὔνομα συμφέρεται
ἐς τ' ἔπεσον παρὰ θῖνας Ἰουλίδος, ὄφρα γένωμαι·
σοὶ τὸ περίσκεπτον παίγνιον, *Ἀρσινόη*,
μηδ' ἐμοὶ ἐν θαλάμῃσιν ἔθ' ὡς πάρος (εἰμὶ γὰρ ἄπνους)
τίκτητ' αἰνοτέρης ὤεον ἀλκυόνης

Κλεινίου ἀλλὰ θυγατρὶ δίδου χάριν, οἶδε γὰρ ἐσθλὰ
ῥέζειν, καὶ Σμύρνης ἔστιν ἀπ' Αἰολίδος·

Καὶ δεύτερον ὅτι Κύπρις ὀνομάζεται ὡσαύτως ἡ αὐτὴ Ἀρσινόη καὶ εἰς ἕτερον ἀρχαῖον ἐπίγραμμα, τὸ τοῦ Ποσειδίππου (Anthol. Pal. app. 67), ἔχον οὕτω· Τοῦτο καὶ ἐν ποταμῷ (ἴσ. πόντῳ) καὶ ἐπὶ χθονὶ τῆς [Φιλαδέλφου

Κύπριδος ἱλάσκεσθ' ἱερὸν Ἀρσινόης,
ἣν ἀνακοιρανέουσαν ἐπὶ Ζεφυρηΐδος ἀκτῆς
πρῶτος ὁ ναύαρχος θήκατο Καλλικράτης,
ἥ δέ τοι εὐπλοΐην δώσει, καὶ χείματι μέσσῳ
τὸ πλατὺ λισσομένοις ἐκλιπανεῖ πέλαγος.

Εἰκάζεται λοιπὸν ἐξ αὐτῶν ὅτι καὶ εἰς τὸ ποίημα τοῦ Κατούλλου Κύπρις ὑπῆρχε ποτὲ τὸ προσώνυμον τῆς Ἀρσινόης, καὶ ἡ γραφὴ **Cloridos** ἢ **Chloridos** πιθανώτατα προῆλθεν ἐκ ποιᾶς τινος ταυτοηχίας τῶν λέξεων. Ἀλλὰ μεταξὺ λόγων τίς ἄραγε ἦτον ὁ πτηνὸς ἵππος τῆς Ἀρσινόης, ὅστις παρ' αὐτῆς πεμφθεὶς εἰς τὸν ἐν Κανώβῳ ναόν της παρέλαβε

τὸν αὐτόθι ἀνατεθειμένον πλόκαμον, καὶ εἰς τὸν οὐρανὸν ἀναβιβάσας κατέθηκεν ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Θεᾶς; Οἱ ὑπομνηματισταὶ δοξάζουσι κοινῶς ὅτι διὰ τῆς εἰκόνος τοῦ πτηνοῦ ἵππου ὁ Ζέφυρος παριστάνεται ἐνταῦθα, ὅστις κοινῶς ὑπάρχων τῶν θεῶν ἄγγελος ἐστάλθη, λέγουσιν, ὡς τοιοῦτος καὶ παρὰ τῆς θεᾶς Ἀρσινόης εἰς ἐξυπαρέτησιν τῶν ἰδίων αὐτῆς διαταγῶν. Ἀλλ' εἰς παραδοχὴν, νομίζω, τοιαύτης ἐννοίας ἀντίκειται πολὺ ὅτι ὁ ἵππος ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ὁ πτηνὸς ἵππος τῆς Ἀρσινόης, **equus ales Arsinoes,** ταυτὸν εἰπεῖν ἵππος εἰς τὴν θεὰν ταύτην ἰδίως ἀνήκων καὶ εἰς οὐδένα ἕτερον· ὥστε προκύπτει ἀναγκαίως ἐκ τῆς ῥήσεως ταύτης ὅτι ἄλλο τι πρέπει νὰ ἦτον ὁ ἵππος οὗτος, κτῆμά τι τῆς Ἀρσινόης ἴδιον, ὄχι δὲ ὁ κοινῶς τῶν θεῶν ἄγγελος ἢ ὑπηρέτης Ζέφυρος. Ὁ Βικέντιος Μόντης ἐν ἐπιστολῇ αὐτοῦ πρὸς Ι. Παραδείσιον ἐπιγραφομένῃ « **Del cavallo alato di Arsinoe** » (περὶ τοῦ πτηνοῦ ἵππου τῆς Ἀρσινόης), ἀποτελούσῃ δὲ τὸ τέταρτον τεῦχος τῶν αὐτοῦ ἀνεκδότων (**Vicenzo Monti, opere inedite e rare. Vol. 4, Milano 1832**) ὑποστηρίζει διὰ μακρῶν ὅτι ὁ ἐν λόγῳ οὗτος ἵππος πρέπει νὰ ἦτον βεβαίως ἡ μεγάλη στρουθὸς ἤτοι ἡ στρουθοκάμηλος, ἐπὶ τῆς ὁποίας, ὡς αὐτὸς τεκμαίρεται, εἶχέ ποτε συνήθειαν ζῶσα ἡ Ἀρσινόη νὰ ἐποχῆται κατὰ βασιλικήν τινα παραδοξοκοπίαν· λαμβάνει δὲ τὸ ἐνδόσιμον ὁ Μόντης εἰς τὴν εἰκασίαν του ταύτην ἔκ τινος χωρίου τοῦ Παυσανίου (Βοιωτ. κ. 31) ἔχοντος οὕτω· « καὶ Ἀρσινόης ἔστιν ἐν Ἑλικῶνι εἰκὼν, ἣν Πτολεμαῖος ἔγημεν ἀδελφὸς ὤν, τὴν δὲ Ἀρσινόην στρουθὸς φέρει χαλκῆ τῶν ἀπτήνων. » Ἐπάγει λοιπὸν ἐκ τῶν λόγων τούτων τοῦ περιηγητοῦ ὅτι, ἀφοῦ ἡ Ἀρσινόη εἰς τὰς εἰκόνας αὐτῆς παριστάνετο ἐπὶ τῆς στρουθοῦ φερομένη, πιθανώτατον ἤθελεν εἶσθαι νὰ μὴν ἐπράττετο δι' ἄλλο τοῦτο, εἰμὴ διότι ἡ βασίλισσα αὕτη ἵππευε κατὰ συνήθειαν ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος ἀπτῆνος ὄρνιθος ὡς ἐφ' ἵππου, ἀκολούθως δὲ ὅτι καὶ ὁ Κάτουλλος τοῦτο ἔχων πρὸ ὀφθαλμῶν δὲν παρέστησε διὰ τῆς ἐκφράσεως **equus ales** παρὰ τοῦτον αὐτὸν τὸν ὄρνιν τὸν καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἵππον πτηνὸν παρ' αὐτοῦ τῆς Ἀρσινόης ὀνομασθέντα. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ περιώνυμος ἰταλὸς ποιητὴς καὶ γραμματολόγος πολλῆς, κατ' ἐμὲ, πιθανότητος ἐχόμενα· ὅτι δὲ ὁ Κάτουλλος ὄρνιν καθ' αὐτὸ παρ' ἄλλο τι διὰ τῆς ἐκφράσεως ἐδήλωσε καθίσταται βέβαιον καὶ ἐξ αὐτῆς ἀκόμη τῆς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένης συγγενείας τοῦ πτηνοῦ ἵππου πρὸς τὸν αἰθίοπα Μέμνονα, τὸν κατὰ τὸν μῦθον ἐκ τῆς αὐτοῦ τέφρας προελθόντα ἐν μορφῇ ὄρνιθος ἅμα μετ' ἀναρίθμων ἄλλων ἀδελφῶν αὐτοῦ ὀρνίθων, ἐν οἷς, εἰκὸς, ἐναρίθμιος πρέπει νὰ ἦτον καὶ ὁ ἐν λόγῳ προσέτι ὄρνιππος. Τὸ δὲ περὶ τοῦ Μέμνονος καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ τεράστιον ἐκθέτει ὁ Ὀβίδιος (**Metam. L XXIII, V. 607**) διὰ τῶν ἑξῆς·

et primo simitis volucri, mox vera volucris
insonuit pennis, pariter sonuere sorores
innumeri, quibus est eadem natalis ovigo.

Καὶ πρῶτ' ὄρνιθι ἐπιείκελος, αὐτίκα ὄρνις
ἤχησε πτερύγεσσιν ἐτήτυμος, ὥς δ' ἀνάριθμοι
ἤχησαν κάσιες γενεὴ τοῖς ἔστιν ὁμοίη.

Ὡς ἐμπαρόδῳ μὲ φαίνεται καὶ ὀλίγον τι παράδοξον ὅτι ἄνδρες φιλολογώτατοι, ὁποῖοι ὁ Σκαλίγερος καὶ ὁ Σαλβίνιος, τὸ ἐπίθετον τοῦ ὄρνιθος ἵππου **unigena** εἰς τὰς ἑλληνικὰς αὐτῶν μεταφράσεις τοῦ ποιήματος ἀπέδωκαν διὰ τοῦ *μονογενὴς* ἐναντίον πάντως ὄχι μόνον τῆς μυθικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς κατασκευῆς αὐτῆς μάλιστα τοῦ ὀνόματος σημαίνοντος ἐκ ταύτης προδήλως ἑνά τινα ὅστις προῆλθεν ἐκ τῶν αὐτῶν γεννητόρων, τὸν ἀδελφὸν δηλονότι. Ὁ Κάτουλλος αὐτὸς ἔχει ἐπὶ τῆς αὐτῆς πάλιν σημασίας τὸ ὄνομα καὶ εἰς ἕτερον αὐτοῦ ἔπος (**epith. Pet. et thet. V. 300**), ἔνθα περὶ τοῦ ἐλθόντος Διὸς εἰς τοὺς γάμους τοῦ Πηλέως καὶ τῆς Θέτιδος λέγει·

advenit caelo te solum Phoebe relinguens
unigenam que simul cultricem monti-
[bus Idri.

ἤλυθεν οὐρανόθεν σέ γε μοῦνον, Φοῖβε, προλείπων
κοινότοκον τ' ἄμυδις ναέτειραν οὔρεσιν Ἴδρου.

ὅπου διὰ τοῦ **unigenam** ἐνταῦθα ἐδήλωσε βέβαια ὁ ποιητὴς τὴν ἀδελφὴν τοῦ Ἀπόλλωνος Ἄρτεμιν οἵα ἐκ τῶν αὐτῶν ταύτην γονέων μετ' ἐκείνου λαβοῦσαν τὴν γένεσιν· ὁ ἡμέτερος Φίλιππος ἐξελλήνισεν ὀρθότατα τὴν λέξιν διὰ τοῦ *ὁμογνήτην*.

στ. 55, 56.

αὐτὴ ἐὸν Ζεφυρῖτις ἐκεῖ θεράποντ' ἐπεπόμφει
πότνα κανωβείων αἰγιαλῶν ναέτις.

Τοῦ Κατούλλου ὁ πεντάμετρος εἰς τὴν ἀρχικὴν ἔκδοσιν καί τινας τῶν μετ' αὐτὴν ἔχει οὕτω.

Grata Canopiis incola litoribus

ἐξεναντίας εἰς νεωτέρας ἄλλας ἡ ἀνάγνωσις **incola** φέρεται ἐκ διορθώσεως τοῦ Οὐοσσίου **in loca,** ὡς δῆθεν λεγομένου ἐνταῦθα ὅτι ἡ Ζεφυρῖτις Ἀρσινόη ἔπεμψε τὸν θεράποντα αὐτῆς ἵππον ἐκεῖ εἰς τοὺς διὰ τῶν Κανωβείων αἰγιαλῶν φαιδρυνομένους τόπους, τουτέστιν εἰς τὸν ἐπ' αὐτῶν ἱδρυμένον ναόν της. Ἀλλὰ τὸ τοπικὸν ἐπίῤῥημα **eo** (ἐκεῖ), ἐπαναλαμβανόμενον μετ' ὀλίγον διὰ τοῦ **ibi** (αὐτόθι), ἀναφέρεται, νομίζω, ὄχι εἰς τοὺς αἰγιαλοὺς τοῦ Κανώβου, ἀλλὰ μάλιστα εἰς τὴν ἀστροποίκιλον τοῦ οὐρανοῦ αἴγλην ἔνθα φθάσας ἐναπέθηκεν ὁ πτερωτὸς ἵππος

τὸν πλόκαμον εἰς τὸν κόλπον τῆς ἐκεῖ καθεδρευούσης θεαίνης.

Ὅθεν ἑπομένως πρέπει νὰ φέρωσι καλῶς αἱ ἀρχαῖαι ἐκδόσεις **incola,** νοούμενον τοῦτο περὶ τῆς θεᾶς αὐτῆς, ἥτις ὡς ἔχουσα τὸν ναὸν ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν τοῦ Κανώβου ἐθεωρεῖτο εἰκότως καὶ τῶν αὐτῶν οἷον ἔνοικος. Τῆς δὲ μετὰ τῆς πέμπτης πτώσεως συντάξεως τοῦ ὀνόματος **incola** εὑρίσκεται παράδειγμα καὶ εἰς τὸν Ὁράτιον, ὅστις (**L. 1, od. XVI, 5, 6,**) λέγει περὶ τοῦ Ἀπόλλωνος, **non adytis quatit mentem sacerdotum incola Pythius,** ἤτοι ὁ ἔνοικος τῶν ἀδύτων Πύθιος· ὥστε ὁ νοῦς τῶν Κατουλλείων ἐνταῦθα στίχων ἤθελεν εἶσθαι ὅτι ἡ θεὰ ἐξαπέστειλε διὰ τοῦ πτηνοῦ αὐτῆς ἵππου τὸν θεράποντά της πλόκαμον ἐκεῖ εἰς τὸ αἰθέριον αὐτῆς ἐνδιαίτημα, ὅπως αὐτόθι εἰς τὴν κατάστερον τοῦ οὐρανοῦ αἴγλην μὴ μόνον ὑπάρχῃ ἐστηριγμένος ὁ ἐκ τῶν χαιτῶν τῆς Ἀριάδνης χρυσόπλοκος στέφανος, ἀλλὰ καὶ τῆς Βερενίκης ἀκόμη ὁ εἰς τὸν Ἀρσινόειον ναὸν καθιερωθεὶς οὗτος βόστρυχος· ἐννοεῖται δὲ ἐκ τῆς σειρᾶς τοῦ λόγου ὅτι τὸ ποιωτικὸν **sunm famulum** πρέπει νὰ ἀναφέρεται εἰς αὐτὸν τὸν πλόκαμον θεωρούμενον ἤδη τοῦτον διὰ τὴν αὐτοῦ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀρσινόης ἀνάθεσιν ὡς ἴδιον πλέον τῆς θεᾶς ταύτης θεράποντα καὶ οἰκέτην. Ἡ φαινομένη δὲ ἀσυμφωνία τοῦ **famulum** πρὸς τὸ θηλυκὸν **coma** δικαιολογεῖται, νομίζω, ἱκανῶς ἐκ τῆς συνήθους συντάξεως τῶν κατ' ἐπίθεσιν ἢ ἐπεξήγησιν τασσομένων, τὰ ὁποῖα κατὰ τῶν ἐξηγουμένων λέγονται πολλάκις καὶ ἄνευ τῆς πρὸς ἐκεῖνα κατὰ τὸ γένος συμφωνίας. Ἀλλὰ δυνατὸν οὐχ ἧττον νὰ ὑπῆρχεν εἰς τὸν στίχον καὶ αὐτὴ ἡ φυσικὴ συμφωνία ἐν ὑποθέσει ὅτι τὸ ὄνομα, φερόμενον κατ' ἀρχὰς ἐν θηλυκῷ τύπῳ **famulam,** παρηλλάχθη ἔπειτα εἰς τὸν ἀρσενικὸν ὄχι πολὺ δυσκόλως διὰ τὴν εἰς τὰς ἀντιγραφὰς πολλάκις συμβαίνουσαν τῶν φωνῶν **am** καὶ **um** σύγχυσιν.

στ. 71.

οὐκ, εἰ κηκάδι σὺν γλώσσῃ ἐμὲ τείρεα δάκνοι
ὁ Κάτουλλος.

non si me infestis discerpant sidera dictis,
οὐκ, εἰ ἀταρτηροῖς ἐμὲ δάπτοι τείρεα μύθοις.

Καλλιμάχειόν τι ῥησείδιον *κηκάδι σὺν γλώσσῃ* φερόμενον παρὰ τῷ ἐτυμολόγῳ (λ. κηκάδι), καθὸ αὐτὴν ἐμπεριέχον τὴν ἔννοιαν τῶν τοῦ Κατούλλου λέξεων **infestis dictis,** νομίζω πολὺ πιθανὸν νὰ ἀνήκῃ εἰς τοῦτο τὸ μέρος τῆς ἐλεγείας.

στ. 88.

Κύπριν ἑορτασίμοις ἱλάσσεται φάεσιν
ὁ Κάτουλλος

Placabis festis Luminibus Venerem.

Διὰ τοῦ **Luminibus** ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ἐξέφρασε τὰς ἡμέρας μιμηθεὶς εἰς τοῦτο τὸν Καλλίμαχον, ὅστις ἐμεταχειρίσθη καὶ αὐτὸς τὸ φάεα ἐπὶ τῆς αὐτῆς σημασίας λέγων (Ὕμν. εἰς Ἀρτ. στ. 182.)

ἦλθε παρ' ἠέλιος καλὸν χορὸν, ἀλλὰ θεῆται
δίφρον ἐπιστήσας, τὰ δὲ φάεα μηκύνονται

Ὡς προσέτι καὶ ὁ Εὐριπίδης φέγγος εἶπε τὴν ἡμέραν (Ἑκ. στ. 33), τριταῖον ἤδη φέγγος αἰωρούμενος. Λοιπὸν **festa lumina** φάεα ἑορτάσιμα ἦσαν αἱ ἑορταὶ διὰ τῶν ὁποίων ἡ Βερενίκη ὑποτίθεται ὅτι πρὸς ἑαυτὴν ἐξιλέονε τὴν μητέρα τῶν πόθων

στ. 91.

τείρεσι τίπτε μετῶ; αἴθ' ἦν πλόκαμος βασίλειος.

Ὁ στίχος οὗτος εἰς τὰς ἐκδόσεις τοῦ Κατούλλου φέρεται κοινῶς

Sidera cur iterent ; utinam coma regia fiam.

Ἀλλὰ ποίαν χρῆσιν ἔχει ἐνταῦτα τὸ ῥῆμα **iterent**; οἱ ὑπομνηματισταὶ γνήσιον αὐτὸ κρίνοντες τὸ ἐξέλαβαν οἱ μὲν ἀντὶ τοῦ μέσου **iterentur** μετ' ἐξηγήσεως τοῦ χωρίου, διατί νὰ ἐπαναλαμβάνωνται, ἤτοι, ὡς αὐτοὶ νοοῦσι, νὰ πληθύνωνται τὰ ἄστρα· οἱ δὲ, μὴ κινοῦντες ὅλως τὴν ἐνεργητικὴν σημασίαν, ὑπονοοῦντες δὲ ἔξωθεν ὑποκείμενον καὶ ἀντικείμενον παρέφρασαν, διατί οἱ θεοὶ ἢ οἱ ἄνθρωποι νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν ἤτοι κατὰ τὸ νόημα τῶν πρώτων νὰ πολλαπλασιάζωσι τὰ ἄστρα; Ἀλλὰ τὸ ῥῆμα **itero** σημαῖνον μόνον ἀρχίζω τι καὶ δευτέραν φοράν, ἤτοι ἐπαναλαμβάνω πάλιν, ἀπέχει πολὺ τοῦ νὰ φέρῃ καὶ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ πληθύνειν αὐτὸ καὶ πολλαπλασιάζειν· ἔπειτα καθ' ὑπόθεσιν καὶ τούτου τεθέντος οὐδόλως πάλιν ἔνι πιθανὸν νὰ ἐῤῥίφθη τὸ ῥῆμα εἰς τοῦτο τὸ μέρος γυμνὸν οὕτως ἀμφοτέρων τῶν εἰς ἔκφρασιν τελείου λόγου τόσον ἀναγκαίων τοῦ ὑποκειμένου καὶ τοῦ ἀντικειμένου· ὅθεν ὑποπτεύω μὴ ἄλλο τι ὑποκρύπτεται εἰς τὴν σειρὰν τῶν γραμμάτων τῶν συνιστανόντων τὴν εἰς τὸν στίχον φερομένην ταύτην ἀνάγνωσιν, καὶ τὸ ὁποῖον ἀραρότως, πιστεύω, ἤθελεν ἐκφράζει τὸν νοῦν τῶν ὑπὸ τοῦ πλοκάμου ἐνταῦθα λεγομένων. Ὁ Οὐαλκενῆρος ἀνεγίνωσκε **sidera cur retinent,** ἤτοι, κατ' αὐτὸν, λέγει ὁ πλόκαμος, διατί νὰ μὲ κρατῶσιν εἰς τὴν συνοδίαν των τὰ ἄστρα ; Καὶ ἡ ἀνάγνωσις αὕτη ἂν καὶ ἀντικειμένου ἐνδεὴς, φέρει πάντως εἰς πολὺ ἁρμοδιώτερον καὶ ὀρθότερον νόημα παρὰ τὸ ἀπὸ τῆς κεκοινωμένης **iterent** ἐκβιασθὲν παρ' ἄλλων, ὡς ἀνωτέρω· κατ' ἐμὲ ὅμως ἡ μόνη ὀρθὴ τοῦ προκειμένου ἀνάγνωσις ὑπάρχει ἡ ὑπὸ Θεοδώρου ποτὲ τοῦ Μαρκιλίου προταθεῖσα· ἀνεγίνωσκεν οὗτος **sidera cur inter** ; ἤτοι, διατί (νὰ ἦμαι) μεταξὺ τῶν ἀστέρων ; μόνον ὅτι πρὸς ἐντέλειαν τῆς εὐτυχοῦς ταύ-

της ἀναγνώσεως ἀναγκαῖον κρίνω νὰ προστεθῇ μετὰ τὸ inter καὶ τὸ ὑπαρκτικὸν ἀκόμη sim, διὰ τοῦ ὁποίου ὁ λόγος ἤθελεν ἀναγινώσκεσθαι πλήρως sidera cur inter sim· οὐδὲ ἤθελε, νομίζω, φέρει δυσχέρειάν τινα εἰς τὸ μέτρον ἡ προσθήκη αὕτη, ὡσὰν ὅπου τοῦ ῥήματος ἡ κατάληξις im κατ' ἄλλα τοιαῦτα εἰς τὴν λατινικὴν ποίησιν, ἐκθλίβεται ἢ ἀποσιωπᾶται πρὸ τῆς ἀρχομένης ἀπὸ φωνήεντος λέξεως utinam.

στ. 92.

Ἄγχορος Ἠριδανοῦ λάμποι ἂν Ὠαρίων.

Ὁ στίχος οὗτος εἰς ἁπάσας τοῦ Κατούλλου τὰς ἐκδόσεις ἀναγινώσκεται

Proximus Hydrochoi fulgeret Oarion

ἤτοι — ἂς λάμπῃ ὁ πλησίον τοῦ ὑδροχόου εὑρισκόμενος Ὠρίων.

Ἀλλὰ πῶς δυνατὸν νὰ λέγεται ὁ Ὠρίων Proximus (πλησιόχωρος) τοῦ ὑδροχόου πολὺ μακρὰν τούτου ἀπέχων καὶ εἰς τὸ νότιον τοῦ οὐρανοῦ κείμενος ἡμισφαίριον; Εἷς τῶν κατὰ τὴν ΙΕ'. ἑκατονταετηρίδα μεταναστευσάντων εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁμογενῶν μας Μιχαὴλ ὁ Μάρουλλος, ὁ καὶ τὰς ῥωμαϊκὰς ἐκεῖ Μούσας θεραπεύσας φιλοτίμως, συμβιβασμόν τινα ἀποπειρώμενος τῆς εἰς τὸν στίχον δηλουμένης ταύτης τῶν δύο ἀστέρων γειτνιάσεως, ἀνεγίνωσκεν αὐτὸν

Proximus Arcturus fulgeat Erigone,

εἰσάγων, δηλονότι, ἀντὶ μὲν τοῦ Ὠρίωνος τὸν Ἀρκτοῦρον, ἀντὶ δὲ τοῦ Ὑδροχόου τὴν Ἠριγόνην, καθὸ οἱ δύο οὗτοι ἀστέρες μετὰ τὸν ἐκτοπισμὸν τοῦ πλοκάμου ἀπὸ τοῦ σημείου τοῦ οὐρανοῦ, τὸ ὁποῖον οὗτος κατεῖχεν, ἤθελαν εὑρεθῇ δῆθεν εἰς ἄμεσον γειτνίασιν· καὶ τὴν διόρθωσιν ταύτην τοῦ Μαρούλλου βλέπω ὅτι παρεδέχθη καὶ ὁ Σαλβίνιος ἐκφράσας τὸν στίχον

Ἀρκτοῦρος λάμποι ἔγγιον Ἠριγόνης·

ἀλλ' ἕτεροι ἐξεναντίας ἀνέγνωσαν μετὰ τοῦ Γρατίου

Proximus Erigone fulgeat Oarion,

ὑποθέτοντες τὸν πλόκαμον οἷον λέγοντα ὅτι εἰς τὸν αὐτὸς κατεῖχε τόπον ἐν τῷ οὐρανῷ πλησίον τῆς Ἠριγόνης, ἤτοι τοῦ ἀστροθετήματος τῆς Παρθένου, ἠδύνατο μετατεθεὶς νὰ λάμπῃ ὁ Ὠρίων· ὅμως ἐὰν ὁ στίχος ἐμπεριέχῃ σφάλμα, καὶ ἐμπεριέχει ἀδιστάκτως, τὸ σφάλμα τοῦτο κεῖται βεβαίως εἰς τὸ ὄνομα τοῦ ἀστερισμοῦ, τοῦ ὁποίου ἀγχιτέρμων λέγεται ὁ Ὠρίων· διότι, ὡς παρετηρήθη ἀνωτέρω, ὁ Ὠρίων πολλὰ μακρὰν ἀπέχων τοῦ Ὑδροχόου, καθὸ εἰς τὸ νότιον κείμενος ἡμισφαίριον, ἀτόπως ἤθελεν ὀνομάζεσθαι γείτων ἐκείνου καὶ πλησιόχωρος, καὶ ὅθεν ἐξανάγκης μένει ἄλλος τις νὰ ἦναι ὁ ἀστὴρ πρὸς τὸν ὁποῖον ἀληθῶς ἤθελε συμπλησιάζει ὁ Ὠρίων, κατὰ πιθανώτατον λόγον ὁ ἀστὴρ οὗτος ἄλλος δὲν δύναται νὰ ἦναι πλὴν ὁ Ἠριδανὸς (Eridanus fluvius), ὅστις κεῖται ἀμέσως proximus πλησιέστατος τοῦ Ὠρίωνος ἐκ τοῦ ἀριστεροῦ μέρους· ὅθεν συμφωνότατα τῆς ἀστρονομικῆς ταύτης ἀληθείας ὁ τελευταῖος τοῦ Κατουλλείου ποιήματος στίχος ἤθελεν ἀναγινώσκεσθαι ἐγγὺς τοῦ βεβαίου

Proximus Eridani fulgeret Oarion

ἄγχορος Ἠριδανοῦ λάμποι ἂν Ὠαρίων

ἤτοι, λέγει ὁ πλόκαμος τελευτῶν τὸν λόγον, « τίς ἡ χρεία τῆς ἐμῆς ἐν τῷ οὐρανῷ μαρμαρυγῆς; ἄμποτε ἤμην, ὡς καὶ τὸ πρότερον, βασιλικὸς πλόκαμος, ἀντ' ἐμοῦ δὲ εἰς τὸν οὐρανὸν ἤθελε λάμπῃ ἅλις καὶ ὑπεράλις ὁ πλησιέστατα κείμενος τοῦ Ἠριδανοῦ φαεινότατος τῶν ἀστέρων Ὠρίων. » Εἶχα ἤδη γραμμένην τὴν σημείωσιν ταύτην ὅταν ἐκ τύχης ἐξάνοιξα ὅτι τὴν αὐτὴν ἀνάγνωσιν Eridani εἶχε προβάλῃ ἄλλοτε καὶ Λούζας ὁ νεώτερος ἐκ τῶν αὐτῶν καὶ οὗτος λόγων ὁρμώμενος πιθανώτατα.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἑλληνικῆς ἐν Παρισίοις.

Ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ Βιβλιοθήκῃ τῆς γαλλικῆς μητροπόλεως ὑπάρχει Σχολὴ τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, ὅπου πρὸς τοῖς ἄλλοις διδάσκεται καὶ ἡ καθ' ἡμᾶς ἑλληνική. Τῆς ἕδρας ταύτης θεμελιωτὴς ὑπῆρξε κατὰ τὸ τελευταῖον τέταρτον τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ Villoison, οὗ τινος τὰς ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐρεύνας οὐδεὶς τῶν περὶ τὴν νεωτέραν ἡμῶν ἱστορίαν ἀσχολουμένων ἀγνοεῖ. Ὁ πολυμαθὴς οὗτος Γάλλος ἐλθὼν εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ « μεταβαίνων, ὡς λέγει ἄλλος πολυμαθὴς αὐτοῦ διάδοχος, περὶ τῆς διδασκαλίας οὗτινος θέλομεν ὁμιλήσει μετὰ μικρὸν (1), μεταβαίνων ἀπὸ μοναστηρίου εἰς μοναστήριον πρὸς ἀναζήτησιν χειρογράφων, ἐξωκειώθη μετὰ πολλῶν Ἑλλήνων κληρικῶν, καὶ μετ' ἐκπλήξεως παρετήρησεν ὅτι εἶχον πολὺ πλείονα παιδείαν ἢ ὅσον ὑπετίθετο ἐν τῇ Δύσει, ἀφ' οὗ χρόνου ἡ ψευδὴς τοῦ Ἐράσμου προφορὰ, γενομένη δεκτὴ ἐν τοῖς πανεπιστημίοις, ἀνήγειρε φραγμὸν μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑσπερίας. Καὶ ναὶ μὲν δὲν εὗρε τὰ ἀρχαῖα χειρόγραφα ἅτινα ἐζήτει, ἀλλ' ἐνόησεν ὅτι ἡ ζῶσα γλῶσσα καὶ αἱ παραδόσεις τῶν Ἑλλήνων ἦσαν τὸ κάλλιστον τῶν ὑπομνημάτων τῆς ἀρχαιότητος,

(1) Bibliothèque impériale. — Grec moderne. — Cours de M. Brunet de Presle (de l' Institut). Λόγος ἐναρκτήριος, ἐπιγραφόμενος· M. Hase, et les savants grecs émigrés à Paris sous le premier empire et sous la restauration. Ὅρα Revue des cours littéraires τῆς 15 Ἀπριλίου 1865, ἀρ. 20.

καὶ ὅτι τὰ ἴχνη ταύτης μέχρις ἡμῶν ἔπρεπε νὰ ἐξερευνηθῶσι διὰ τῆς βυζαντινῆς ἱστορίας. »

Αἱ εὐσυνείδητοι αὗται ἔρευναι ἀνέδειξαν τὸν Villoison, προστίθησιν ὁ Κ. de Presle, « ἔνθερμον συνήγορον τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων διά τε τοῦ λόγου καὶ τῆς γραφῆς . . . Διὸ προσετέθη εἰς τὴν Σχολὴν τῶν ὁμιλουμένων ἀνατολικῶν γλωσσῶν καὶ ἕδρα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς· ἀλλ' ἡ διάκρισις αὕτη δὲν ἦτο σύμφωνος πρὸς τὴν περὶ τῆς καταστάσεως καὶ τῆς ὠφελείας τῆς γλώσσης ταύτης ἰδέαν τοῦ Villoison· διότι, κατά τε αὐτὸν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλλήνων, οὔτε δυνατὸν οὔτε πρέπον ἦτο νὰ διχοτομηθῇ εἰς ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἡ ἑλληνική. Τοιαύτη τις διαίρεσις κατὰ τίνα χρονικὴν περίοδον ἔπρεπε νὰ τεθῇ; Πλησίον γλώσσης κανονιζομένης ὑπὸ ἀριστουργημάτων, ζῇ πάντοτε καὶ ἑτέρα, ἡ οἰκιακὴ, ἀπομακρυνομένη ἐκείνης προϊόντος τοῦ χρόνου, πλέον μάλιστα ἢ ἔλαττον κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς κοινῆς παιδείας. Ἀπὸ τῆς ΙΒ'. ἑκατονταετηρίδος ὁ μὲν λαὸς τῆς Ἑλλάδος ὡμίλει ἐν γένει γλῶσσαν οὐχὶ πολὺ διάφορον τῆς καθ' ἡμᾶς, οἱ δὲ ἐγκριτώτεροι ἠγωνίζοντο νὰ περισώσωσι τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχαίας, ἐν τοῖς συγγράμμασι τοὐλάχιστον. Καὶ τοῦτο ἐγένετο μέχρι τῆς πτώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μετ' αὐτὴν δὲ ὑπὸ τῶν κληρικῶν, οἵτινες, προϊστάμενοι τῶν ἄλλων, ἐφρόντιζον νὰ μὴ διακοπῇ ἡ παράδοσις· τὸ Εὐαγγέλιον, αἱ ἱεραὶ Ἀκολουθίαι, αἱ ὁμιλίαι τοῦ Μεγάλου Βασιλείου καὶ τοῦ Χρυσοστόμου, ἰδοὺ τὰ παραδείγματα ἅτινα ἐφιλοτιμοῦντο νὰ μιμηθῶσι γράφοντες. Ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις ἐδιδάσκοντο μόνης τῆς γραμματικῆς τοῦ Λασκάρεως καὶ τοῦ Γαζῆ αἱ ἀρχαί, ὥστε ὑπῆρχον δύο γλῶσσαι, ἡ μὲν γραφομένη, ἡ δὲ λαλουμένη, ἡ μὲν τῶν λογίων, ἡ δὲ τῶν πολλῶν· περὶ ταύτης ὅμως οὐ μόνον οὐδεὶς ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς ἐσπούδαζον νὰ κρύψωσι πρὸς τοὺς ξένους. Ἄλλοι δὲ πάλιν Ἕλληνες, ἐκ τῶν πλέον πεπαιδευμένων, ἐφρόνουν ὅτι ἔπρεπε νὰ παραδεχθῶσι τὸ ἔργον τοῦ χρόνου, καθόσον ὁ λαὸς, ὅπως καὶ τὰ βρέφη, ἔχει ἐν τῇ ἀμαθείᾳ αὐτοῦ ἔμφυτόν τινα ἀλλὰ λογικὴν ὁρμὴν, φέρουσαν αὐτὸν εἰς διάπλασιν γλώσσης ἁπλουστέρας ἅμα δὲ καὶ κανονικωτέρας τοῦ συνόλου ἐκείνου τῶν ἰδιωτισμῶν, οἵτινες εἶχον μὲν ἄλλοτε λόγον ὑπάρξεως, διατηρούμενοι ὅμως διὰ παντὸς ὑπὸ τῆς γραμματικῆς δεσμεύουσι τὴν ἐλευθερίαν τῆς διανοίας· ἐφρόνουν ὅτι ἀποκαθαιρομένη ἡ ἑλληνικὴ ἀπὸ παντὸς ξένου στοιχείου καθίσταται ἁπλῆ μὲν τὴν ὑφὴν, πλουσία δὲ περὶ τὰς λέξεις, ὡς ἔχουσα τὸ δικαίωμα τοῦ δανείζεσθαι παρὰ τοῦ ἀρχαίου λεξικοῦ, καὶ ἐναρμόνιος ἅμα δὲ καὶ θαυμασία περὶ τὴν ἑρμηνείαν πάσης ἰδέας. Ἐν τούτῳ κεῖται, κατ' ἐμὲ, εἰ καὶ ἐξακολουθεῖ ἡ ἔρις, τὸ μέλλον τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης. Ὁ Villoison ὅμως ἀνερευνῶν τὴν δημώδη ἤθελε ν' ἀρυσθῇ ἐξ αὐτῆς φῶτα χάριν τῆς ἀρχαίας· διὸ κατώρθωσε νὰ μετατεθῇ ἡ ἕδρα εἰς τὸ Collége de France καὶ νὰ ὀνομασθῇ *τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς*. Πρῶτον δὲ ὅρον τῆς ἑνώσεως ταύτης ἔθετο τὴν ἀντικατάστασιν τῆς κατὰ παράδοσιν τῶν Ἑλλήνων προφορᾶς εἰς τὴν τοῦ Ἐράσμου, ἀντικατάστασιν ἣν ἐπεπόθουν μὲν οἱ πλείους τῶν ἑλληνιστῶν, ἀπεδέχθησαν δέ τινες αὐτῶν, ἐλπίζομεν δὲ καὶ ὅτι θὰ ἴδωμεν τέλος πάντων καθιερουμένην πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν. Δυστυχῶς ὅμως ἀπέθανε τὸ 1805 ἔτος, τὸ πεντηκοστὸν πέμπτον ἄγων τῆς ἡλικίας, πρὶν ἢ γείνῃ ἔναρξις τῶν μαθημάτων αὐτοῦ. »

Τὸν Κ. Villoison διεδέχθη ὁ μαθητὴς αὐτοῦ Hase, Γερμανὸς μὲν τὸ γένος, ἀλλ' ἐγκαταβιώσας ἐν Γαλλίᾳ· διεδέχθη δὲ αὐτὸν μετὰ δέκα ἔτη, τὸ 1815, μετακομισθείσης ἐκ νέου τῆς ἕδρας εἰς τὴν Αὐτοκρατορικὴν Βιβλιοθήκην. « Ὁ Hase, λέγει ὁ Κ. de Presle, οὐ μόνον ἐγίνωσκεν, ὡς οὐδεὶς ἄλλος, τὴν ἱστορίαν τῆς ἑλληνίδος ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἀρχῆς μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων, τάς τε μεταβολὰς ὅσας ὑπέστη μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ χριστιανισμοῦ, τὴν εἰς Κωνσταντινούπολιν μετάθεσιν τοῦ αὐτοκρατορικοῦ θρόνου, τὰς σταυροφορίας, τὰς φραγγικὰς, ἑνετικὰς καὶ τουρκικὰς κατακτήσεις, ἀλλὰ καὶ ὡμίλει αὐτὴν εὐχερῶς, εἰ καὶ ὁσάκις ἐξῆλθε τοῦ ταμείου τῶν χειρογράφων ἐξῆλθεν ἵνα ἐπισκεφθῇ τὰς ἐν Ἰταλίᾳ βιβλιοθήκας . . . Τοσούτῳ δὲ καλῶς ἐγίνωσκε τὴν γεωγραφίαν τῆς Ἑλλάδος ὥστε, ὅτε τὸ 1837 ἔτος ἐπεσκέφθη κατὰ πρῶτον τὴν Πελοπόννησον, ὁ ὁδηγὸς αὐτοῦ βλέπων ὅτι προέλεγε, πρὶν ἢ φθάσωσι, τὰ ὀνόματα τῶν στενῶν τῶν ὀρέων, ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν ἦτο ἐκ τῶν ὁπλαρχηγῶν τοῦ ἀγῶνος. »

Πεντήκοντα περίπου ἔτη ἐδίδαξεν ἐν τῇ Αὐτοκρατορικῇ βιβλιοθήκῃ ὁ Hase, καὶ κατὰ τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα πάσας τὰς ὥρας αὐτοῦ ἀφιέρου ὁ ἀκάματος ἐκεῖνος ἑλληνιστὴς εἰς ἐρεύνας, εἰς μελέτας καὶ εἰς ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδίων καθηκόντων. Ἄξιον δὲ σημειώσεως ὅτι ὅσῳ προέβαινε τὴν ἡλικίαν, τόσῳ ἀνεφλέγετο ὁ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἔρως αὐτοῦ, καὶ τόσῳ ηὔξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀκροωμένων τὸ μάθημα αὐτοῦ. Ὁ Κ. de Presle λέγει ὅτι οὐκ ὀλίγοι ἐκ τούτων, μεταβαίνοντες εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἀπένειμον ἀξίας λόγου ὑπηρεσίας εἰς τὴν πολιτείαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Τὸν Hase ἀποθανόντα τὸ τελευταῖον ἔτος διεδέχθη αὐτὸς ὁ Κ. Brunet de Presle, ὃν πρὸ πολλοῦ γινώσκομεν ἐν Ἑλλάδι ἔκ τε τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ἀφορώντων κυρίως εἰς τὴν Ἑλλάδα, τῆς ἐκ-

δόσεως Βυζαντινῶν τινων συγγραφέων, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς *Πανδώρας* ἐν ᾗ κατεχωρίσθησαν ἔργα τοῦ σοφοῦ ἀνδρὸς καὶ εἰδήσεις περὶ αὐτοῦ. Ὁ Κ. **de Presle** σπουδάσας ἐνωρὶς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν, ἐνωρὶς καὶ ἠσχολήθη μετὰ σπανίας ἐπιμονῆς εἰς τὴν μελέτην τῆς νεωτέρας, ἀναδιφήσας πάντα σχεδὸν τὰ ἀπὸ τῆς παρακμῆς τῆς γλώσσης μέχρι τῆς σήμερον συγγράμματα, ἅτινα περισυνάγει καὶ ἀποταμιεύει ἐπιμελῶς ἐν τῇ πλουσίᾳ αὐτοῦ βιβλιοθήκῃ. Ἐπειδὴ δὲ πρὸς τῷ ἔρωτι τῆς ἡμετέρας γλώσσης ἀναφλέγει αὐτὸν καὶ ἡ πρὸς τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ἀγάπη, προθύμως ἀσπάζεται καὶ ὡς ἰδίους συμπολίτας περιθάλπει πάντας τοὺς ἀξίους τῆς φιλίας αὐτοῦ Ἕλληνας, τοὺς φοιτῶντας εἰς Παρισίους. Τούτου ἕνεκα καὶ κατώρθωσε νὰ ὁμιλῇ, εἰ καὶ οὐδέποτε ἐπεσκέφθη χώραν ἑλληνικὴν, ὡς ἄλλος Ἕλλην, τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. «Ἡ σημερινὴ γλῶσσα, λέγει ἐν τῷ μετὰ χεῖρας λόγῳ, εἶναι ὡραία, καὶ τόσην ἔχω πίστιν εἰς τὸ μέλλον τῆς νέας αὐτῆς φιλολογίας, ὥστε ἐλπίζω ὅτι θέλει καταστῇ ἀξία τῆς ἡμετέρας προσοχῆς. . . . Θέλω δὲ νομίσει ὅτι κατώρθωσά τι γενναῖον εἴποτε μεταδώσω καὶ εἰς ὑμᾶς *τὴν ἔνθερμον ἀγάπην ἣν ἀνέκαθεν ἠσθάνθην πρός τε τὴν γλῶσσαν ταύτην καὶ πρὸς τοὺς ὁμιλοῦντας αὐτήν. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ μέγας πόθος τῆς ζωῆς μου*, καὶ εἰς τοῦτον ὀφείλω πολυτίμους φιλίας, εἰς ὧν τὴν συνδρομὴν πέποιθα πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου μου· ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν πεπαιδευμένων Ἑλλήνων, τῶν ἐνισχυσάντων πάντοτε τὰς ἐμὰς μελέτας, τὴν εὐμενῆ συνδρομὴν πέποιθα . . . » Ἡ σύντομος αὕτη περίοδος ἀρκεῖ νὰ ἑλκύσῃ ὅλην ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν σοφὸν καθηγητὴν τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης, ἅμα δὲ καὶ εἰλικρινῆ φίλον τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ὁ λόγος ἐξ οὗ ἐδανείσθημεν τὰς ἀνωτέρω περικοπὰς εἶναι αὐτὸς ὃν ἀπήγγειλεν ὁ Κ. **de Presle** κατὰ τὴν ἔναρξιν τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ· λόγος οὐ μόνον ἐνδεικτικὸς τῆς πολυμαθείας καὶ τῆς πρὸς τὴν Ἑλλάδα συμπαθείας αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ περιέργων εἰδήσεων περιεκτικὸς περὶ λογίων Ἑλλήνων, ἀναζητησάντων ποτὲ ἐν ταῖς νεωτέραις Ἀθήναις τρόπους πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἐνίσχυσιν τῆς ἑλληνικῆς παιδείας. Τοῦ Κοραῆ, τοῦ Κοδρικᾶ, τοῦ Ζαλίκη, τοῦ Μάνου, τοῦ Νικολοπούλου, τοῦ Θεοχαροπούλου, τοῦ Συψώμου, τοῦ Μυλωνᾶ οἱ ἀγῶνες ἀναγράφονται μετ' ἐπαίνων. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ἢ μικρὸν γινώσκομεν περὶ τῶν δύο τελευταίων, φέρε παραθέσωμέν τινα τῶν ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Γάλλου γραφέντων. « Ἄλλος τις Κωνσταντινουπολίτης, λέγει ὁ Κ. **de Presle**, ἔζησε πολλὰ ἔτη ἐν Παρισίοις ἐν τῷ ναῷ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, ἄγνωστος μὲν πρὸς τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ, ταχέως δὲ ἴσως λησμονηθεὶς ὑπὸ τῶν λογίων, εἰς ὧν τὰ ἔργα συνέτρεξεν ἐπωφελῶς· ἐννοῶ δὲ τὸν Σύψωμον. Ὁ Κ. **Gail**, πρὸς ὃν ὀφείλομεν εὐγνωμοσύνην, πρὸ πάντων διότι δὲν δυσηλπίστησε περὶ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης ὅτε πάντες σχεδὸν εἶχον καταλείψει αὐτὴν, ἐπεδόθη καὶ εἰς τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν χειρογράφων τὴν ἔρευναν. Καὶ ὠνομάσθη μὲν ἔφορος αὐτῶν, ἀλλὰ νομίζω ὅτι ἐστερεῖτο τῆς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν τριβῆς, διότι δὲν ἀποκτᾶται εὐκόλως ἡ τέχνη αὕτη. Ἐντυχὼν τῷ Συψώμῳ, προσέφερεν αὐτῷ ἄσυλον καὶ τροφὴν ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ, ἀναθεὶς εἰς αὐτὸν τὴν συμπαραβολὴν τοῦ Θουκυδίδου καὶ τοῦ Ξενοφῶντος. Μετὰ ταῦτα δὲ ὁ Κ. **Hase**, ἐκτιμῶν τὴν ἀκρίβειαν τοῦ ἀνδρὸς, ἀνέθετο αὐτῷ τὴν ἀντιγραφὴν ἢ τὴν συμπαραβολὴν χειρογράφων. Ἐνόσῳ δὲ καὶ μία ἀκτὶς τῆς ἡμέρας ἐφώτιζε τὰ γραφεῖα τῆς Βιβλιοθήκης, ὁ Σύψωμος ἔμενεν ἐν αὐτῇ, ὅμοιος πρὸς τοὺς καλλιγράφους ἐκείνους τοῦ μέσου αἰῶνος, οὓς βλέπομεν παρισταμένους ἐν ταῖς γραφαῖς τινων χειρογράφων. Καὶ τὸ τέταρτον τῶν ὅσα ἀνέγνω ἂν ἐτήρησεν ἡ μνήμη αὐτοῦ, κατέστη βεβαίως ἄλλη πηγὴ σοφίας. Ἀρκεῖ δὲ νὰ εἴπωμεν πρὸς ἔπαινον τοῦ ἀνδρὸς, ὅτι πολλάκις συνεβουλεύετο αὐτὸν ὁ Κ. **Hase**. »

Ἰδοὺ δὲ καὶ ὅσα λέγει περὶ Μυλωνᾶ.

« Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω ἐπὶ τέλους ὀλίγα καὶ περὶ ἄλλου τινὸς ἐκ τῶν Ἑλλήνων ἐκείνων, ὧν τὸν ὡραῖον χαρακτῆρα ἀναπολῶ μετὰ πλείστου ὅσου πόθου. Τὸν Μυλωνᾶν εἶδον ἀποθανόντα ὑπερογδοηκοντούτην πρὸ ὀλίγων ἐτῶν, καὶ ἀποθανόντα πάντῃ ἄπορον, ἐνῷ λαμπραὶ ὑπῆρξαν αἱ ἀρχαὶ τοῦ βίου αὐτοῦ. Καὶ ὅμως ἀναλλοίωτος ἦτο ἡ γαλήνη τοῦ ἀνδρὸς, κειμένου ἐπὶ πενιχροτάτου κραββάτου, ὅπου ἀνεγίνωσκε τὸ Εὐαγγέλιον, καὶ ἔφερε τὸν νοῦν πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν μέρους τῆς πατρίδος αὐτοῦ, δι' ἣν ἤλπιζεν εὐτυχέστερον μέλλον. Ὁ Νικόλαος Μυλωνᾶς ἐκ Κεφαλληνίας ἦτο ἐκ τῶν Ἰώνων ἐκείνων οἵτινες, δὲν ὑπέκυψαν μὲν εἰς τὸν τουρκικὸν δεσποτισμὸν, ᾐσθάνοντο ὅμως πάσας τὰς θλίψεις καὶ πάσας τὰς ἐλπίδας τῆς κοινῆς πατρίδος. Τὸ 1798 ἔτος κατετάχθη εἰς τὸν ἐν Κερκύρᾳ γαλλικὸν στρατὸν μετὰ τοῦ ἐνδόξως πεσόντος τὸ 1827 πρὸ τῆς Ἀκροπόλεως Βούρβαχη, τοῦ Βουλγάρεως καὶ τοῦ στρατηγοῦ Λοβέρδου, τοῦ συντελέσαντος εἰς τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀλγερίας, καὶ μετ' ἄλλων, οἵτινες ἐδαψίλευσαν μὲν τὸ ἴδιον αἷμα ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, ἔσωζον δὲ ἀκμαίαν τὴν μνήμην τῆς πατρίδος αὐτῶν.

» Τοῦ ὀνόματος τοῦ Μυλωνᾶ ὡς ἀνδραγαθήσαντος γίνεται μνεία ἐν τῷ Βιβλίῳ τῆς κατὰ τὴν Ἀνατολὴν γαλλικῆς Μοίρας. Ἐξεστράτευσε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν ὡς διαγγελεὺς τοῦ στρατηγοῦ **Saint-Cyr**· ἔχων δὲ τὴν πρὸς τὰ γράμματα ἔφεσιν, ἣν ἔχει ἐν Ἑλλάδι καὶ ὁ στρατιώτης καὶ ὁ ἔμπορος, ἐνησχολεῖτο μεταξὺ τῶν μαχῶν καὶ εἰς μελέτας Ἀναγινώσκω ἐν τῷ προοιμίῳ τῆς ἐν Ἐνετίᾳ τυπωθείσης Γεωγραφίας τοῦ Μελετίου, ὅτι εἰργάσθη οὐ μικρὸν περὶ τὴν ἔκδοσιν αὐτῆς. Προέτρεψε δὲ καὶ τὸν φίλον αὐτοῦ Νικ. Θησέα νὰ δημοσιεύσῃ ἐν Φλωρεντίᾳ τὴν ὑπὸ Θεοδ. Γαζῆ ἑλληνικὴν παράφρασιν τῆς Ἰλιάδος. Μετὰ ταῦτα λαβὼν τὴν ἄδειαν παρὰ τοῦ ἐπὶ τοῦ στρατιωτικῶν ὑπουργοῦ ἀπέθετο ἐπί τινα χρόνον τὰς ἐπωμίδας ἵνα καθήσῃ ἐπὶ τῶν θρανίων τῶν ἡμετέρων σχολείων. Τότε συνῳκειώθη μετὰ τοῦ **K. Hase**.

» Ἐν τοσούτῳ κηρυχθέντος παρὰ τῆς Ῥωσίας τοῦ πρὸς τὴν Τουρκίαν πολέμου, ὁ Μυλωνᾶς ἔδραμεν ὡς ταγματάρχης πρὸς τὸν Δούναβιν. Τὸ δὲ 1815 εὑρίσκετο παρὰ τῷ στρατηγῷ Τζῶρτς στρατολογοῦντι Ἕλληνας ἐθελοντὰς κατὰ τῆς Τουρκίας. Τὸ 1821 ἦτο ἐν Χίῳ ὑποπρόξενος τῆς Ῥωσίας, καὶ ἐν καιρῷ τῆς καταστροφῆς τῆς νήσου κατέβαλε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν δραστηριότητα ἵνα σώσῃ ὅσα ἐδύνατο θύματα ἀπὸ τῆς στρατιωτικῆς μανίας. Ἔπειτα φέρων ἔτι τὴν ῥωσικὴν στολὴν, δι' ὃ καὶ καθηρέθη, ἔδραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν τοῦ Μιστρᾶ. Ἀσθενήσας δὲ καὶ στερηθεὶς παντὸς πόρου ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν, ὅπου ἠρέσκετο νὰ παρευρίσκεται εἰς τὰ μαθήματα τοῦ **K. Hase**, εἰς ἃ συνέῤῥεον οἵ τε πρόσφυγες Ἕλληνες καὶ οἱ φιλέλληνες. »

Ὡς καὶ ἄλλοτε εἴπομεν καὶ ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀνὰ χεῖρας λόγου, ὁ Κ. **de Presle** προφέρει τὴν ἑλληνικὴν οὐχὶ κατ' Ἔρασμον ἀλλὰ καθ' ἡμᾶς· καὶ οὐ μόνον προφέρει, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην αἰσθάνεται νὰ καταπεισθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι ἑλληνισταὶ νὰ προφέρωσι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅπως καταβληθῇ ὁ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Ἑσπερίας φραγμὸς, εἰς οὗ τὴν κατεδάφισιν ἔσπευδεν, ὡς εἴδομεν, ἀπὸ τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ὁ προώρως ἀποθανὼν **Villoison**· θεωροῦμεν δὲ εὐτυχεστάτην τὴν σύμπτωσιν τῆς ἀναβάσεως ἀνδρὸς πολὺ ἔχοντος διὰ τὴν παιδείαν τὸ ἀξίωμα, εἰς τὴν ἕδραν τοῦ καθηγητοῦ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων, καθ' ὃν χρόνον ἀνακινεῖται πανταχοῦ τὸ περὶ τῆς διαδόσεως τῆς ἡμετέρας γλώσσης ζήτημα, εἰς ὃ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἷς τῶν συντακτῶν τοῦ **Spectateur de l' Orient**, Μάρκος ὁ Ῥενιέρης, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ σοφὸς Γουστάβος Ἐϊχτὰλ, ὃν τινα εἴδομεν ἄλλοτε μελετῶντα τὰ περὶ τῆς ἑλληνίδος ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ ἤτις, καί τοι ἐπὶ μακρὸν δούλη, περιέσωσεν ὅμως τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν.

ΕΣΦΑΛΜΕΝΗΣ ΚΡΙΣΕΩΣ ΕΛΕΓΧΟΣ.

«Εἴ τίς με ἐλέγξαι, καὶ παραστῆσαί μοι, ὅτι οὐκ ὀρθῶς ὑπολαμβάνω, ἢ πράσσω, δύναται, χαίρων μεταθήσομαι· ζητῶ γὰρ ἀλήθειαν, ὑφ' ἧς οὐδεὶς πώποτε ἐβλάβη· βλάπτεται δὲ ὁ ἐπιμένων ἐπὶ τῆς ἑαυτοῦ ἀπάτης καὶ ἀγνοίας».

[Μάρκ. Αὐρ. ς'. κά]

Διατριβή τις τοῦ κυρίου Π. Κουπιτώρη ἐδημοσιεύθη ἐν ἀριθ. 554 τῆς *Ἐφημερίδος τῶν Φιλομαθῶν*, ἐλέγχουσά με ὡς παρερμηνεύσαντα δῆθεν χωρίον τι τοῦ Στράβωνος ἐν οἷς ἔγραψα κατὰ τὸν Αὔγουστον τοῦ παρελθόντος ἔτους εἰς διόρθωσιν γεωγραφικῶν τινων πταισμάτων τοῦ κ. Ἀναργύρου Α. Χ. Ἀναργύρου συγγραφέως τῶν *Σπετσιωτικῶν* (α). Ἀγαθῇ τύχῃ, λόγου ὑποκειμένου περὶ ὀρθῆς ἑρμηνείας οἱουδήτινος τῶν παλαιῶν συγγραφέων, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν περὶ διευκρινήσεως καὶ διαφωτίσεως παντὸς σκοτεινοῦ μέρους τῆς ἀρχαιότητος, οὐχ οὕτω δυςτράπελος ἐγὼ οὐδ' ἄτεγκτος, ὥςτε μὴ πείθεσθαι τῇ γνώμῃ σοφῶν ἀνδρῶν καὶ ἐπιστημόνων, καὶ μάλιστα ὅταν οὗτοι τυγχάνωσιν ὄντες τῆς πατρῴας γλώσσης διδάσκαλοι, καὶ γυμνασίων καθηγῶνται (ἐν Σύρῳ γὰρ, τῇ δευτερευούσῃ ταύτῃ τῶν τοῦ κράτους πόλεων, ἐγυμνασιάρχει ἕως πρὸ μικροῦ ὁ κ. Κουπιτώρης),

Οἵ μευ φέρτεροί εἰσι νοῆσαί τε κρῆναί τε (β).

«*Σπανιώτατα* (λέγει προοιμιαζόμενος ὁ ἐπικριτής μου) *παρίσταται παρ' ἡμῖν ἀμφισβήτησις περὶ τῆς ἑρμηνείας χωρίου συγγραφέως, καὶ διὰ τοῦτο, ὅτε παρίσταται, δὲν πρέπει νὰ παρατρέχηται ἐν σιωπῇ, ἵνα μὴ αὐξάνῃ ἔτι μᾶλλον ἡ περὶ ταῦτα ἡμῶν ἀδιαφορία*». Ἐκ τῶν ἀποφαντικῶν δὲ τούτων λόγων συνεπέρανεν ἂν ὁ ἀναγνώστης, οἷον εἰκὸς, ὅτι οὐκ ἐπιπολαίως πως, ἀλλὰ μάλα λελογισμένως καὶ πεποιθότως ἔκρινεν ὁ ἀνὴρ (ὡς δὴ πρέπει σοφοῖς ἀνδράσι)· διὸ μάλιστα καὶ κύρει αὐθεντικῷ τὴν ἑαυτοῦ περιέβαλε κρίσιν, οὕτως ἐπιγράψας: «ΠΑΡΕΡΜΗΝΕΥΜΑ ΔΙΟΡΘΟΥΜΕΝΟΝ». Οὐχ οὕτως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Φαίνεται γὰρ ὁ ἀνὴρ, ἅμ' ἀναγνοὺς τὰ παρ' ἐμοῦ γεγραμμένα, συσχεθεὶς ὑπὸ σφοδρᾶς ἐπιθυμίας τοῦ σπεῦσαι εἰς ἐπικουρίαν τοῦ τῶν *Σπετσιωτικῶν* συγγραφέως, προςωποληψίᾳ μᾶλλον καθυπουργῶν οὕτως, ἢ ἐξ αἰσθήματος εὐθυδικίας ὁρμώμενος· ἡ δὲ τοιαύτη ἐπιθυμία ἀναμφιβόλως οὐκ ἀφῆκεν αὐτὸν ἐπιστατικώτερον ἀνερευνῆσαι τὸν Γεωγράφον, καὶ οὕτως ἐν ἐπιγνώσει

(α) Πανδώρ. φυλλάδ. 346.
(β) Ὀδυσ. Ε, ς. 170.

τὴν ἑαυτοῦ ἐξενεγκεῖν κρίσιν, ἐπιμνησθῆναι δὲ πρὸ τούτου καὶ ὅτι τὸ «*Σπεύδειν βραδέως*» ἀείποτε μὲν, μάλιστα δ' ἐν τῷ κρίνειν ἐστὶν ἀσφαλέστατον.

Φέρε οὖν ἴδωμεν εἰ ἔβαλεν εὐστόχως κατὰ τοῦ σκοποῦ ὁ ἐμὸς ἐπικριτής. Τὸ χωρίον τοῦ Γεωγράφου, δι' ὅμε παρεμηνείας γραφὴν ἐγράψατο, ἐστὶ τοῦτο: «*Μετὰ δ' Ἰασὸν τὸ τῶν Μιλησίων Ποσείδιόν ἐστιν. Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ καὶ τρεῖς εἰσι πόλεις ἀξιόλογοι, Μύλασα, Στρατονίκεια, Ἀλάβανδα· αἱ δὲ ἄλλαι περιπόλιοι τούτων, ἢ τῶν παραλίων, ὧν εἰσιν Ἀμυζὼν, Ἡράκλεια, Εὔρωμος, Χαλκήτωρ. Τούτων μὲν οὖν ἐλάττων λόγος*» (α). Ὁ ἀναγνοὺς δὲ προσεκτικῶς (οὕτω δ' ἀνέγνω πάντως καὶ ὁ ἐπικριτής μου) τὰ παρ' ἐμοῦ γεγραμμένα, εἶδεν ὅτι σκοπούμενον οὐκ ἦν μοι τὸ τοπογραφῆσαι ἰδίᾳ τὰς ἐν τῷ τέλει τοῦ παρατεθέντος χωρίου ὀνομαζομένας τέσσαρας πόλεις, ἀλλ' ἁπλῶς μόνον ὑποδεῖξαι τῷ συγγραφεῖ τῶν *Σπετσιωτικῶν*, ὅτι οὐδεμία αὐτῶν ἔκειτο ἐν τῇ θέσει ὅπου νῦν ἡ κώμη *Γέροντας*, ὥςπερ ἐκεῖνος εἴκαζεν (αὕτη γὰρ ἔκτισται, ὡς εἴρηκα, παρ' αὐτὰ τὰ ἐρείπια τοῦ περιφημοτάτου τοπάλαι ναοῦ τοῦ *Διδυμέως* ἢ τοῦ *ἐν Βραγχίδαις* Ἀπόλλωνος). Ὁδοῦ δὲ πάρεργον προστέθεικα καὶ, ὅτι οὐ πάνυ τι προςέσχε τὸν νοῦν ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ τοῦ Γεωγράφου χωρίον, ἐκλαβὼν ὡς παραλίους καὶ τὰς τέσσαρας ἐκείνας πόλεις, ὧν αἱ τρεῖς (κατά γε τὴν ἐμὴν εἰκασίαν) ἦσαν μεσογειότεραι, μία δὲ καὶ μόνη παράλιος, ἡ Ἀμυζών.

Ὁ μὲν οὖν κ. Ἀνάργυρος ἀναίρεσιν ἐπιχειρήσας τῶν παρ' ἐμοῦ γεγραμμένων εἰς διόρθωσιν τῶν εὐδηλοτάτων γεωγραφικῶν πταισμάτων αὐτοῦ, ἐξέδωκεν *Ἀπάντησιν* λοξήν τινα, παράχορδόν τε καὶ ὑπερφίαλον, ἐν ᾗ διαμφισβητῶν καὶ περὶ τῆς τοῦ χωρίου τοῦδε ἑρμηνείας ἀναφωνεῖ: «*Ποιοῦμεν ἔκκλησιν ἐπὶ τούτῳ εἰς τὸν Πανεπιστημιακὸν Σύλλογον καὶ παρακαλοῦμεν αὐτὸν ἐν πάσῃ παῤῥησίᾳ ν' ἀποφανθῇ, ἃν ἡμεῖς σφάλωμεν, ἢ προφανέστατα* (εἶτα πῶς ἑαυτοῦ ἐπελάθετο ἐνταῦθα, αὐτὸς τὴν κρίσιν εἰς ἄλλους ἐκκαλούμενος, ὁ αὐτὸς πάλιν καὶ κρίνων καὶ κατακρίνων;) *ἁμαρτάνει εἰς τὴν ἱερὰν ἀλήθειαν* (τίνα ταύτην;) *αὐτὸς ὁ Σακκελίων* (β). Ὁ δὲ κ. Κουπιτώρης μετριώτερον μὲν κρίνων, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐμβριθέστερον, ὡς προςῆκεν ἀνδρὶ γυμνασιάρχῃ, λέγει: «*Τὸ χωρίον ἐστὶν ἁπλούστατον, οὐκ ἀντάξιον τῆς προσοχῆς τοῦ ἀνωτάτου ἐν Ἑλλάδι φιλολογικοῦ Συλλόγου, τοῦ Πανεπιστημιακοῦ, καὶ διὰ βραχέων ἐλέγχεται ἡ παρερμηνεία, ἃν μάλιστα παρατεθῶσι καὶ αἱ τῶν ἀλλογενῶν σοφῶν μεταφράσεις*». Καίτοι δ' ἁπλούστατον εἰπὼν αὐτὸ, ὡς καί ἐστιν, ἀλλ' ὅμως οἱονεὶ τοῦ οἰκείου ἐπιλαθόμενος λόγου, παρατίθεται εὐθέως, πρὸς κραταίωσιν δῆθεν τῆς ἑαυτοῦ κρίσεως, καὶ Λατινικὴν καὶ Γερμανικὴν αὐτοῦ ἑρμηνείαν, ὡςανεὶ ἐχρῆζομεν ἀείποτε καὶ ἐν πᾶσι, καὶ ἐν τοῖς *ἁπλουστάτοις* αὐτοῖς (οὐχ ὁρᾶς;), τῆς τῶν ξένων χειραγωγίας εἰς διευκρίνησιν καὶ κατανόησιν τῶν προγονικῶν ὑπομνημάτων. Ἀλλ' οὐδὲν ἤνυσαν αὐτῷ αἱ ἑτερόγλωσσοι ἑρμηνεῖαι· τοῦτο μὲν, ὅτι ἐμοὶ μᾶλλον ἢ αὐτῷ συμμαχοῦσι καὶ αὗται, ἅτε δὴ πιστῶς τὸ τοῦ Γεωγράφου ἑρμηνεύουσαι κείμενον· τοῦτο δὲ, ὅτι αὐτὸς αὐτότατος ὁ Στράβων ὁδηγεῖ τὸν ἀναγνώστην (δηλονότι τὸν μὴ ἐπιπόλαιον), δι' ὧν προαφηγήσατο, εἰς ὀρθὴν ἑρμηνείαν τοῦ ἄλλως αὐθερμηνεύτου αὐτοῦ χωρίου, ὡς προϊὼν δείξει ὁ λόγος.

Καὶ συνάγει ἄρα ὁ ἐμὸς ἐπικριτὴς ἐκ τῶν παρατεθεισῶν ἑτερογλώσσων ἑρμηνειῶν, καὶ ἐξ αὐτῆς ἔτι τῆς τοῦ χωρίου συντάξεως, ὅτι «*οὐκ ὀρθῶς ἡρμήνευσα αὐτὸ, καὶ εἰκασίαν εἴκασα ἀστήρικτον ἐπὶ τῆς λέξεως τοῦ συγγραφέως*»· ὅθεν καὶ ἀνενδοιάστως ἀποφαίνεται καὶ αὐθεντικῶς, ὅτι: «ΚΑΙ ΑΙ ΤΕΣΣΑΡΕΣ [πόλεις] ΕΙΣΙ ΠΑΡΑΛΙΟΙ, *καὶ ἀδύνατον χωρισθῆναι τὰς τρεῖς τελευταίας, μὴ ὅτι καταταχθῆναι εἰς τὰς μεσογειοτέρας, ὡς ὁ κ. Σακκελίων εἴκασεν οὐκ εἰκότως*». Ἀλλὰ δέον με παραθέσθαι ὧδε τὴν κατὰ τὸν ἐπικριτὴν ἑρμηνείαν τοῦ χωρίου, εἶτα δὲ καὶ τὰς ἐμὰς ἀνθυποβαλεῖν παρατηρήσεις, ὅπως ἂν ἔχοι οὕτως ὁ ἀναγνώστης διακρίναι τὸ ὀρθὸν τοῦ στρεβλοῦ.

«Ἐκ τῆς μετὰ προσοχῆς (λέγει) ἀναγνώσεως τοῦ χωρίου τούτου καὶ τῶν δύο αὐτοῦ μεταφράσεων εὐκόλως κατανοεῖται, ὅτι πρῶτον εἰς τρεῖς τάξεις διαιροῦνται αἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμεναι πόλεις, εἰς μεσογείους, περιπολίους καὶ παραλίους. Καὶ αἱ μὲν ἐν τῇ μεσογαίᾳ τρεῖς ἀξιόλογοι πόλεις καὶ ὀνομάζονται καὶ πολὺς περὶ αὐτῶν λόγος, αἱ δὲ παράλιοι ὀνομάζονται μὲν, ἐλάττων δὲ περὶ αὐτῶν λόγος, αἱ δὲ περιπόλιοι οὔτε ὀνομάζονται οὔτε λόγος περὶ αὐτῶν, ὁρίζεται δὲ μόνον ἡ θέσις αὐτῶν, ὅτι περιπόλιοί εἰσι, δηλαδὴ κεῖνται ἢ περὶ ταύτας (τὰς μεσογείους) ἢ περὶ (τάςδε) τὰς παραλίους. Ὥστε οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ κ. Σακκελίων ὁ *πάνυ προσχὼν τὸν νοῦν* εἰς τὸ τοῦ Γεωγράφου χωρίον συνέχεε περιπολίους καὶ παραλίους· κτλ.».

Ἐκ τῆς μετὰ προςοχῆς ἀναγνώσεως τοῦ χωρίου τούτου (λέγω κἀγὼ) *καὶ τῶν δύο αὐτοῦ μεταφράσεων εὐκόλως κατανοεῖται, ὅτι οὐκ εἰς τρεῖς τάξεις, ἀλλ'* εἰς δύο μόνον, *διαιροῦνται αἱ ἐνταῦθα ἀναφερόμεναι* μεσόγειοι *πόλεις* (ἐντεῦθεν γὰρ ἄρχεται περιγράφων τὴν μεσόγειον Καρίαν ὁ Γεωγράφος), εἰς ἀξιολόγους καὶ μὴ ἀξιολόγους. Καὶ ἀξιόλογοι μέν εἰσι τὰ Μύλασα, ἡ Στρατονίκεια καὶ τὰ

(α) Βιβλ. ΙΔ'. §. 22. Ἔκδ. Κορ.

(β) Κατόπιν ἀπαντήσω καὶ πρὸς τὸν κ. Ἀνάργυρον.

Ἀλάβανδα, ἅςπερ καὶ διὰ τοῦτο περιγράφει πλατύτερον ἐφεξῆς· ἐλάττονος δὲ λόγου αἱ τούτων ἢ τῶν παραλίων πόλεων περιπόλιοι, τουτέστιν αὗται αὗται αἱ τέσσαρες, ἡ Ἀμυζὼν, ἡ Ἡράκλεια, ἡ Εὔρωμος καὶ ἡ Χαλκήτωρ, δι' ὃ καὶ ἁπλῶς μόνον ὀνομάζει αὐτάς. Περὶ παραλίων δὲ πόλεων οὐδεὶς οὐδόλως λόγος ἐνταῦθα τῷ Γεωγράφῳ· ἔφθη γὰρ πρότερον ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ μνημονεύσας ἑκάστης ἰδίᾳ, ὡς κατωτέρω δειχθήσεται. Τὸ δὲ ἀναφορικὸν ΩΝ, ἀναφέρεται εἰς τὸ ἡγούμενον *περιπόλιοι*· ἤτοι (ἵν' ἀναπτύξωμεν τὸν νοῦν τοῦ χωρίου) «αἱ δὲ ἄλλαι πόλεις τῆς μεσογαίας κεῖνται εἰς τὴν περίχωρον τῶν Μυλάσων, Στρατονικείας καὶ Ἀλαβάνδων, ἢ εἰς τὴν περίχωρον τῶν κατὰ τὴν παραλίαν πόλεων· αὗται δ' εἰσὶν ἡ Ἀμυζὼν, Ἡράκλεια, Εὔρωμος καὶ Χαλκήτωρ, μικροῦ λόγου ἄξιαι». Τοῦτο καὶ ὁ Λατῖνος ἐξέφρασε διὰ τοῦ: **et circa has reliquae, aut maritimis vicinae: ut Amyzon, etc.**, καὶ ὁ Γερμανὸς διὰ τοῦ: **die übrigen sind Nebenstädte endweder dieser oder auch der Küstenstädte, wie Amyzon, etc.** Ἀλλ' ἐγὼ καὶ ἄλλην παραθήσομαι ἑρμηνείαν, χαριζόμενος τῷ ταύταις ἀρεσκομένῳ ἐπικριτῇ μου, τὴν Γαλλικήν· ᾗ καὶ τόσῳ μᾶλλον ἀῤῥαγὲς καὶ αὐθεντικὸν πρόςεστι τὸ κῦρος, ὅσῳ μεγαλώνυμοί εἰσιν αὐτός τε ὁ τὸν Γεωγράφον εἰς τὴν Γαλλικὴν μεθερμηνευθῆναι γλῶσσαν φιλοτίμως προςτάξας Ναπολέων ὁ Α', καὶ οἱ τὸ ἔργον ἐκπονήσαντες σοφοὶ Κοραῆς, Δουθεῖλος (**Du Theil**), καὶ Γοσσελῖνος (**Gosselin**). Ἔχει δὲ καὶ αὕτη οὕτω: «—— **et Alabanda: il n' y a plus ensuit que des bourgs, les uns de la banlieue des ces dernières, les autres de la banlieue des villes maritimes; tels sont Amyzon, etc.**» (α).

Ἀνωτέρω ἐπεμνήσθη ὁ λόγος τῆς εἰκασίας, ἣν περὶ τῶν τεσσάρων ἐκείνων πόλεων ἐξήνεγκα. Ταύτην δ' οὐχ ὡς ἔτυχεν οὐδ' ἄνευ λόγου εἰς μέσον ῥιφεῖσαν, ἀλλ' εἰς ἄλλο χωρίον τοῦ Γεωγράφου στηριζομένην, ἐν ᾧ γίνεται κατὰ πρῶτον μνεία τῶν πόλεων Εὐρώμου καὶ Χαλκητόρων, ἀνευρίσκει ὁ ἐπικριτής μου «*ἀστήρικτον ἐπὶ τῆς λέξεως τοῦ συγγραφέως*». Θαυμάζω δὲ θαυμασμὸν μέγαν, πῶς διέλαθε τοῦτο τὴν ὀξυδέρκειαν τοῦ ἀνδρὸς, εἰ καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν εἶχε τὴν ὑποσημείωσίν μου, τὴν εἰς τὸ ῥηθὲν παραπέμπουσαν χωρίον (β)· ὥςτε καὶ ἐκ τούτου ἔτι ἀποδεικνύεται ὡς ἐκ προςωποληψίας μᾶλλον ἢ ἐξ αἰσθήματος εὐθυδικίας ἐπὶ τὸ κρίνειν ὁρμηθεὶς, ἢ γοῦν (τί γὰρ ἂν εἴπω ἕτερον;) μὴ ἐννοήσας τὸ *ἁπλούστατον* χωρίον τοῦ Στράβωνος, κἂν ἄλλως εἶχε καὶ ὑποβολεῖς τοὺς ξένους ἑρμηνυτάς. Ἰδοὺ τὸ χωρίον περὶ οὗ ὁ λόγος:

«Ἑξῆς δ' ἐστὶν ὁ Λατμικὸς κόλπος, ἐν ᾧ Ἡράκλεια ἡ ὑπὸ Λάτμῳ λεγομένη, πολίχνιον ὕφορμον ἔχον· ἐκαλεῖτο δὲ πρότερον Λάτμος ὁμωνύμως τῷ ὑπερκειμένῳ ὄρει· ὅπερ Ἑκαταῖος μὲν ἐμφαίνει τὸ αὐτὸ εἶναι νομίζων τῷ ὑπὸ τοῦ Ποιητοῦ Φθιρῶν ὄρει λεγομένῳ (ὑπὲρ γὰρ τῆς Λάτμου φησὶ τὸ Φθιρῶν ὄρος κεῖσθαι), τινὲς δὲ τὸ Γρίον φασὶν, ὡς ἂν παράλληλον τῷ Λάτμῳ, *ἀνῆκον ἀπὸ τῆς Μιλησίας πρὸς ἕω, διὰ τῆς Καρίας μέχρι Εὐρώμου καὶ Χαλκητόρων*· ὑπέρκειται δὲ ταύτης ἐν ὕψει» (α). Ἐκ τούτου ἄρα διδασκόμεθα, ὅτι καὶ αἱ δύο πόλεις αὗται ἔκειντο ἐν τῇ μεσογαίᾳ. Καὶ ἔφθην μὲν εἰπὼν ἐκεῖ, ὅτι *μόνη ἡ Ἀμυζὼν ἦν παράλιος*, ἀποδεξάμενος, κατά γε τοῦτο, εὐθὺς ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ἀβασανίστως πως (εἰρήσθω δὲ τὸ πρᾶγμα ἐν εἰλικρινείᾳ· πλὴν ἀλλὰ μὴ ἐπιλαθέσθω καὶ ὁ εὐμενὴς ἀναγνώστης, ὅτι σκοπὸς οὐ προτέθειτό μοι, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶπα, τὸ τὰς πόλεις ἐκείνας τοπογραφῆσαι, ὥςτε συντεταγμένον με ὄντα ἐπιλαβέσθαι τοῦ ἔργου) τὴν γνώμην ἑνὸς τῶν σοφῶν ἐκδοτῶν τοῦ *Θησαυροῦ* τοῦ Ἑῤῥίκου Στεφάνου, ἔνθα ταῦτα ἐπὶ λέξεως φέρονται: «Ἀμυζὼν, **oppidum Cariæ maritimum**»· ἀφορμὴν δὲ λαβὼν νῦν ἐκ τῆς τοῦ κ. Κουπιτώρου ἐπικρίσεως ἰδίᾳ περὶ αὐτῆς ἀνερευνῆσαι (ἀνθ' οὗ καὶ χάριν ὀφείλω αὐτῷ), καὶ γνοὺς ὅτι παρηνέχθην ὑπ' ἐκείνου, σπεύδω τὸν λόγον ἀνακαλέσασθαι (ἄκοντος μέντοι καὶ πάλιν τοῦ ἐπικριτοῦ μου), καὶ διαῤῥήδην ἀποφαίνομαι τῶν μεσογείων εἶναι καὶ ταύτην τὴν πόλιν, παράλιον δὲ οὐδεμίαν αὐτῶν. Ὅρα δὲ ὁ ἀναγνώστης, μὴ ὑπολάβῃς τὴν συγκατειλεγμένην αὐταῖς Ἡράκλειαν τὴν αὐτὴν εἶναι τῇ καὶ *ὑπὸ Λάτμῳ* λεγομένῃ, ἧς ἐμνημόνευσε πρότερον ὁ Γεωγράφος ἐν τῷ μικρὸν ἀνωτέρω παρατεθέντι χωρίῳ, ἀλλὰ τὴν μεσόγειον, ἥτις καὶ *Ἀλβάκη* ἢ *Ἀλβάκιος* ἐλέγετο (β).

Ἀλλ' ἐξετάσωμεν νῦν καὶ τοὺς νεωτέρους περιηγητὰς καὶ γεωγράφους, ὅπως καὶ ἀπ' αὐτῶν, εἰ δέοι, ἀποδείξωμεν τῷ ἐπικριτῇ, ὅτι αἱ ῥηθεῖσαι πόλεις ἔκειντο πρὸς τὰ μεσογειότερα τῆς Καρίας. Πάντως δὲ πέποιθα ὡς οὐ παρερμηνείας γράψεται καὶ τούτους ὁ ἀνὴρ, διότι κανόνι καὶ γνώμονι ἀστραβεῖ αὐτῷ δὴ τῷ Στράβωνι χρησάμενοι, ταὐτὸν δ' εἰπεῖν τὰ ὑπ' ἐκείνου γεωγραφηθέντα κατ' ὀρθὸν ἐννοήσαντες, οὐκ ἐν τῇ παραλίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ μεσογαίᾳ ἐξεζήτησαν καὶ ἀνεκάλυψαν τὰ λείψανα αὐτῶν. Αὐτί-

(α) Tom. IV, p. 340.

(β) Βλ. Πανδ. φυλ. 346, σελ. 250, στήλ. α, ὑποσημ. γ'.

(α) ΙΔ'. α. §. 8

(β) Ἀλβάκιος μὲν, κατὰ Σουΐδαν [λέξ. Διογενειανὸς], Ἀλβάκη δὲ, κατὰ Στέφανον τὸν Βυζάντιον [λέξ. Ἡράκλεια, ιθ']· ὅθεν καὶ ἐν Πράξει α τῆς ἐν Χαλκηδόνι Δ' οἰκουμεν. Συνόδου ὁ ταύτης ἐπίσκοπος γράφεται: Μένανδρος Ἡρακλείας Σαλ['Αλ]βάκης [Βλ. Σ. Μήλια Συλ. Συνόδ. τόμ. Β', σελ. 44]. Ὅγε μὴν Πτολεμαῖος Ἡράκλειαν πρὸς Ἀλβανῷ καλεῖ αὐτὴν [V. 2. 19].

κα γὰρ Γουφιέρος μὲν, πρῶτος αὐτὸς τὴν Εὔρωμον ἀνακαλύψας, κατὰ τὴν ἀπὸ Ἰασοῦ εἰς Μίλητον ἄγουσαν κεῖσθαι φησὶ, καὶ τουρκοβαρβάρως καλεῖσθαι τανῦν *Κιζελτζίκ*· ἐν ᾗ καὶ θεάτρου εἶδεν ἐρείπια, καὶ ναὸν ἀξιοθέατον, οὗτινος καὶ παρατίθεται τὸ ἐκτύπωμα. Οὐκ ἄνευ λόγου δ' ὑποτίθησιν, ὅτι καὶ ἡ Χαλκήτωρ εἴτε Χαλκήτορες, ἐντεῦθεν ἔκειτο τοῦ ὄρους Γρίου, ὅπου τὸ ἄσημον χωρίον *Ταρισμαρλα* (α). Λήκιος δὲ τάδε ἐπὶ λέξεως γράφει: « The second-rate places of Caria, dependent upon the chief cities of the coast, or upon the three great towns of the interior (δηλαδὴ τῶν Μυλάσων, Στρατονικείας καὶ Ἀλαβάνδων), were Euromus, Chalcetor, Heracleia, and Amyzon ». ἰδίᾳ δὲ ὁρίζει τῆς Ἀμυζῶνος τὴν θέσιν πρὸς τὰ ἀνατολικὰ τοῦ ὄρους Λάτμου, καὶ περὶ τὸ χωρίον *Καφασλὰρ*, ἔνθα ὁ Ἅμιλτων εἶχε πρότερον ἀνακαλύψας τήν τε ἀκρόπολιν καὶ τ' ἄλλα αὐτῆς λείψανα, ἐν οἷς καὶ τὴν ἐπιγραφὴν « ΑΜΥΖΟΝΕΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ »: (ἴσως ἐγέγραπτο: ΑΜΥΖΩΝΙΩΝ κτλ.). Ὁ δ' αὐτὸς εἰκοτολογεῖ καὶ περὶ τῆς Εὐρώμου, ὅτι ἔκειτο περὶ τὸ *Γιακλῆ*, καὶ ἡ Χαλκήτωρ περὶ τοὺς πρόποδας τοῦ Γρίου, ἤτοι μεταξὺ τοῦ *Γιακλῆ* καὶ τοῦ *Ἀσὲμ-καλεσὶ* (Ἰασοῦ) (β). Παρὰ τοὺς δύο δὲ τούτους ὀνομαστοὺς ἀρχαιολόγους καὶ περιηγητὰς, μέτιθι καὶ τὰ ὑπὸ Κραμέρου, Φορβιγέρου, Χοφμάνου καὶ Παπίου περὶ τῶν πόλεων τούτων ἀφηγούμενα (γ).

Λοιπὸν δ' ἐστιν ἡμῖν καὶ τὸν Στράβωνα αὐτὸν ἰδεῖν ὡς περιέγραψε πρότερον τῆς Καρίας τὴν παραλίαν καὶ πάσας τὰς κατ' αὐτὴν πόλεις. Τοῦτο δὲ καθάπαξ ποιήσας ὁ φιλόσοφος Γεωγράφος, οὐκέτι λόγον εἶχεν ἐπὶ τὰ αὐτὰ ἐπαναστρέφεσθαι, ἄνευ τοῦ δόξαι ἀδιακρίτως παλιλλογεῖν.

Τὴν οὖν περιγραφὴν ταύτην ἀκριβέστατα ποιεῖται, ὡς αὐτόπτης γενόμενος τῶν τόπων, πλέων ἐκ νότου πρὸς βορρᾶν, καὶ ἄρχεται οὕτως: « *Ἀρχὴ μὲν οὖν τῆς παραλίας* [τῆς Καρίας] *ἐστὶν ἡ τῶν Ῥοδίων περαία πρὸς θαλάττης· τέλος δὲ τὸ Ποσειδιον τῶν Μιλησίων* » [ΙΔ'. β'. §. 1]. Διαλαβὼν δὲ περὶ τῶν πόλεων καὶ χωρίων τῶν κατὰ τὴν περαίαν τῆς Ῥόδου [§. 2—4], στρέφεται ἐπὶ τὴν νῆσον ταύτην καὶ περιγράφει αὐτὴν [§. 5—13]. Εἶτα πάλιν εἰς τὴν Καρικὴν παραλίαν ἐπιστραφεὶς, τὴν μετὰ τὴν Ῥόδον, περιγράφει αὐτὴν καὶ τὰς πόλεις Κνίδον καὶ Ἁλικαρνασσὸν [§. 14—17]. Ἑξῆς δὲ διαλαβὼν περὶ τοῦ Τερμερίου ἀκρωτηρίου τῆς Μυνδίας (καί μοι σημείωσαι, ὅτι τὸ διάγραμμα τοῦ συγγραφέως τῶν *Σπετσιωτικῶν* ἀφετηρίαν μὲν ἔχει τὸ Τερμέριον τοῦτο, τέρμα δὲ τὸ τῆς Μιλησίας Ποσείδιον, ἔνθα ἡ κώμη *Γέροντας*), μεταβαίνει εἰς τὴν προσκειμένην Κῶν, καὶ μετὰ τὴν περιγραφὴν αὐτῆς, στρέφεται πάλιν ἐπὶ τὴν ἤπειρον, οὕτω δεξιών: « Ἐν δὲ τῇ παραλίᾳ τῆς ἠπείρου κατὰ τὴν Μυνδίαν, Ἀστυπάλαιά ἐστιν ἄκρα, καὶ Ζεφύριον· εἶτ' εὐθὺς ἡ *Μύνδος*, λιμένα ἔχουσα, καὶ μετὰ ταύτην *Βαργύλια*, καὶ αὕτη πόλις. Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ *Καρύανδα* λιμὴν, καὶ νῆσος ὁμώνυμος· ταύτην ᾤκουν Καρυανδεῖς. Εἶτ' *Ἰασὸς* ἐπὶ νήσῳ κεῖται κτλ. — Μετὰ δ' Ἰασὸν τὸ τῶν Μιλησίων Ποσείδιόν ἐστιν κτλ. » [§. 18—22]. Ἕως ὧδε καταστρέφει ὁ Γεωγράφος τὴν περιγραφὴν τῆς παραλίου Καρίας, καὶ εὐθὺς τρέπεται εἰς τὰ μεσόγεια αὐτῆς. Ὅθεν καὶ παραυτίκα ἐπάγει αὐτὸ δὴ τὸ ἀμφισβητούμενον χωρίον: « *Ἐν δὲ τῇ μεσογαίᾳ καὶ τρεῖς εἰσι πόλεις ἀξιόλογοι. Μύλασα, κτλ.* ». Ὥςτε, κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα, τέσσαρες μόνον πόλεις, αἱ ἑξῆς: Μύνδος, Βαργύλια, Καρύανδα καὶ Ἰασὸς ὑπῆρχον ἐπὶ τοῦ Στράβωνος ἐν τῷ διαγράμματι τοῦ συγγραφέως τῶν *Σπετσιωτικῶν*, τουτέστι κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ Τερμερίου ἕως τοῦ Ποσειδίου ἄκρου παραλίαν. Οὕτω δὲ καὶ ὁ Σκύλαξ, τὴν παράλιον περιγράφων Καρίαν ἐν τῷ Περίπλῳ αὐτοῦ, ταύτας μόνον ἀναφέρει τὰς πόλεις: Ἡράκλειαν (τὴν ὑπὸ Λάτμῳ νόει), Μίλητον, Μύνδον, Ἁλικαρνασσὸν, Καρύανδα (τὴν καὶ ἐνεγκαμένην αὐτὸν), καὶ Κνίδον (α)· τῶν ἄλλων μήπω ἐκτισμένων, ὡς ἔοικεν, ἐπ' αὐτοῦ· προτερεῖ γὰρ τοῦ Στράβωνος οὗτος ἔτη ὑπὲρ τὰ τετρακόσια.

Τούτων οὖν οὕτω δειχθέντων, ἐρωτήσω νῦν ἔγωγε, οὐχὶ τὸν εὐμενῆ ἀναγνώστην, οὗτινος τὴν γνώμην ἐκ τοῦ προτέρου γινώσκω, ἀλλ' αὐτὸν τοῦτον τὸν ἐπικριτήν μου, εἴγε

οὐ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,

ποτέρῳ μᾶλλον, ἐμοὶ ἢ αὐτῷ ἐφαρμοστέον ἐστὶ τὸ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον: « Ὥςτε οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ κ. Σακκελίων *ὁ πάνυ προσχὼν τὸν νοῦν* εἰς τὸ τοῦ Γεωγράφου χωρίον συνέχες περιπολίους καὶ παραλίους »; διὰ γὰρ τούτων ἠθέλησεν ὁ δεινὸς τοῦ Στράβωνος ἑρμηνευτὴς ἀντιστρέψαι μοι μετ' εἰρωνείας τοῦθ', ὅπερ ἐγὼ ἔφθην εἰπὼν περὶ τοῦ συγγραφέως τῶν *Σπετσιωτικῶν*, ὅτι: « Φαίνεται *οὐ πάνυ τι προσχὼν τὸν νοῦν* εἰς τὸ τοῦ Γεωγράφου χωρίον ».

Τελευταῖον δὲ εὐθαρσῶς ὁ ἐπικριτής μου χωρῶν, καὶ οἱονεὶ βρενθυόμενος ἐπὶ τῇ καλλίστῃ νίκῃ, ἣν κατ' ἐμοῦ ἤρατο, ἐπιτίθησι καὶ τὴν κορωνίδα τῆς ἐπικρίσεως αὐτοῦ, ἐπιφωνῶν μοι καὶ αὖθις ἐξ ὧν ἐγὼ ἔλεγον ἐκ προοιμίων περὶ τῶν τοῦ κ. Ἀναργύρου γεωγραφικῶν πταισμάτων, τὰ περικεκομμένα ταῦτα: « Ὅσῳ καλὸν καὶ ὀνήσιμόν ἐστι τὸ ἐπικρίνειν τὰ τῶν ἄλλων ἔργα, τοσούτῳ ἐπίψογον κσθέστηκε τὸ περιπίπτειν τὸν ἐπικρίνοντα εἰς πταίσματα μείζονα, ὧν αὐτὸς ποιεῖται τὸν ἔλεγχον· κτλ. ». Ἀλλ' ἐπειδὴ τοῖς γενναίοις νικηταῖς πρόςεστιν ἀεὶ καὶ ἡ ἔξοχος ἀρετὴ τοῦ συμπαθῶς διακεῖσθαι τοῖς νενικημένοις, καὶ δεομένων αὐτῶν εὐμενῶς εἰςακούειν, τούτου δὴ χάριν κἀγὼ τὸν ἐμὸν καθικετεύω νικητὴν, πρὸς τὴς *Καδμείας νίκης* αὐτοῦ ταύτης, ὑποσχεῖν μοι τὰς ἀκοὰς, καί τινα παλαιὸν λόγον, ὃν ταπεινῶς ἀντιφωνήσω αὐτῷ, ἐνωτίσασθαι, τουτονί: « Ἀσκέπτως οὐ δεῖ προπετεῖν ἐν τῷ κρίνειν, ἔμπροσθεν δὲ βουλεύεσθαι, μηδὲ τῷ σπεύδειν τῷ λογισμῷ, παρ' ὃ δεῖ λέγειν, ἀλλὰ βραδύνοντάς τε καὶ μέλλοντας, τὴν ὁρμὴν ἀκριβῶς πεπονημένους, καὶ μὴ πρὸς χάριν μεταβάλλεσθαι· ἧττον γὰρ τοῦ ἀβούλου τὸ εὐμετάβολον καὶ τοῦ προπετοῦς τὸ κοῦφον » (α).

Ταῦτα ἀπαντᾷ πρὸς τὸν γυμνασιάρχην κ. Κουπιτώρην ἰδιώτης ἀνὴρ ὁ Ἰ. ΣΑΚΚΕΛΙΩΝ.

(α) Chois. Gouffier Voy. Pittor. de la Grèce, tom. II, p. 167.

(β) W. M. Leake 's Journ. of a tour in Asia Min. p. 237. Ὡς πρὸς τὴν θέσιν δὲ τῆς Εὐρώμου, συντάσσομαι ἔγωγε τῇ τοῦ Γουφιέρου γνώμῃ μᾶλλον ἢ τῇ τοῦ Ληκίου, διὰ τὸν λόγον, ὅτι ὁ κατὰ τὸ Κιζελτζίκ σωζόμενος ναὸς ἦν πιθανώτατα ὁ τοῦ Εὐρωμέως Διός· εὕρηται γὰρ νόμισμα τῆς πόλεως ταύτης εἰκονίζον ἔνθεν μὲν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος Καρακάλλα, ἔνθεν δὲ ναὸν τετράστυλον καὶ ἐπιγραφὴν: ΖΕΥΣ ΕΥΡΩΜΕΥΣ. ΕΥΡΩΜΕΩΝ [Βλ. Mionnet Descript. des médail. antiq. tom. III, p. 346].

(γ) J. A. Cramer A Geograph. and Histor. Descript. of Asia Min. vol. II. p. 198—199. — Alb. Forbiger Handbuch der alt. Geograph. II Band, s. 229. — S. F. W. Hoffmann Griechenland und die Griechen in alterthum. s. 1735.—W. Pape Wörterb. der Griech. Eigennamen.

(α) Συλ. τῶν ἐν ἐπιτ. γεωγρ. τόμ. Α', σελ. 81.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝ ΣΥΡΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ.

Τὸ περὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ζήτημα πολλοὶ ἀνέκαθεν ἐπραγματεύθησαν ἐν τῇ Πανδώρᾳ, ἐπιθυμοῦντες νὰ συντρέξωσιν εἰς τὴν προσφυεστέραν ῥύθμισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος. Ἐπειδὴ δὲ σήμερον γίνεται λόγος ὅτι σκέπτεται σπουδαιότερον ἡ ἄλλοτε ἡ κυβέρνησις περὶ τῆς ῥυθμίσεως ταύτης, παρεκαλέσαμεν τὸν Κ. Γ. Γ. Παπαδόπουλον νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ δημοσιεύσωμεν μίαν αὐτοῦ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἐν Σύρᾳ σχολείων, ὑποβληθεῖσαν περὶ τὰ τέλη τοῦ 1863 ἔτους. Ναὶ μὲν ἡ ἔκθεσις αὕτη ἀφορᾷ ἰδίως τὰ σχολεῖα ἐκεῖνα, ἐπειδὴ ὅμως ἐξ αὐτῶν λαμβάνων ἀφορμὴν ἐμφιλοχωρεῖ καὶ εἰς γενικώτερα, φρονοῦμεν ὅτι θέλει συντελέσει εἰς τὴν διαφώτισιν πολλῶν ζητημάτων τῆς μέσης παιδείας. Γνωστὸν ἄλλως τε ὅτι τὸ ἐν Ἑρμουπόλει γυμνάσιον νοσεῖ ἀπό τινος, καὶ ὅτι τῆς νόσου θεραπεία ἐκρίθη ἡ διακοπὴ τῆς ἐν αὐτῷ διδασκαλίας· ἀλλ' ἐπειδὴ λυπηρὰν νομίζομεν τὴν παράτασιν τοῦ φαρμάκου τούτου ἐν πόλει τιμώσῃ τὴν παιδείαν, ἐλπίζομεν ὅτι ἡ ἔκθεσις ἥν τινα σήμερον δημοσιεύομεν θέλει διευκολύνει τὰς περὶ τοῦ γυμνασίου τούτου ἀποφάσεις τῆς ἐξουσίας.

—

Κατὰ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2071 καὶ ἀπὸ 14 φθίνοντος διαταγὴν τοῦ ὑπουργείου, καί τοι βραδέως περιελθούσης μοι αὐτῆς, ἔσπευσα νὰ ἐπιθεωρήσω πάντα τὰ δημόσια ἐν Σύρῳ σχολεῖα καὶ τὰ πλεῖστα τῶν ἰδιωτικῶν. Συνιδὼν δὲ τὰ ἐν αὐτοῖς ἐπανορθωτέα συνεκάλεσα τοὺς κυρίους καθηγητὰς καὶ διδασκάλους τοῦ Σχολείου καὶ Γυμνασίου εἰς συνεδρίασιν, ἧς ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τὰ πρακτικὰ ἐν πρωτοτύπῳ ὑπὸ στοιχ. Α'. τοὺς δημοδιδασκάλους καὶ τὰς δημοδιδασκαλους τῶν τε δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν δημοτικῶν σχολείων εἰς ἰδίαν συνεδρίασιν, ἧς ἐπίσης ἐπισυνάπτω ἐνταῦθα τὰ πρακτικὰ ἐν πρωτοτύπῳ ὑπὸ στοιχ. Β'. τοὺς διευθυντὰς τῶν ἰδιωτικῶν ἑλληνικῶν σχολείων εἰς ἰδίαν συνεδρίασιν, ἧς ἐπισυνάπτω τὰ πρακτικὰ ὑπὸ στοιχ. Γ'. ἐν πρωτοτύπῳ, ὀλίγου λόγου ὄντα ἄξια διὰ τὴν ἔλλειψιν τῆς πρὸς ἀλλήλους εἰλικρινείας τῶν προσκληθέντων. Τέλος συνεκάλεσα εἰς κοινὴν συνεδρίασιν τὰς ἐφορίας τῶν τε τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, παρόντων τοῦ τε δημάρχου καὶ τοῦ γραμματέως τῆς νομαρχίας, τοῦ νομάρχου ἀπόντος εἰς περιοδείαν· καὶ ἀφοῦ δεόντως ἐξέθεσα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐμῆς ἐπιθεωρήσεως, τὰς ἐμὰς γνώμας καὶ τὰς ἐκ τῆς κοινῆς συσκέψεως περὶ τῶν παρατηρηθεισῶν ἐλλείψεων, περὶ ὧν οἱ πάντες συνωμολόγησαν, προέτεινα τὰ εἰς ἐπανόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων προσφορώτερα μέσα, καθ' ὅσον ἀναφέρονται εἰς τὰς τοπικὰς ἀρχάς. Εὑρὼν δὲ τοὺς πάντας προθύμους ὑπέβαλον καὶ ἐγγράφως εἰς τὴν νομαρχίαν ἔκθεσιν περί τε τῶν ἐλλείψεων καὶ περὶ τῶν εἰς ἀναπλήρωσιν αὐτῶν ἀπὸ κοινοῦ κριθέντων, παρακαλῶν τὴν νομαρχίαν νὰ συντρέξῃ διὰ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν καὶ μέσων, ὅπως αἱ μᾶλλον κατεπείγουσαι τῶν ἀναγκῶν θεραπευθῶσι.

Ὅθεν λείπεταί μοι μόνον νὰ ἐκθέσω ἀκριβέστερον εἰς τὸ ὑπουργεῖον αὐτὰ τὰ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ πεπραγμένα μοι κατὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν ἐν Σύρῳ Σχολείων.

Α.

1. Γενικώτεραι ἐλλείψεις

Περὶ τῶν δημοτικῶν σχολείων.

α) Ἐν τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις παρετηρήθη, ὅτι ὁ κατὰ δυσμοιρίαν ἐπικρατήσας παρ' ἡμῖν λίαν ὑλικὸς μηχανισμὸς τῆς διδασκαλίας, οὐδόλως συντελῶν εἰς τὴν αὐτόθυμον διέγερσιν τοῦ παιδικοῦ νοὸς, διατηρεῖ αὐτὸν εἰς παθητικήν τινα κατάστασιν· ὅθεν εἶναι ἄφευκτος ἀνάγκη ἁπλοποιήσεως τῆς μεθόδου, κατὰ τὰς ἐν τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ τελειοποιήσεις. Παρεκλήθησαν δὲ οἱ δημοδιδάσκαλοι νὰ μεταχειρίζωνται μᾶλλον εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τὴν διὰ τῆς λεγομένης κα-

(α) Βλ. Δημοκρ. Ἀόδηρ. Λείψ. σελ. 328, ἔκδ. F. G. Aug. Mullachii.

ναπτύξεως τῶν ἰδεῶν ἔκθεσιν· διότι σήμερον ἐν γένει ἀναλίσκεται παρ' ἡμῖν διπλάσιος καὶ τριπλάσιος χρόνος, ἢ ὅσος ἀπαιτεῖται, ὅπως ὁ παῖς ἐκμάθῃ τὴν ἀνάγνωσιν.

β.) Λίαν ἐπιβλαβὴς εἶναι ἡ παρὰ τὸν κείμενον νόμον παράλειψις, ἐν πᾶσι τοῖς σχολείοις, ὅσα ἐπεσκέφθην, τῆς *γυμναστικῆς καὶ τῆς ᾠδικῆς* καὶ ἡ ἀτελεστάτη καὶ ἔν τισι μόνον σχολείοις διδασκαλία τῆς *ἰχνογραφίας*· ἔτι δὲ ἡ μεγίστη περὶ τὴν ὀρθὴν *καλλιγραφίαν* ἀμέλεια. Καὶ περὶ μὲν τῶν λοιπῶν μαθημάτων, διὰ τὴν ἀπειρίαν τῶν διδασκόντων, ὀλίγη τις βελτίωσις δύναται νὰ ἐπέλθῃ καὶ περὶ ταύτης εἶπον τὰ ἀναγκαῖα· ἀλλ' ἔργον τῆς Κυβερνήσεως εἶναι νὰ ὀργανίσῃ σκοπιμώτερον τὰ τοῦ Διδασκαλείου καὶ νὰ εἰσαγάγῃ καὶ παρ' ἡμῖν τὴν πρὸ τοῦ διορισμοῦ τοῦ δημοδιδασκάλου διετῆ ἔστω καὶ ἐνιαυσίαν δοκιμασίαν (stage). Περὶ δὲ τῆς γυμναστικῆς, ἧς ἡ ἔλλειψις καταφαίνεται καὶ εἰς αὐτὰς τῶν μαθητευομένων τὰς ὄψεις, κρίνω ἄφευκτον ἢ νὰ ἐνοικιασθῇ ἀγρὸς παρὰ τὴν πόλιν, ὅστις περιτοιχισθεὶς θέλει ὀργανισθῆ εἰς κοινὸν γυμναστήριον, ἐν ᾧ κατὰ τεταγμένας ἡμέρας καὶ ὥρας, ἰδίᾳ ἐν ἑκάστῳ προγράμματι ὁρισθησομένας, θέλουσι γυμνάζεσθαι ὑπὸ εἰδικοῦ διδασκάλου, παρόντων δύο εὐταξιῶν, πάντων ἐν γένει τῶν ἐν Σύρῳ σχολείων οἱ μαθηταί· ἢ μᾶλλον, πλὴν τούτου, νὰ κατασκευασθῶσιν ἐν ταῖς αὐλαῖς τῶν διδακτηρίων, ὅσα ἔχουσιν αὐλάς, μερικὰ γυμναστήρια, ἐν οἷς δύω τοὐλάχιστον διδάσκαλοι, μετὰ τῶν ἁρμοδίων ἐπιστατῶν, θέλουσι διδάσκει καὶ ἀσκεῖ τοὺς μαθητάς. Πρὸς ἑκάτερον δὲ τῶν σκοπῶν τούτων κρίνω ἄφευκτον νὰ πεμφθῇ ἐντεῦθεν ὁ Κ. Ὀττεντόρφος, ἀνὴρ δεδοκιμασμένης ἱκανότητος καὶ ἐμπειρίας περί τε τὴν παιδαγωγικὴν καὶ τὴν ὑγιεινὴν γυμναστικήν, ὅπως ὀργανίσῃ τὰ γυμναστήρια καὶ ὁδηγήσῃ εἰς τὰ περὶ τῶν γυμνασίων· περὶ δὲ τούτου ὑπεσχέθη ὁ δήμαρχος, ὅτι ἀσμένως θέλει καταβάλει τὴν ἀπαιτουμένην δαπάνην.

γ.) Εἴς τινα σχολεῖα παρετηρήθη μεγάλη *ἔλλειψις καθαριότητος*, διὸ συνέστησα τὴν ἐπὶ τούτῳ ἐπιθεώρησιν τῶν μαθητῶν.

δ.) Μέγα προκύπτει σκάνδαλον ἐν τοῖς ἐν Σύρῳ σχολείοις καὶ βλάβη εἰς τοὺς μαθητὰς ἐκ τοῦ παραδεδεγμένου τρόπου τῆς κατὰ τριμηνίαν ἐν τῷ δημαρχείῳ *εἰσπράξεως τῶν διδάκτρων*· ὅθεν κατὰ τὴν ἀρχὴν πάσης τριμηνίας ἐπιγίνεται διακοπὴ σχεδὸν ὁλικὴ καὶ δεκαπενθήμερος, καθ' ἣν ἐναγωνίως καὶ βραδέως καταβάλλονται τὰ δίδακτρα. Διὸ εἶναι κατεπείγουσα ἀνάγκη νὰ ἐπινοηθῇ ἄλλος τρόπος εἰσπράξεως, τοὐλάχιστον ὁ καθ' ἑξαμηνίαν. Ἀλλ' ἐν γένει νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ προβλέψῃ περὶ τούτου ἡ νομοθεσία, διότι πανταχοῦ τὸ κακὸν, ἢ τὸ σκάνδαλον, δὲν εἶναι ἀνάλογον τοῦ ἐκ τῶν διδάκτρων ποσοῦ, ὅπερ ἐν Σύρῳ εἶναι ὡρισμένον εἰς 20—22 δρ. κατὰ ἑκατὸν μαθητάς.

ε.) Αἱ ἀπουσίαι τῶν μαθητῶν εἶναι ἐν γένει πλεῖσται, μάλιστα ἔν τισι σχολείοις· ὅθεν νομίζω ὅτι ἡ ἀρχὴ πρέπει νὰ ἐπιληφθῇ τοῦ κακοῦ τούτου καὶ νὰ παράσχῃ τελεσφόρον συνδρομὴν εἰς τοὺς διδασκάλους, ὅπως περιστείλωσιν αὐτό.

ς.) Πολλοὶ τῶν μαθητῶν στεροῦνται *βιβλίων* καὶ ἱκανοὶ δι' ἀπορίαν· διὸ εὐκταῖον εἶναι ὁ δῆμος, ὡς ἄλλοτε ἔπραττε, νὰ χορηγῇ δι' ἐπὶ τούτῳ ἐπιτροπῆς ἀριθμόν τινα βιβλίων εἰς τοὺς ἀπόρους· τοῦτο δὲ ὑπεσχέθη φιλοτίμως ὁ δήμαρχος.

Ἐπειδὴ κατάλογος τῶν *ἐγκεκριμένων* βιβλίων, καί τοι ἐζήτησεν αὐτὸν τὸ συμβούλιον παρὰ τοῦ ὑπουργείου, δὲν ἐδόθη ἔτι, ἀκριβῶς δὲν γινώσκω τίνα εἶναι τὰ ἐγκεκριμένα βιβλία. Τινὰ τῶν ὅσων εἶδον εἶναι πάντως λίαν ἀκατάλληλα πρὸς παῖδας οἷον, ὁ *κώδηξ τῆς ἀνατροφῆς*· πέποιθα δὲ ὅτι ἱκανὰ εἶναι ἐκ τῶν μὴ ἐγκεκριμένων, διότι πολλοὶ δὲν σημειοῦσιν ἐν τοῖς προγράμμασιν πάντα τὰ βιβλία, ὅσων ἐπιβάλλουσι τὴν ἀγορὰν εἰς τοὺς μαθητάς. Ἐν γένει δὲ πολλοὶ κραυγάζουσιν ἐν Σύρῳ κατὰ τῆς καπηλείας τῶν βιβλίων· ἀλλὰ πολλοὶ τῶν εἰδότων φρονοῦσιν, ὅτι τὸ κακὸν κεῖται ἐν μέσαις ταῖς Ἀθήναις.

ζ.) Αἱ *δυνάμεις* τῶν μαθητῶν εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον *ἀσύμμετροι* καὶ ὡς πρὸς τοὺς μαθητὰς τῆς αὐτῆς τάξεως ὡς πρὸς τὸν ὑπὸ τοῦ νόμου ἀπαιτούμενον βαθμὸν τῆς τάξεως· ἐκ δὲ τῆς παρ' ἀξίαν κατάξεως προέρχονται οἱ παρ' ἀξίαν προβιβασμοὶ, ἡ μάστιξ αὕτη τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως.

η.) Πολλαὶ τῶν προεκτεθεισῶν ἐλλείψεων θέλουσιν ἐκλείψει, ἂν ἡ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐποπτεία γίνηται συνεχεστέρα καὶ τακτικωτέρα. Ἀλλὰ καὶ ἡ *τοπικὴ ἐπίβλεψις* πρέπει νὰ ἀποβῇ τελεσφορωτέρα· διότι ἡ διὰ τῶν ἐπιθεωρητικῶν ἐπιτροπῶν εἶναι ὀλίγου λόγου ἀξία. Ἀλλ' ἡ ἔλλειψις ἱκανῆς καὶ σκοπίμου ἐπιθεωρήσεως τῶν ἐν Σύρῳ σχολείων εἶναι ἤδη τοσοῦτον ἐπαισθητὴ, ὥστε εἰς τὴν συνείδησιν τῶν πολιτῶν ὡρίμασεν ἡ πρόθεσις τοῦ νὰ διορισθῇ ὑπὸ τοῦ δήμου ἔμμισθός τις ἔφορος, τοῦτο κύριον ἔχων ἔργον, συνεννούμενος, ὁσάκις εἶναι ἀνάγκη, μετὰ τῆς ἐπιθεωρητικῆς ἐπιτροπῆς καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχῶν. Τὸ δὲ μέσον τοῦτο μοὶ φαίνεται λίαν κατάλληλον, ἂν μάλιστα οὗτος ἔχει ὑφ' ἑαυτὸν καὶ ἕνα ἢ δύω ἀξίους κλητῆρας.

2. Μερικώτεραι ἐλλείψεις.

α.) Ἐν τῷ *κεντρικῷ δημοτικῷ σχολείῳ* φοιτῶσι 340 μαθηταὶ, ὧν 281 εἰς τὸ κατώτερον τμῆμα, καὶ 59 εἰς τὸ συνδιδακτικὸν, οὗ τινος τὸ ἀκροατήριον

εἶναι στενόχωρον· ἡ ἡλικία εἶναι, κατὰ μέσον ὅρον, ἀπὸ 6—12 ἐτῶν, ὅπερ εὐχάριστον. Ἀλλ' ἐν τῇ πόλει εἶναι ἐπαισθητὴ ἡ σύστασις ἐφηβικοῦ σχολείου (des adultes). Αἱ ἀπουσίαι εἶναι συνήθως 11 0/0, οἱ δὲ προβιβασμοὶ 10 0/0.—Εἰς τὸ συνδιδακτικὸν τμῆμα φοιτῶσι μᾶλλον ἄποροι παῖδες, διότι οἱ λοιποὶ διδάσκονται ἐπὶ διδάκτροις ἰδίᾳ, ἢ ἐν ἰδιωτικοῖς σχολείοις. Ἡ καθαριότης τῶν μαθητῶν πολὺ ἀπολείπεται τοῦ δέοντος. Τὰ εἰς χεῖρας τῶν μαθητῶν βιβλία δὲν εἶναι ὅλα κατάλληλα· ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῶν ἰδεῶν ἱκανῶς καθυστερεῖ· ὅθεν ὅπως κατά τι εὐοδωθῇ, κρίνεται καλὸν νὰ προστεθῇ εἰς τὴν σχολὴν συλλογὴ εἰκόνων ὡς ἀντικειμένων εἰδικῆς ἀναπτύξεως ἰδεῶν. Τοιαύτη τις παρὰ τῷ Hachette ἐν Παρισίοις δημοσιευθεῖσα τιμᾶται 140 φρ.

β.) Ἐν τῷ *τῆς δυσμικῆς πλευρᾶς σχολείῳ* φοιτῶσι 210 μαθηταὶ, ὧν 54 εἰς τὸ συνδιδακτικὸν τμῆμα· ἡ κατὰ τάξεις ἐγγραφὴ εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον σύμμετρος· ἡ ἡλικία, κατὰ τὴν σημείωσιν τοῦ διδασκάλου, κατὰ μέσον ὅρον, ἐτῶν 7. Ἀλλ' οἱ μαθηταὶ εἶναι ὅλοι ἐν γένει μᾶλλον ἀκάθαρτοι εἰς τοῦτο σχολεῖον· αἱ ἀπουσίαι κατά τι πλείονες. Μεταξὺ τῶν βιβλίων, ἐνταῦθα καὶ ἀλλαχοῦ, εὗρον γραμματικὴν τοῦ Βλαστοῦ, καὶ χρηστομάθειαν Περίδου, ἅτινα ἀγνοῶ, ἂν ἦναι ἐγκεκριμένα. Οἱ μαθηταὶ ἠδυνήθησαν νὰ ψάλωσιν ἐκ τοῦ προχείρου ὕμνον τινα, ὅπερ ὀφείλεται εἰς τὴν προθυμίαν τοῦ διδασκάλου.

Μερικὸν, ἀλλὰ μέγα *ἀτόπημα* τοῦ σχολείου τούτου εἶναι τὸ ἑξῆς· ἐν κοινῷ προστόῳ κεῖνται πλησιέστατα ἀλλήλαις αἱ θύραι αὐτοῦ τούτου καὶ τοῦ σχολείου τῶν κορασίων τῆς συνοικίας ταύτης. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο εἶναι πολλαχῶς ἀπρεπὲς καὶ ἐπιβλαβὲς, ἀπαιτεῖται νὰ κατασκευασθῇ διάτοιχος, δι' οὗ ἱκανῶς ἀποχωρίζεται ἡ εἴσοδος τῶν κορασίων ἀπὸ τῆς τῶν ἀρρένων. Ἐπειδὴ δὲ πρὸ τοῦ προστόου κεῖται καὶ δημοτικὸν οἰκόπεδον, πρέπει ὅσον τάχιστα νὰ περιτοιχισθῇ καὶ νὰ ὀργανισθῇ εἰς γυμναστήριον.

Τὸ ὀρφανοτροφεῖον δὲν ἐπισκέφθην δι' ἔλλειψιν χρόνου.

3. Σχολεῖα τῶν κορασίων ἐν γένει.

Τὰ σχολεῖα τῶν κορασίων περιέχουσι τὰς αὐτὰς σχεδὸν ἐλλείψεις· εὐκταῖον δὲ εἶναι τὰ εἰς χεῖρας τῶν κορασίων διδόμενα βιβλία νὰ ἦναι οἰκειότερα πρὸς τὸ γυναικεῖον φύλον. Περὶ δὲ τῶν χειροτεχνημάτων ἐν γένει παρετηρήθη, ὅτι τὰ *στοιχειακὰ* ἐλλειπῶς διδάσκονται ἐν πολλοῖς· ἐκ δὲ τῶν *χρησίμων* διδάσκονται μᾶλλον τὰ πολυτελῆ, ἐκ δὲ τῶν *οἰκονομικῶν*, ἤτοι τοῦ πλέγματος τῶν τετριμμένων, τοῦ ἐμβαλλώματος τῶν τετρυπημένων καὶ τοῦ διαῤῥάματος τῶν ἐσχισμένων, οὐδὲν διδάσκεται, ὅπερ εἶναι οὐσιωδεστάτη ἔλλειψις. Δύναται δὲ ν' ἀναπληρωθῇ, ἄν τις τῶν διδασκάλων μαθητεύσῃ ἐπί τινας μῆνας ἐν τῷ Ἀρσακείῳ, παρὰ τῇ ταῦτα καλῶς διδάσκουσῃ Ἑλβετίδι, καὶ ἐπανελθοῦσα διδάξῃ τὰς λοιπάς. Τοῦτο συνέστησα τῷ δημάρχῳ.

Πρὸς τούτοις παρετηρήθη, ὅτι εἰ καὶ ὁ δῆμος εἶναι πρωτοβάθμιος, ἐκ τῶν τριῶν διδασκαλισσῶν τῶν διευθυνουσῶν σχολεῖα, μία εἶναι δευτεροβάθμιος καὶ αἱ δύω τριβάθμιαι. Τοῦτο δὲ προῆλθε ἴσως διότι οἱ Ἑρμουπολῖται προτιμῶσι τὰς ἐν Ἑρμουπόλει διδαχθείσας· ἀλλὰ χωρὶς ν' ἀδικηθῇ ἡ ἐν τῷ κεντρικῷ σχολείῳ πρὸ 22 ἐτῶν διδάσκουσα τριτοβάθμιος, εἶναι δυνατὸν διὰ διορισμοῦ ἱκανωτέρων καί τινων μεταθέσεων νὰ ὑψωθῇ ἡ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία.

4. Μερικώτεραι παρατηρήσεις.

α.) Εἰς τὸ *κεντρικὸν σχολεῖον* φοιτῶσι 191 κοράσια, ὧν 32 εἰς τὸ συνδιδακτικόν· οἱ κατ' ἔτος προβιβασμοὶ, 25—30, δὲν γίνονται βεβαίως κατ' ἀκρίβειαν. Ἐπισυνάπτονται δὲ δοκίμια καθ' ὑπαγόρευσιν γραφῆς ὑπὸ στοιχ. Δ.

β) *Εἰς τὸ τῆς ἀνατολικῆς πλευρᾶς σχολεῖον* φοιτῶσι περὶ τὰ 90 κοράσια· αἱ μὲν συνήθεις ἀπουσίαι περὶ τὰς 20, οἱ δὲ κατ' ἔτος προβιβασμοὶ 15—20.

Ἀλλὰ τὸ κατάστημα εἶναι κάκιστον· ὑπερκείμενον δὲ κοπραγωγοῦ, εἶναι ὑγρὸν, ζοφερὸν καὶ κάκιστα τοποθετημένον· ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ μετατεθῇ ὅσον τάχιον, ἵνα μὴ βλάπτηται ἡ ὑγίεια τῶν κορασίων, ἅτινα διὰ ταῦτα πολλάκις ἄπεισι.

γ) *Εἰς τὸ τῆς δυσμικῆς ἄκρας σχολεῖον* φοιτῶσιν 145 κοράσια, ὧν 28 εἰς τὸ συνδιδακτικόν· προβιβασμοὶ δὲ κατ' ἔτος 12—15. Ἀλλ' ἐκ τῶν 145 μαθητριῶν μόνον 20 εὗρον παρούσας, ἕνεκα τοῦ περὶ τὴν εἴσπραξιν τῶν διδάκτρων ἀνενεχθέντος ἤδη ἀτοπήματος, ὡς εἶπον οἱ διδάσκαλοι.

δ) *Νηπιακόν*. Τῆς νηπιαγωγίας ἀγνώστου οὔσης παρ' ἡμῖν καὶ οὐδαμοῦ διδασκομένης, οὕτω καλοῦνται ἀλληλοδιδακτικά τινα σχολεῖα, εἰς ἃ φοιτῶσι κατωτέρας ἡλικίας παιδία. Ἡ ἔλλειψις δὲ αὕτη εἶναι λίαν οὐσιώδης καὶ ὡς πρὸς τὴν Ἑρμούπολιν, ἀλλὰ μέχρις οὗ ἡ Κυβέρνησις προνοήσῃ τὰ δέοντα, δύναται ν' ἀναπληρωθῇ, ὡς ἀνεπληρώθη ἤδη ἐν Πειραιεῖ διὰ τῆς φιλοστόργου μερίμνης τοῦ αὐτόθι δημάρχου. Πρέπει δηλονότι καὶ ὁ δῆμος Ἑρμουπόλεως νὰ πέμψῃ τινὰ τῶν εὐπαιδεύτων διδασκαλισσῶν πρὸς τὴν Κυρίαν Χίλλ, τὴν μόνην ἐν Ἑλλάδι κατέχουσαν τὴν νηπιαγωγίαν, ὅπως διδαχθεῖσα ὀργανίσῃ ἐπανελθοῦσα νηπιαγωγεῖον. Ὁ δὲ δήμαρχος Ἑρμουπόλεως ὑπεσχέθη τοῦτο. Τὸ δὲ περὶ οὗ ὁ λόγος σχολεῖον περιέχει 87 νήπια διδασκόμενα κατὰ δυστυχίαν τὰ ἐν τοῖς ἀλληλοδιδακτικοῖς ἐπὶ πινάκων καὶ βιβλίων. Ἡ δὲ διδάσκουσα ἔχει διὰ

τοῦτο ἀνάγκην πρωτοσχόλων, ἃς λαμβάνει ἐκ τοῦ παρακειμένου κεντρικοῦ σχολείου τῶν κορασίων, ἀλλὰ δυσκόλως παραχωρουμένας ὑπὸ τῆς διευθυνούσης αὐτό.

ς. Σχολεῖα τῆς ἄνω Σύρου.

α) *Τῶν ἀρρένων*· φοιτῶσιν εἰς αὐτὸ 170 μαθηταί· ἡ κατὰ τάξεις ἐγγραφὴ εἶναι λίαν ἀσύμμετρος διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπουσιῶν, αἵτινες εἶναι περὶ τὰς 40 καθ' ἑκάστην. Οἱ δὲ μαθηταὶ διακρίνονται ἐξ ἰδιαιτέρας τινος ἐπιχωριαζούσης προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς. Ἀλλ' ἡ στέγη ἔχει ἀνάγκην ἐπισκευῆς καὶ οἱ τοῖχοι ἐπιχρίσεως· περὶ δὲ τῶν βιβλίων, τινὰ τῶν ἐν τῷ ἑπομένῳ § ἀνενεχθησομένων εἶναι κοινὰ καὶ εἰς τοῦτο τὸ σχολεῖον.

β) *Τῶν κορασίων*. Εἶναι ἐγγεγραμμένα 88 κοράσια, πλεῖστα ὅμως εἶναι συνήθως ἀπόντα. Ἀλλ' ἐν αὐτῷ, πλὴν τοῦ κακοῦ τούτου, συμβαίνουσι καὶ ἕτερα λίαν οὐσιώδη ἀτοπήματα· ἡ διδάσκαλος εἶναι ἠναγκασμένη νὰ εἰσάγῃ βιβλία ἄλλα παρὰ τὰ ἐγκεκριμένα, ἐκ διαταγῆς τοῦ ἐπισκόπου τῶν δυτικῶν, ὧν τινὰ, ἄλλως καλὰ ὄντα, κακοσύνταχτα καὶ σφάλματα γλωσσικὰ καὶ τυπικὰ περιέχοντα, οἷον· ὁ *ἄριστος παῖς, διήγησις* δημοδιδασκάλου τινος, κατὰ διαταγὴν τοῦ πανιερωτάτου πατρὸς Ἀλοϊσίου Μαρία Βλάγκη, ἐπισκόπου Σύρου, ἀποστολικοῦ ἐπιτρόπου τῆς Ἑλλάδος ... πρὸς χρῆσιν τῆς νεολαίας Σύρου. Ἀθήνησι 1855· ὁ εὐγενὴς, ἤτοι παραινέσεις χρηστοηθείας κλ. Ἐν Ἑρμουπόλει 1845.— Imprimatur. F. Al. Blancis, epircopus κλ. — ἱερᾶς ἱστορίας ἐπιτομὴ αὐτόθι 1861, ὧν ἀντίτυπα ἐπισυνάπτω· ὑπὸ στοιχ. Ε 1, Ε 2, Ε 3, ὅπως καταδείξω τὴν περὶ τὰ τοιαῦτα ἀνωμαλίαν. Διότι ἡ ἔγκρισις καὶ εἰσαγωγὴ τῶν βιβλίων ἀνετέθη ὑπὸ τοῦ νόμου εἰς τὴν κυβέρνησιν· ἑτεροδόξου δὲ ἐκκλησίας ἡ ἐπίβλεψις πρέπει νὰ περιορίζηται μόνον εἰς τὴν κατήχησιν. Δὲν εἶναι δὲ ἐπιτετραμμένον τῇ διδασκάλῳ καὶ ἐγκεκριμένον βιβλίον, ἂν τύχῃ, νὰ εἰσαγάγῃ, ἄνευ τῆς ἀδείας τοῦ αὐτοῦ ἐπισκόπου.

Πρὸς τούτοις ἡ ὕπαρξις καὶ ἡ γειτνίασις τοῦ παρακειμένου σχολείου τῶν ἀδελφῶν τοῦ ἐλέους, ὅπερ δὲν ἠδυνήθην νὰ ἐπισκεφθῶ διὰ τὴν σύμπτωσιν τῶν παρὰ τοῖς δυτικοῖς ἑορτῶν, (α) εἶναι πολλαχῶς ἐπιβλαβὴς εἰς τὸ ἡμέτερον· διότι ἕκαστον κοράσιον, ἀνατολικὸν ἢ δυτικὸν, ἐπιπληττόμενον ἢ τιμωρούμενον, εὑρίσκει παρ' αὐταῖς ὑποδοχὴν καὶ προστασίαν· ὅθεν πηγάζουσι πολυειδῆ σκάνδαλα.

β) *Περὶ ἰδιωτικῶν δημοτικῶν σχολείων*· περὶ τῶν προσηρτημένων εἰς ἰδιωτικὸν ἑλληνικὸν σχολεῖον θέλω ἀναφέρει ἐν τῷ οἰκείῳ τόπῳ. Τινὰ δὲ τῶν κυρίως δημοτικῶν εἶναι ἱκανῶς συγκεκροτημένα καὶ γίνεται ἐν αὐτοῖς ἱκανὴ πρόοδος, διὰ τὸ εὐάριθμον καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐκλεκτὸν τῶν μαθητῶν, ἴσως καὶ διὰ τὴν ἕνεκα τοῦ συμφέροντος μείζονα τῶν διευθυνόντων ἐπιμέλειαν.

Ἀλλὰ μετὰ λύπης παρετηρήθη ὅτι ἱκανὰ ὑφίστανται ἄνευ ἀδείας τῆς κυβερνήσεως, ἐξ ὧν τινα οὐ καλῶς διευθυνόμενα· διότι οἱ φεύγοντες τοῦ νόμου τὴν ἐπίβλεψιν δὲν ἔχουσι πάντως ἀξιέπαινον σκοπόν. Ἓν τισιν φοιτῶσιν ἀναμὶξ ἄρρενα καὶ θήλεα, ὅπερ ὡς πρόξενον κακῶν ἀπαγορεύει ὁ νόμος· ἐν ἄλλοις δὲ, καί τοι δι' ἀδείας ὑφισταμένοις, παρετηρήθη, ὅτι μετατίθενται ἀπὸ συνοικίας εἰς συνοικίαν ἄνευ ἀδείας τῆς διοικητικῆς ἀρχῆς· ἀλλαχοῦ, δὲ εἰ καὶ ἡ ἄδεια εἶναι περὶ θηλέων, φοιτῶσιν ἄρρενες, ἔφηβοι ἤδη καὶ διδασκόμενοι ὑπὸ γυναικός! κτλ. Καὶ τέλος τινὲς τῶν διδασκάλων, κατὰ τὰς ὡρισμένας τῆς διδασκαλίας των ὥρας, καταλείπουσι τακτικῶς τὸ διδακτήριον καὶ μεταβαίνουσιν εἰς ἰδίαν διδασκαλίαν· ὅθεν πλὴν τοῦ εἰς τὴν διδασκαλίαν καὶ τὴν τάξιν ἐπιγινομένου κακοῦ, συμβαίνουσι καὶ ἄλλα σκάνδαλα προσβάλλοντα τὴν ἠθικὴν τοῦ σχολείου καὶ τῶν διδασκάλων· τῆς δὲ τοιαύτης καταχρήσεως παραδείγματα παρέσχον ἐνίοτε καὶ δημόσιά τινα σχολεῖα.

α) Τὸ ὑπὸ Φ. *Ταραντίνου* διευθυνόμενον σχολεῖον ἀρρένων περιέχει 25 μαθητὰς, συνδιδακτικῶς διδασκομένου, ἡ ἡλικία εἶναι σύμμετρος καὶ οἱ ἐξεταθέντες ἀπεκρίθησαν ἱκανῶς.

β) Τὸ ὑπὸ τῆς Ἑλένης Γλήνη διευθυνόμενον νηπιακὸν σχολεῖον κορασίων περιέχει 24 κοράσια διὰ μικτῆς μεθόδου διδασκόμενα.

γ) Τὸ ὑπὸ τοῦ Κ. *Γ. Ι. Κουκουλᾶ* διευθυνόμενον σχολεῖον περιέχει τμῆμα νηπιακὸν καὶ ἀνώτερον, ἤτοι συνδιδακτικόν. Περὶ τοῦ νηπιακοῦ ἐν γένει ἐπαναλαμβάνω ὅσα εἶπον περὶ τοῦ κεντρικοῦ· ἀλλὰ προστίθημι ἰδίως, ὅτι ὁ Κ. Κουκουλᾶς εἶναι ἀνὴρ διδακτικὸς καὶ δεξιὸς καὶ μαντεύσας, οὕτως εἰπεῖν, εἰσήγαγε καί τινα τῆς ἰδίως νηπιαγωγίας. Εἶναι δὲ πρόθυμος νὰ συντελέσῃ εἰς τὴν ἀποστολὴν διδασκαλίσσης τινος παρὰ τῇ Κ. Χὶλλ, ὅπως μαθοῦσα εἰσαγάγῃ καὶ τὰ ἐλλείποντα ἐν τῷ σχολείῳ αὐτοῦ· εἰς τὸ ἆσμα εὗρον ἠσκημένα τὰ νήπια· τὰ δὲ τοῦ συνδιδακτικοῦ ὡς συνήθως.

Τὰ ὑπὸ τοῦ Κ. Χούμη, Περδίκη, Χαλκαδίνου, Φραγκούλη, διευθυνόμενα σχολεῖα καὶ ἱκανὰ ἄλλα δὲν ἐπεσκέφθην δι' ἔλλειψιν χρόνου.

(Ἕπεται συνέχεια.)

(α) 7 Ἰαν. 1864· μοὶ ἐστάλη ἔκθεσις, καθ' ἣν φοιτῶσι μαθήτριαι 110· ἡ ἡλικία, κατὰ μέσον ὅρον, ἐτῶν 9· ἡ διδασκαλία συνδιδακτική· προβιβάζονται δὲ καθ' ἑξαμηνίαν 25. Ἀπουσίαι καθ' ἑκάστην 25. — βιβλία· κατήχ. —ἱερ. ἱστορ. παιδικὰ μαθήματα — χρηστομάθ. — γραμμ. — γεωγρ. Ἑλλ. ἱστορ. — διδάσκεται δὲ ἡ γαλλικὴ καὶ ἐργόχειρα· — δίδακτρα δὲν λαμβάνονται· ἡ διευθόντρια λέγεται Angelique Villemur καὶ εἶναι μοναχή.

ΣΥΜΒΟΥΛΑΙ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΧΕΙΡΩΝΑΚΤΑΣ.

(Συνέχ. Ἴδε φυλλάδ. 360—365.)

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Ὀλιγωρία. Ἀσωτεία περὶ τὰς δαπάνας.

Κακὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκαταστασίας καὶ τῆς ἀσωτείας. — Δεινὴ θέσις τοῦ εἰς χρέη ὑποπίπτοντος χειρώνακτος.— Κατάχρησις τῶν πρὸς τὸν χειρώνακτα προκαταβολῶν.

Κακὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀκαταστασίας καὶ τῆς ἀσωτείας

Κατεδείξαμεν ἐν τῷ προηγουμένῳ κεφαλαίῳ ἓν τῶν ἐπιβλαβεστέρων ἀτοπημάτων τῶν ἐκ τῆς ἀπρονοησίας πηγαζόντων. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερον οὐδὲν ἧττον ὀλέθριον· ἐννοοῦμεν τὴν ἀκαταστασίαν ἐκείνων, οἵτινες ἐξοδεύουσιν ὅ,τι κερδαίνουσι, μόνον τὸ παρὸν βλέποντες, καὶ ἀδιαφοροῦντες διὰ τὸ μέλλον, τὰς ἀσθενείας, παραδείγματος χάριν, τὸ γῆρας καὶ τὰ λοιπὰ ἀπροσδόκητα.

Πόσοι χειρώνακτες, περιπίπτοντες εἰς τοιαύτην ὀλιγωρίαν, γίνονται ἔνοχοι πρός τε ἑαυτοὺς καὶ τὰς οἰκογενείας αὐτῶν! Οὔτε λογαριάζουσί ποτε τὰ ἔσοδα καὶ τὰ ἔξοδα, οὔτε ἐννοοῦσι τὴν οἰκονομίαν, οὔτε αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην αὐτῆς. Καὶ οὐ μόνον δὲν προβλέπουσι τὸ γῆρας, ἀλλὰ φρονοῦσι καὶ ὅτι θὰ εἶναι πάντοτε νέοι καὶ εὔρωστοι. Ὅσον δὲ διὰ τὰς περιπετείας τοῦ βίου, προφασίζονται ὅτι ἐπειδὴ εἶναι ἀδύνατον νὰ προληφθῶσι, περιττὸν καὶ νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν.

Καὶ ὅμως ἐνίοτε ἕνεκα καὶ ὀλιγοημέρου ἀσθενείας, ἢ ἐλλείψεως ἐργασίας καταντῶσι νὰ στερῶνται καὶ τοῦ ἐπιουσίου. Πολλάκις δὲ καὶ μετὰ ἀξιόλογον καὶ ἔντιμον διαγωγὴν, ἅμα δὲ καὶ μετὰ συνεχῆ καὶ μακρὰν ἐργασίαν, ὑποφέρουσιν ἐν ὥρᾳ γήρως μεγίστας στερήσεις καὶ ἀποθνήσκουσι πάμπτωχοι, ἐνῷ ἔπρεπεν ἐξ ἐναντίας, ἐὰν ἦσαν τακτικοὶ, νὰ ἔχωσι τρόπους ὑπάρξεως.

Ἀνάγκη νὰ ὑποβάλλεται σήμερον ὁ χειρώναξ εἴς τινας θυσίας χάριν τοῦ μέλλοντος· ἀνάγκη νὰ μὴ δαπανᾷ ὅσα κερδαίνει, ἐνθυμούμενος τὴν κοινὴν ἀλλὰ σοφωτάτην ταύτην παροιμίαν, « φασοῦλι, φασοῦλι, γεμίζει τὸ σακκοῦλι. » Ἀνάγκη νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι τὰ χρήματα διαῤῥέουσι διὰ τῶν δακτύλων, καὶ ὅτι διὰ τοῦτο πρέπει νὰ σφίγγῃ τὴν χεῖρα. « Τὸ σήμερον μέλει μοι, τὸ δ' αὔριον τίς οἶδε; » τοῦ Ἀνακρέοντος, εἶναι ὀλεθριώτατον.

Ἐὰν δὲν κανονίζῃ τὰ ἔξοδα πρὸς τὰ εἰσοδήματα, ἐὰν ἐξοδεύῃ ὅ,τι κερδαίνει ἢ καὶ πλέον τοῦ κέρδους, ἐὰν ἀγοράζῃ πράγματα τῶν ὁποίων δὲν ἔχει ἀναπόφευκτον ἀνάγκην, ἐὰν δὲν ὑποβάλλῃ ἑαυτὸν εἴς τινας στερήσεις, ἐὰν ἑνὶ λόγῳ δὲν λογαριάζῃ καλῶς, εἶναι ἀναμφίβολον ὅτι θὰ καταντήσῃ εἰς ἔνδειαν. Καὶ μακάριος ἂν δὲν ἐξοδεύῃ ἐκ προκαταβολῆς τὸ κέρδος αὐτοῦ ἢ ἐὰν δὲν καταφεύγῃ καὶ εἰς δάνεια! διότι, ἐὰν πάθῃ τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο, θὰ εὑρεθῇ εἰς μεγίστην στενοχωρίαν καὶ ἀμηχανίαν.

Δεινὴ θέσις τοῦ ὑποπίπτοντος εἰς χρέη χειρώνακτος.

Ὁ χειρώναξ, ὅστις συνείθισε ν' ἀγοράζῃ ἐπὶ πιστώσει, τρέχει ἀφεύκτως εἰς ὄλεθρον· διότι, μὴ ὢν ἠναγκασμένος νὰ πληρόνῃ ἀμέσως, δαπανᾷ ἀσυλλογίστως διπλάσια καὶ τριπλάσια, καὶ θυσιάζει χρήματα ἅτινα δὲν ἔχει, καὶ τῶν ὁποίων θὰ λάβῃ μετὰ καιρὸν χρείαν δι' ἄλλας ἀληθεῖς τῳόντι ἀνάγκας.

Ἂς προσπαθῇ λοιπὸν νὰ μὴ ὑποπίπτῃ ποτὲ εἰς χρέη· ἂς μὴ μάθῃ ποτὲ τὰς λέξεις ταύτας· *δάνειον, χρέος, πίστωσις.*

Ἂν ἀγαπᾷς, φίλε χειρώναξ, τὴν ἡσυχίαν τοῦ νοός σου, φυλάχθητι μή ποτε ὑποπέσῃς εἰς χρέη, διότι ἀκοίμητος θὰ εἶναι ἡ ταραχή σου. Ἂν ἀγαπᾷς τὴν ἀνεξαρτησίαν σου, ἀπόφευγε τὰ χρέη, διότι ὁ ὀφειλέτης εἶναι δοῦλος τοῦ δανειστοῦ. Ἂν θέλῃς νὰ διατηρήσῃς τὴν ἀξιοπρέπειάν σου, φοβοῦ τὰ χρέη, διότι ἄλλως θὰ ὑποχρεωθῇς πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους δὲν θὰ τολμᾷς νὰ βλέπῃς κατὰ πρόσωπον, ἢ καὶ θὰ φοβῆσαι ν' ἀπαντᾷς· θ' ἀποφεύγῃς μάλιστα καί τινας δρόμους.

Ὑποπίπτων εἰς χρέη, ἀναγκάζεσαι νὰ ἔχῃς μυστικὰ καὶ πρὸς αὐτήν σου τὴν οἰκογένειαν, νὰ μὴ λέγῃς τὴν ἀλήθειαν, νὰ ψεύδεσαι· νὰ ζῇς ἀδιακόπως ἀνήσυχος. Ὁσάκις κρούεται ἡ θύρα σου, ὁσάκις ἀκούωνται πατήματα εἰς τὴν οἰκίαν σου, πάλλει καὶ ἡ καρδία σου, διότι φοβεῖσαι μὴ εἶναι ὁ δανειστής σου. Ὀχριᾷς ὅταν λαμβάνῃς ἐπιστολὴν, συλλογιζόμενος μὴ ζητῶσι τὴν πληρωμὴν χρέους. Καὶ πόσον πάσχεις μὴ δυνάμενος ν' ἀποδώσῃς αὐτό! Ὁπόσον ἐξευτελίζεσαι ἐὰν ὁ δανειστής σου σὲ ὁμιλήσῃ ἀποτόμως, ἐὰν σὲ ἀπειλήσῃ! Ἐὰν ἐξ ἐναντίας φανῇ εὐγενὴς, ἐὰν συγκατανεύσῃ νὰ περιμείνῃ, πόσον λυπεῖσαι ὅτι δὲν κατώρθωσας νὰ φανῇς ἀκριβὴς πρὸς αὐτόν. Ἡ συνείδησίς σου σὲ ἐλέγχει ἀδιακόπως.

Δυστυχῶς ὅμως δὲν ἐλέγχει ἡ συνείδησις πάντας τοὺς χειρώνακτας! ὑπάρχουσί τινες, οἱ ὁποῖοι ὅτε κατὰ πρῶτον ἐζήτησαν προθεσμίαν ἵνα πληρώσωσι φερ' εἰπεῖν τὸ ἐνοίκιον τῆς οἰκίας ἢ ἄλλο τι χρέος, ἠσθάνθησαν μεγίστην λύπην· συλλογιζόμενοι προσεγγίζουσαν τὴν προθεσμίαν, καὶ τὸ ἀδύνατον τῆς πληρωμῆς, οὔτε τὸν ὀφθαλμὸν νὰ κλείσωσιν ἐδύναντο τὴν νύκτα. Τὴν δευτέραν ὅμως καὶ τὴν τρίτην φο-

ρὰν ἡ ἀνησυχία αὐτῶν ἐγένετο ὀλιγωτέρα, ἐπὶ τέλους δὲ κατήντησαν καὶ εἰς ἀδιαφορίαν· διότι ἡ συνήθεια, κατὰ τὰς δυσαρέστους ταύτας συναλλαγὰς, καθιστᾷ ἀναίσθητον τὸν ἄνθρωπον. Δὲν ζητεῖ πλέον προθεσμίας· ἀγωνίζεται νὰ εὕρῃ προφάσεις καὶ τρόπους ὑπεκφυγῆς, τὸ χειρότερον δὲ εἶναι ὅτι, ἐπιτυγχάνων ἐπιμένει εἰς τὸ ὀλέθριον αὐτὸ σύστημα· τὸ πρῶτον δάνειον διαδέχεται δεύτερον, τὸ δεύτερον τρίτον καὶ οὕτω καθεξῆς· ὅλος δὲ ὁ βίος αὐτοῦ κατανὰλίσκεται μεταξὺ ψεύδους καὶ ἀναβολῶν.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γίνῃ, φίλε χειρώναξ, ὅπως μὴ περιέλθῃς εἰς τὰ δυσάρεστα ταῦτα; Ὅταν κατὰ πρῶτον αἰσθανθῇς ἐπιθυμίαν ν' ἀγοράσῃς τι ἐπὶ πιστώσει, νὰ νικήσῃς αὐτήν· καὶ οὕτω ἀποφεύγων τὸν πρῶτον πειρασμὸν, ἀποφεύγεις καὶ τοὺς λοιπούς.

Κατὰ δυστυχίαν, εὐκολώτατον εἶναι νὰ φορτωθῇ χρέος ὁ τίμιος χειρώναξ· διότι ὁ ἔμπορος, ὁ δανειστὴς, βλέπων τὸ φιλόπονον καὶ φίλεργον αὐτοῦ, πιστεύει ὅτι δὲν θέλει ζημιωθῆ. Καὶ διὰ τοῦτο οὐ μόνον εἰς τὰς αἰτήσεις σου ἐνδίδει, ἀλλὰ καὶ ἐρεθίζει τὰς ἐπιθυμίας σου. « Ἀγοράσατε τοῦτο, ἰδέτε τί ὡραῖον εἶναι ἐκεῖνο. Τοῦτο εἶναι καλὸν διὰ τὰ τέκνα, ἐκεῖνο διὰ τὴν σύζυγόν σας. Ἐὰν δὲν ἔχετε τώρα νὰ τὰ πληρώσετε ἄλλοτε· δὲν πειράζει. » Πόσοι χειρώνακτες σαγηνεύονται ὑπὸ τῆς προθυμίας, καὶ τοῦ μειδιάματος, καὶ τῆς εὐγενείας τῶν πωλητῶν! Δὲν εἶναι ἄρα προτιμότερον νὰ περιμείνῃ ὀλίγους μῆνας ὁ χειρώναξ; ἢ νομίζει ὅτι δὲν πωλεῖ ὁ πωλητὴς καὶ τὴν τόσην αὐτοῦ προθυμίαν; Ὁ ἔμπορος πωλεῖ καὶ τὰς προθεσμίας. Μὴ ἔχων νὰ πληρώσῃς ἀμέσως δὲν ἔχεις καὶ τὴν ἐλευθερίαν νὰ πραγματευθῇς περὶ τῆς τιμῆς.

Τὰ χρέη ἔχουσι καί τι ἄλλο εἰς ἄκρον ἐπικίνδυνον· ὁ ὀφειλέτης, προσπαθῶν ν' ἀποφύγῃ τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ἀνάμνησιν, καταντᾷ ν' ἀγνοῇ καὶ εἰς ποίαν στάσιν εὑρίσκονται· ἢ ἂν ἐνθυμηθῇ τὸ ἓν λησμονεῖ τὸ ἄλλο· λησμονεῖ καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ὑπεσχέθη νὰ πληρώσῃ, καὶ νομίζει ὅτι παρατείνει τὴν προθεσμίαν ἀπομακρύνων τὸν νοῦν ἀπ' αὐτῆς. Ὁ δανειστὴς ὅμως δὲν λησμονεῖ.

Ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα νὰ πληρώσῃ ὁ χειρώναξ τὰ ἀγορασθέντα ἐπὶ πιστώσει, εὑρίσκει τὸν λογαριασμὸν τοῦ ἐμπόρου ὑπέρογκον· καὶ τοῦτο διότι ὁ μὲν ὀφειλέτης δὲν ἐνθυμεῖται ὅλα τὰ ἀγορασθέντα, ὁ δὲ ἔμπορος οὐδὲν λησμονεῖ.

Ἀνάγκη ἄρα ν' ἀποφεύγῃ ὁ χειρώναξ ὅσον τὸ δυνατὸν τὰ χρέη, οἱουδήποτε εἴδους καὶ ἂν ὦσιν, ἢ οἱονδήποτε ὄνομα καὶ ἂν ἔχωσι. Προτιμότερον νὰ μὴ ἀγοράζῃ τι περιττὸν παρὰ νὰ χρεωστῇ εἰς ἔμπορον· προτιμότερον νὰ στερῆται καί τι ἀναγκαῖον παρὰ νὰ χρεωστῇ τὸ ἐνοίκιον. Δὲν λέγω δὲ ὅτι πρέπει ν' ἀποφεύγῃ καὶ τῶν καφενείων, τῶν καπηλείων, τῶν θεάτρων καὶ τῶν τοιούτων τὰς δαπάνας, διότι δὲν θέλω, συμβουλεύων ταῦτα, νὰ ἐξυβρίσω τὸν χειρώνακτα, ὅστις οἴκοθεν πρέπει ν' ἀποτροπιάζεται αὐτὰς ὡς ὀλεθρίας.

(Ἕπεται συνέχεια.)

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ.

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῶν περὶ τῆς ἑταιρίας ταύτης εἰδήσεων (*), ἐλάβομεν τὰ πρακτικὰ τῆς ἐν Ἑρμουπόλει συγκροτηθείσης γεν. Συνελεύσεως τῶν μετόχων τὴν 15 Ἀπριλίου. Ἐπεξελθόντες δὲ ταῦτα μετὰ σπουδῆς, εἴδομεν εὐχαρίστως ἐπιβεβαιούμενα ὅσα ἐσημειώσαμεν περὶ τῆς διαχειρίσεως τοῦ παρελθόντος ἔτους, τήν τε πρόοδον τῆς ἑταιρίας καὶ τὴν ἐπικύρωσιν τῶν αὐτῶν μελῶν τοῦ Συμβουλίου, ἅτινα εἰσὶ τὰ ἑξῆς· 1, Ἡλ. Κεχαγιᾶς, 2, Π. Ῥάλλης, 3, Ἐλπιδ. Λαδόπουλος, 4, Δ. Βαφιαδάκης, 5. Ἀλ. Δομεστίνης, καὶ Α. Κάζιρας, γεν. γραμματεύς.

Τὸ παρελθὸν ἔτος εἶχε γίνει πρότασις πρὸς τοὺς μετόχους νὰ παραχωρήσωσι τοὺς ἀνήκοντας αὐτοῖς τόκους πρὸς κατασκευὴν ἑνὸς ἀτμοπλοίου· ἡ πρότασις ἦτο τῳόντι πολλὰ ὀρθὴ καὶ φαίνεται ὅτι οὐκ ὀλίγοι παρεδέχθησαν αὐτήν. Ἀλλὰ τὸ Συμβούλιον ἀπεφάσισε νὰ προσκαλέσῃ ἐκ νέου πάντας ἵνα ἀποφανθῶσιν ὁριστικώτερον. Προτρέπομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τοὺς μετόχους νὰ συναινέσωσι, καθόσον ἀναπτυσσομένης τῆς ἐπιχειρήσεως αὐξάνει καὶ αὐτῶν ἡ ὠφέλεια.

Μετὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰδήσεων, ὧν ἐγένετο ἀνωτέρω μνεία, πολλοὶ ἐξ Εὐρώπης, ξένοι μάλιστα, ἐζήτησαν ἀντίτυπα τοῦ φυλλαδίου ἐκείνου. Ἐλπίζομεν δὲ ὅτι καὶ ἀλλοποδαποὶ καὶ ἡμέτεροι βλέποντες τὴν καθημερινὴν πρόοδον τῆς ἑταιρίας καὶ τοὺς ἀτρύτους καὶ ἀφιλοκερδεῖς κόπους τοὺς ὁποίους χάριν τούτου καταβάλλει τὸ Συμβούλιον, θέλουσι προθυμηθῆ νὰ ἀποκτήσωσι καὶ τὰς ἐναπολειπομένας μετοχὰς, συντελοῦντες οὕτω καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν καὶ εἰς τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν τῆς πατρίδος.

Τὸ παρατιθέμενον ξυλογράφημα ἐξεικονίζει τὸ ὡραῖον ἐργοστάσιον τῆς ἑταιρίας περὶ οὗ προωμιλήσαμεν. Ἐπειδὴ δὲ κατασκευάζονται ἐν αὐτῷ καὶ ξένα ἔργα, νομίζομεν ἐπικερδὲς εἰς τὴν ἑταιρίαν ἐὰν ἀποφασίσῃ νὰ γίνωνται καὶ τυπογραφικὰ πιεστήρια. Φρονοῦμεν δὲ ὅτι οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν Ἀνατολὴν ἐξ Ἑρμουπόλεως θὰ προμηθεύωνται οἱ θέλοντες τοιαῦτα.

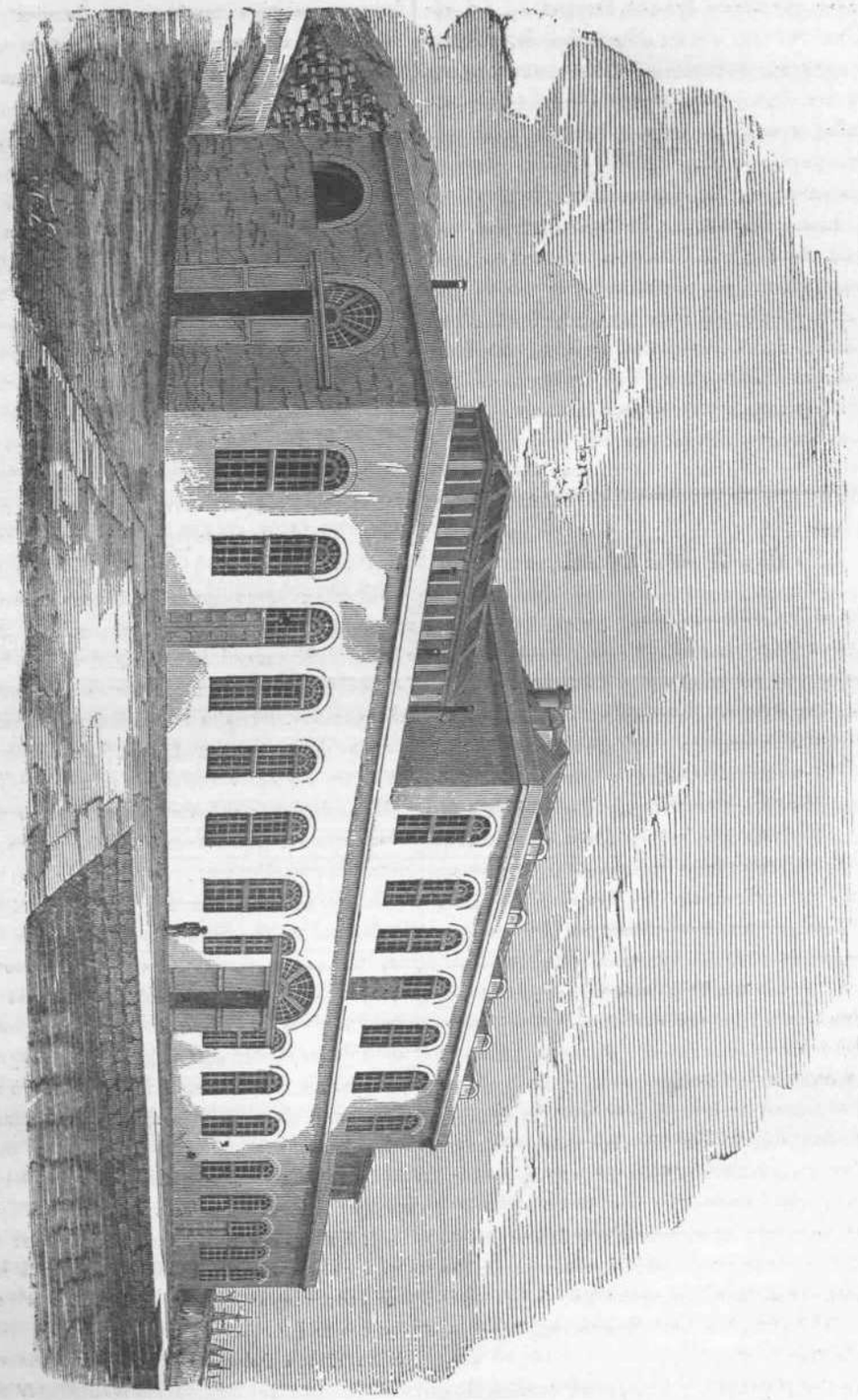

Ἐργοστάσιον τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας ἐν Ἑρμουπόλει.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ.

ΙΟΥΛΙΟΥ 1, 1865.

Ἡ χολέρα ἀπειλεῖ τὴν Ἑλλάδα. Τὸ 1854, μόλις μαθοῦσα ἡ Δημοτικὴ Ἀρχὴ τῶν Ἀθηνῶν ὅτι ἦτο φόβος νὰ προσβληθῇ ἡ πόλις, πρὶν ἔτι ἀναφανῇ εἰς Πειραιᾶ, ἐφρόντισεν ἀμέσως καὶ συνέστησεν ἐπιτροπὴν, ἥτις ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀναβολῆς ἔφερεν ἐκ Τεργέστης ἐνδύματα καὶ φλανέλας διὰ τοὺς πτωχοὺς, συγχρόνως δὲ καὶ ἐπεκαλεῖτο τὴν χρηματικὴν βοήθειαν τῶν εὐπόρων. Διὰ τοῦτο ὅτε ἐνέσκηψεν ἡ χολέρα, εὑρέθη ἑτοίμη καὶ παρέσχε βοήθειαν δα-

ψιλῆ πρὸς πάντας τοὺς ἔχοντας ἀνάγκην. Τὸ παράδειγμα ἐκεῖνο προτρέπομεν καὶ τὴν σημερινὴν Ἀρχὴν νὰ μιμηθῇ. Καὶ εὐχόμεθα μὲν νὰ μὴ χρησιμεύσωσιν αἱ παρασκευαὶ, οὐδὲν ἧττον ὅμως πρέπει νὰ γίνωσι.

* * *

Τελειωθείσης τῆς προπαρασκευαστικῆς ἐργασίας τῶν τμημάτων τῆς Βουλῆς, ἐπελήφθη αὐτὴ ἡ Βουλὴ τῆς ἐξελέγξεως τῶν ἐκλογῶν. Τὰ τμήματα εἶχον γνωμοδοτήσει ὑπὲρ τῆς παραδοχῆς πασῶν τούτων· ἡ δὲ Βουλὴ ἐπεκύρωσεν ὅσας μέχρι τοῦδε προφθᾶσα ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν. Ἡ τῆς Γορτυνίας διεμέρισε καὶ αὐτοὺς τοὺς ὑπουργούς· διότι τινὲς μὲν τούτων ἤθελον τὴν ἔγκρισιν, τινὲς δὲ τὴν ἀκύρωσιν. Ἐνίκησαν ὅμως οἱ πρῶτοι διὰ ψήφων 14.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

ΕΝ ΚΑΛΟΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ. — Ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἡ ἐφημερὶς « οἱ Καιροὶ » (The Times) ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 19 Ἰουνίου τὴν ἑξῆς ἐπιστολὴν τοῦ Δουκὸς Οὐελιγκτῶνος πρὸς τὸν ἐν Strathfieldsaye ἐνοικιαστὴν τῶν γαιῶν του. Μεταφέρομεν δὲ ταύτην καὶ εἰς τῆς *Πανδώρας* τὰς στήλας, ὅπως ἴδωσιν οἱ ἀδιακόπως ἔχοντες ἀνὰ στόμα τὸ τῆς Ἀγγλίας ὄνομα, καὶ τὴν Ἀγγλίαν ὡς παράδειγμα συνταγματισμοῦ προβάλλοντες, ὅτι πρὸς ἐντελῆ ἐφαρμογὴν τοῦ συντάγματος πάντες ἐκεῖ συντρέχουσι· καὶ πρὸ πάντων συντελοῦσιν εἰς τοῦτο αὐτοὶ οἱ ἀριστοκράται, οὐχὶ τυραννικῶς ἐπιβάλλοντες τὴν ἰδίαν θέλησιν εἰς τοὺς ὅπως δήποτε ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτωμένους, ἀλλὰ διδάσκοντες αὐτοὺς, καὶ πείθοντες. Ἰδοὺ ἡ ἐπιστολή.

« Ἀγαπητὲ Κύριε,

» Δίκαιον νομίζω νὰ σοὶ ἐξηγήσω καθαρῶς τὸ φρόνημά μου ὡς πρὸς τὴν ἐξάσκησιν τοῦ ἐκλογικοῦ δικαιώματός σου. Τὸ δικαίωμα τοῦτο εἶναι ἐμπιστοσύνη, ἐπιβεβλημένη εἰς σὲ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς πατρίδος· καὶ ἡ εὐθύνη τῆς καταλλήλου χρήσεως αὐτοῦ σὲ μόνον ἐπιβαρύνει. Ἡ πατρὶς ἔθεσε τοῦτο τὸ δικαίωμα εἰς τὰς χεῖράς σου, καὶ οὐχὶ εἰς τὰς ἰδικάς μου. Παρακαλῶ σε λοιπὸν σαφῶς νὰ ἐννοήσῃς, ὅτι οὐδεὶς ἔχει οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην ἐξουσίαν νὰ σοὶ εἴπῃ, ὅτι ἐγὼ προτίθεμαι νὰ σὲ προτρέψω εἰς ὑποστήριξιν ὁποιουδήποτε ὑποψηφίου βουλευτοῦ. Μένω, Κύριε κτλ. Ὁ Σὸς Wellington. »

ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΒΕΡΝΑΡΔΟΤΟΥ. Καθαιρεθέντος τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουστάβου Ἀδόλφου, ἐξελέγη ὁ θεῖος αὐτοῦ δοὺξ Σοδερμανίας ὀνομασθεὶς Κάρολος ΙΓ', ἐπὶ συμφωνίᾳ ὅμως νὰ διαδεχθῇ αὐτὸν ὁ Βερναρδότης, στρατάρχης μὲν τότε τοῦ Ναπολέοντος, κατ' ἀρχὰς δὲ δεκανεὺς τῆς δημοκρατίας. Καὶ ὁ μὲν ἐκθρονισθεὶς ἡγεμὼν ἀνεχώρησεν, ἡ δὲ σύζυγος αὐτοῦ ἔμεινεν εἰς Στοκόλμην διὰ λόγους ἀγνώστους· ἦλθε δὲ καὶ ὁ Βερναρδότης, τὸν ὁποῖον ἡ πρώην βασίλισσα δὲν συγκατένευσε νὰ ἴδῃ. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἔμενε πάντοτε μόνη ἐντὸς τοῦ παλατίου αὐτῆς, ὅτι οὐδένα ἐδέχετο, καὶ ὅτι οὐδέποτε πλέον μετεῖχε τῶν ἡγεμονικῶν εὐθυμιῶν, εἰ καὶ ἠγαπᾶτο καὶ ἐτιμᾶτο ἰδιαζόντως ὑπὸ τοῦ βασιλεύοντος θείου αὐτῆς. Ἡ τοιαύτη ἀποχὴ ἐλύπει τὸν βασιλέα, ὅστις παρεκάλεσέ ποτε ἐπιμόνως αὐτὴν νὰ δεχθῇ κἂν τὸν διάδοχον. Συγκατατεθεῖσα τέλος πάντων, εἰδοποίησε τὸν Βερναρδότην ὅτι θέλει τὸν δεχθῇ τὴν δεῖνα ἑσπέραν, ἀλλ' ὅτι ἡ συναναστροφὴ δὲν θὰ εἶναι πολλὰ εὔθυμος, διότι ἀπὸ τῆς ἐκθρονίσεως τοῦ συζύγου αὐτῆς εἶχεν ἀποβάλει τὴν μουσικὴν, καὶ ἡ μόνη τέρψις εἰς ἣν ἐπεδίδετο ἦτο τὸ τέϊον καὶ τὸ βίστ.

Εἰς τὴν συναναστροφὴν ἐκλήθησαν καὶ πάντες οἱ αὐλικοὶ καὶ οἱ ἐπισημότεροι τῆς πόλεως. Ἐπειδὴ δὲ αἴφνης ἠσθένησεν ὁ βασιλεὺς, ἡ πρώην βασίλισσα ἠναγκάσθη νὰ ἀναλάβῃ μόνη τὴν πρὸς τοὺς ξένους φιλοφροσύνην. Ἐδείχθη δὲ πρὸ πάντων εὐγενὴς πρὸς τὸν νέον διάδοχον, καὶ ἔπαιξε βίστ μετ' αὐτοῦ καὶ μετὰ τῶν πρέσβεων τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ῥωσίας.

Μετὰ τὸ τέλος τοῦ παιγνιδίου ἔφεραν τέϊον καὶ ἔθεσαν πρὸ τῆς βασιλίσσης πλούσιον δίσκον, βαστάζοντα δύο κυαθίσκους, ἕνα δι' αὐτὴν καὶ ἕνα διὰ τὸν διάδοχον. Ἡ βασίλισσα ἔχυσε μόνη τέϊον καὶ εἰς τὸν ἕνα καὶ εἰς τὸν ἄλλον, προσέθετο γάλα καὶ σάκχαρ, καὶ λαβὼν τὸν ἕτερον προσέφερεν αὐτὸν εὐγενῶς τῷ Βερναρδότῃ. Οὗτος δὲ κλίνας ἔτεινε τὴν δεξιὰν, ὅτε ἠσθάνθη πάτημα δακτύλου εἰς τὸν ὦμόν του. Ὁ Βερναρδότης εἶχε πολλὴν ὀξύνοιαν· καὶ χωρὶς νὰ στρέψῃ τὴν κεφαλὴν ἐνόησεν ὅτι τὸ πάτημα τοῦτο ἦτο ἄλλη εἰδοποίησις. Διὰ τοῦτο καταθεὶς τὸν κυαθίσκον ἐπὶ τοῦ δίσκου, ἐσηκώθη καὶ μετὰ πολλῆς χάριτος εἶπεν· — Εἶναι δυνατὸν, Μεγαλειοτάτη, νὰ ἀνεχθῶ νὰ λάβῃ τόσον κόπον ἡ ὑμ. Μεγ. δι' ἐμέ; Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὸν δίσκον, ἔστρεψεν αὐτὸν ἐπιτηδείως καὶ ἔθετο πρὸ τῆς βασιλίσσης τὸν κυαθίσκον, τὸν ὁποῖον εἶχε λάβει τὸν κόπον νὰ ἑτοιμάσῃ δι' αὐτόν.

Ἡ βασίλισσα ἐγένετο κάτωχρος· ἔστρεψε περὶ αὐτὴν τὸ βλέμμα καὶ παρ' ὀλίγον ἐλειποθύμει· ἀλλ' ἀναλαβοῦσα ἐν τῷ ἅμα τὴν πρώτην εὐαφότητα, ἐμειδίασεν, ἔκλινεν εὐμενῶς τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸν διάδοχον, καὶ λαβοῦσα τὸν κυαθίσκον ἔπιε ταχέως ὅλον τὸ περιεχόμενον.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἡ ἐπίσημος ἐφημερὶς τῆς πόλεως διεκοίνωσε ταῦτα· « Ἡ βασίλισσα Δωροθέα ἀπέθανεν αἴφνης τὴν παρελθοῦσαν νύκτα· ἀποδίδεται δὲ ὁ ἄωρος καὶ αἰφνίδιος θάνατος αὐτῆς εἰς κεραυνοβόλον ἀποπληξίαν. » Τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο μυστήριον ἴσως μόνος ὁ Βερναρδότης ἐγίνωσκε.

ΠΟΙΗΣΙΣ τῆς ΕΜΠΟΡΙΑΣ. Κατ' ἀρχὰς *καραβάναι* διέσχιζον βραδυποροῦσαι ὅπως καὶ σήμερον τὰς ἐρήμους τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, συνενοῦσαι κατὰ τὰς ἀπεράντους αὐτὰς χώρας τὰ διεσκορπισμένα μέλη τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας. Μετὰ ταῦτα ἐμποριναὶ ἀποικίαι μεταδίδουσι τὸν ἑλληνα πολιτισμὸν εἰς τὰ παράλια τῆς Μεσογείου, καὶ φέρουσι τοὺς τολμηροὺς ἐμπόρους τῆς Τύρου καὶ Καρχηδόνος πρὸς ἄρκτον τῆς Εὐρώπης καὶ μεσημβρίαν τῆς Ἀφρικῆς. Αἱ πόλεις τοῦ μεσαιῶνος προστατεύουσι τὰς τέχνας κατὰ τοῦ σιδηροῦ ζυγοῦ καὶ τῆς τιμαριωτικῆς ἐξουσίας. Ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας αἱ ἀσιατικαὶ πόλεις ὑπερασπίζουσι τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς Εὐρώπης. Τὸ ἀντιπροσωπικὸν σύστημα γεννᾶται εἰς τοὺς κόλπους τῶν κοινοτήτων. Κατὰ τὴν ἀναγέννησιν τῶν γραμμάτων οἱ *ἔμποροι* ἡγεμόνες τῆς Φλωρεντίας δέχονται εἰς τὰ παλάτια αὐτῶν τὴν εὐγενῆ ἐξόριστον, ἤτοι τὴν ἑλληνικὴν τέχνην· ὁ ἐπιχειρηματικὸς νοῦς τῆς ἐμπορίας ἀναπτύσσει τὸν ΙΕ' αἰῶνα τὴν ἐνέργειαν ἐκείνην, ἥτις ἔφερε τὸν Κολόμβον εἰς τὴν Ἀμερικὴν, καὶ ὤθησε τὴν Βάσκον δὲ Γάμα ἐκεῖθεν τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Καλῆς Ἐλπίδος, τὸ ὁποῖον ἐνομίζετο ἕως τότε ἀκρωτήριον τρικυμιῶν.

Ἔκτοτε τὸ νεώτερον σύστημα τῶν διεθνῶν νόμων, ἐθεμελιώθη στερεῶς ἐπὶ τῶν συμφερόντων καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐμπορίας καὶ ἐπὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐξασφαλίσεως αὐτῶν. Ἡ ἐμπορία διασκορπίζει τοὺς θησαυροὺς τοῦ νέου κόσμου εἰς τὰ ἔθνη τῆς Εὐρώπης, δίδει νέαν δύναμιν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν, ἀναπτύσσει τὸ ἀποικιακὸν σύστημα τῆς Δύσεως, καὶ μετ' αὐτοῦ παρασκευάζει τὰ στοιχεῖα νέων ἐπικρατειῶν ἀνεξαρτήτων καὶ πεπολιτισμένων. Καὶ σήμερον τί καθιστᾷ τόσον ἰσχυρὸν καὶ τόσον ἀκμαῖον τὸν νεώτερον πολιτισμόν; βεβαίως ἡ ἐμπορία. Τὰ ἀγαθὰ ὅσα ὁ Θεὸς ἐδαψίλευσεν εἰς ἡμᾶς καὶ τὰ προϊόντα τῆς τέχνης, ἀπό τε Κίνας καὶ Καλλιφορνίας, Ἀγγλίας τε καὶ Γαλλίας, Ῥωσίας καὶ Τουρκίας, ὅσα ἑνὶ λόγῳ γεννᾷ ἡ φύσις καὶ ἡ τέχνη κατά τε τὴν δύσιν καὶ τὴν ἀνατολὴν, τὴν ἄρκτον καὶ τὴν μεσημβρίαν, πάντα συναντῶνται καὶ βελτιοῦσιν ἄλληλα.

ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ ΚΛΟΠΗ. Τὸ 1769 ἔτος κατῴκει ἐν Παρισίοις κατὰ τὴν ὁδὸν Saint-Dominique πλούσιός τις φιλάργυρος, μίαν μόνην ὑπηρέτιδα ἔχων συγκάτοικον. Μεταβάς ποτε εἰς τὴν ἐξοχὴν αὐτοῦ, ἀφῆκε μόνην τὴν γυναῖκα, ἥτις εἶδεν ἐξαίφνης δικαστικούς τινας λειτουργοὺς ἐλθόντας μετὰ δακρύων ἵνα ἀναγγείλωσιν αὐτῇ τὸν θάνατον τοῦ κυρίου της, καὶ σφραγίσωσι συγχρόνως τὴν περιουσίαν του. Ἡ ταλαίπωρος ὑπηρέτις ἐθρήνει γοερῶς· αὐτοὶ δὲ καταγράψαντες πρῶτον τὰ ἔπιπλα, ἐζήτησαν τὰ κλειδία ὅπως καταγράψωσι καὶ τὰ λοιπά· εὑρόντες δὲ ἕν τινι κιβωτίῳ ἄπειρον χρυσὸν, προέτεινον εἰς τὴν ὑπηρέτιδα νὰ ἀναλάβῃ τὴν εὐθύνην τῆς φυλακῆς του· καὶ ἐπειδὴ αὐτὴ δὲν συγκατετέθη κατέστρωσαν πρακτικά, παρέλαβον καὶ τὸν χρυσὸν καὶ τοὺς ἀδάμαντας καὶ πᾶν ὅ,τι πολύτιμον, καὶ σφραγίσαντες τὰ λοιπὰ ἀνεχώρησαν. Μετά τινας ἡμέρας ἐπανελθὼν ὁ κύριος ἔκρουσε τὴν θύραν· ἰδὼν δὲ αὐτὸν ἡ ὑπηρέτις ἔκλεισεν ἀμέσως αὐτὴν σταυροκοπουμένη, διότι ἐνόμισεν ὅτι ἐβρυκολάκιασεν ὁ κύριός της. Ἀλλ' ὁ ἐκ νεκρῶν ἐγερθεὶς μὴ ἐννοῶν τί τρέχει ἤρχισε νὰ κρούῃ καὶ νὰ κράζῃ, ἐνῷ καὶ οἱ γείτονες, οἵτινες ἐνόμιζον αὐτὸν τεθνεῶτα, ἐσταυροκοποῦντο ὡς καὶ ἡ ὑπηρέτις. Ἐπὶ τέλους ἤνοιξεν αὕτη τὴν θύραν, ἔδειξε τὰς σφραγῖδας καὶ διηγήθη τὰ διατρέξαντα. Φαντάσθητε τὸν φιλάργυρον εἰς ποίαν θέσιν εὑρέθη!

ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΣ ΜΥΘΟΣ. Ἐνῷ ἐσχάτως ἀτμόπλουν ἀπέπλεε τοῦ λιμένος τῆς Ἀβάνας, ὡραία τις χήρα, ὀνομαζομένη Howard, ἵστατο πλησίον τοῦ τοίχου, ἐφ' οὗ ὁ τετραετὴς αὐτῆς υἱὸς ἐκάθητο παίζων σακχάρινον συρίγγιον, ὅπερ ἡ καλὴ αὐτοῦ μήτηρ εἶχεν ἀγοράσει παρ' ἐμπείρου Ἱσπανοῦ σακχαροπλάστου. Τὸ παιδίον ἐτέρπετο πολὺ μὲ τὸ ἄθυρμα αὐτοῦ φυσῶν ὅλαις δυνάμεσιν, ἡ δὲ Κ. Howard ἐφαίνετο συμμετέχουσα τῆς τέρψεως τοῦ τέκνου της. Ἡ ἔξοχος ὡραιότης τῆς μητρὸς καὶ τὸ ἀγγελικὸν τῆς μορφῆς τοῦ παιδίου ταχέως εἵλκυσαν τὰ βλέμματα τῶν θεατῶν. Μετ' οὐ πολὺ ναύτης τις ἀνεφώνησε· Καρχαρίας! Καρχαρίας! Καὶ πάντες συνωθοῦντο ἵνα ἴδωσι τὸ ὀγκῶδες κῆτος, κολυμβῶν παρὰ τὸ ἀτμόπλουν. Ἐνῷ δὲ οἱ ἐπιβάται ἔκαμον παρατηρήσεις περὶ τοῦ καρχαρίου, ὀξεῖα κραυγὴ ἠκούσθη, ἐπηκολούθησε ταραχὴ τῆς θαλάσσης καὶ ὡς ἀστραπὴ τὸ ἀρπαλέον τέρας ὥρμησε κατὰ τῆς λείας του. Ὁ μικρὸς Θωμᾶς Howard εἶχε πέσει ἀπὸ τοῦ τοίχου, καὶ ἡ χήρα μήτηρ, ἥτις μόνον αὐτὸ τὸ τέκνον εἶχε, λυποθυμήσασα μετεφέρθη κάτω ἀναίσθητος. Ὁ καρχαρίας ἐκολύμβα εἰσέτι παρὰ τὸ ἀτμόπλουν. Τινὲς ἀπεφάσισαν νὰ ἐκδικηθῶσιν, εἰ δυνατὸν, τὸν θάνατον τοῦ μικροῦ Θωμᾶ, καὶ δολώσαντες μέγα ἄγγιστρον μὲ τεμάχιον νωποῦ κρέατος ἔρριψαν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν. Ἀμέσως σχεδὸν ὁ καρχαρίας κατέπιεν αὐτὸ, πεντήκοντα δὲ εὔρωστοι χεῖρες ἔσυρον μετὰ κόπου τὸ δυνατὸν σχοινίον. Ἀλλὰ τὸ τέρας ἦτο μεγάλον καὶ ἀντεῖχεν. Ὅτε δὲ ἡ ῥὶς αὐτοῦ ἀνεσύρθη ἀρκετὰ ἐκτὸς τοῦ ὕδατος, Καλλιφόρνιοί τινες ἤρξαντο γυμναζόμενοι τὸ πιστόλιον ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν του. — Αἱ βολαὶ αὐτῶν γρήγορα ἡσύχα-

σαν τὸν καρχαρίαν, ὃν ἔτυρον ἄπνουν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος, καὶ τὸν ὁποῖον ἐγένετο πρότασις ἵν' ἀνοίξωσιν, ὅπως ἐξαγάγωσι τὰ λείψανα τοῦ παιδίου καὶ θάψωσι χριστιανικῶς. Πραγματοποιηθείσης τῆς προτάσεως τὸ πτῶμα ἠνεῴχθη· ἀλλὰ πρὸς ἔκπληξιν ἁπάντων τὸ παιδίον εὑρέθη καθήμενον ἀναπαυτικῶς μεταξὺ δύω ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ τέρατος, εἰσέτι παίζον τὸ συρίγγιον αὐτοῦ.

ΛΟΝΔΙΝΟΥ ΠΑΡΑΔΟΞΑ. Ὁ ἐν Λονδίνῳ ἀνταποκριτὴς τῆς *Βελγικῆς Ἀνεξαρτησίας* ἐδωρήσατο ἐσχάτως πρὸς τοὺς ὁμογενεῖς αὐτοῦ περιγραφὴν τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει ταύτῃ βίου. Πρῶτον γυνή τις καίεται ζῶσα μεταξὺ τῶν οἰνοβαρῶν καὶ νεναρκωμένων συμποτίδων αὐτῆς, μετὰ τὸ τέλος ὀργίων τελεσθέντων ἔν τινι φαύλῳ οἰκίᾳ ἐν Westminster. Κατόπιν, δύω γυναῖκες σχεδὸν φονεύονται ὑπὸ κτηνωδῶν συζύγων, εἷς τῶν ὁποίων γίνεται αὐτόχειρ· θηριωδῶς δὲ ἕτερος ἐπιτίθεται κατὰ τῆς ἑταίρας αὐτοῦ. Ἄλλη γυνὴ περιφέρεται ἑσπέραν τινὰ μετ' ἀνδρὸς ἐπὶ λέμβου εἰς τὸν Τάμεσιν· ὁ ἀνὴρ παρουσιάζεται μόνος ἀκολούθως, καὶ μετά τινας ἡμέρας τὸ πτῶμα τῆς γυναικὸς εὑρίσκεται παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Κατόπιν ἡ Κωνσταντία Κὲντ ἐξομολογεῖται τὸν παρ' αὐτῆς πραχθέντα φόνον.

Δύω ἱερεῖς τῆς ἀγγλικῆς ἐκκλησίας καταχρῶνται τῆς ἐμπνεομένης ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ αὐτῶν σχήματος ἐμπιστοσύνης καὶ προσβάλλουσι τὴν τιμὴν τῶν γυναικῶν. Εἷς εἶναι ἐφημέριος τῆς ἐνορίας Norwick, καὶ ὁ ἕτερος δημοτικὸς τοῦ Λονδίνου ἱεροκήρυξ. Ἀστυκὸν δικαστήριον ἐξετάζει ἀγωγὴν ἐπὶ διαφθορᾷ, ἥτις ὑπερβαίνει ὡς πρὸς τὴν τολμηρίαν, τὴν κακότητα καὶ τὸ κτηνῶδες τοῦ κακουργήματος, καὶ τὸ βδελυρὸν ἐκεῖνο διήγημα ὁ « Γεωργὸς τοῦ Δάσους Ingliwood. » Ἐν ἀστυνομικῷ τινι δικαστηρίῳ γυνή τις γαυριᾷ ὅτι ἐνήγαγεν ἐραστὴν, ὃν ἐπεθύμει νὰ ἐκδικηθῇ. Βιομήχανός τις τῆς Λαγκαστρίας, ἐπίτροπος τῆς ἐνορίας, διευθυντὴς διαφόρων δημοσίων ἑταιριῶν καὶ πρώην δήμαρχος τῆς κωμοπόλεως, κόπτει τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐπὶ λέμβου, καὶ ῥίπτεται εἰς τὸ ὕδωρ, ἵνα διαφύγῃ τὰς ποινὰς τῆς ὑπεξαιρέσεως καὶ πλαστογραφίας. Ἀλλ' οὔτε παραδόξων ἔλλειψις ὑπάρχει. Γεωργός τις δραπετεύει μετὰ τῆς θυγατρὸς ἱερέως· οἱ γείτονες αὐτοῦ πανηγυρίζουσι τὸ ἀνδραγάθημα διὰ δαψιλῶν σπονδῶν πρὸς τιμὴν αὐτοῦ. Κοῦφός τις νέος γράφει πρὸς κυρίαν τινὰ ἐξαιτούμενος συνέντευξιν, ἵνα γνωρίσῃ τὰ πρὸς αὐτὸν αἰσθήματα αὐτῆς. Οἱ ἀδελφοὶ τῆς κυρίας ἀναλαμβάνουσι τὴν συνέντευξιν, ῥαβδίζουσι τὸν ἐρωτομανῆ, καὶ πληρόνουσι διὰ τὴν διασκέδασιν 80 λίρ. Χ. Δ. Χ.

Λύσεις τοῦ ἐν τῷ 366 φυλλαδίῳ Αἰνίγματος καὶ Γρίφου.

Λεξικόν.

Γηράσκω ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενος.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Σχῆμα μὲν φέρω νοητὸν ἐντόμου θαλασσίου,
Ἀλλ' ἔχω τόσην δύναμιν, ὥστε καὶ τοῦ ἡλίου
Ἀνώτερον μὲ θεωροῦν τῆς φύσεως οἱ νόμοι,
Κ' εἰς τοῦτο εἶναι μάρτυρες ὅλοι οἱ ἀστρονόμοι.
Ἂν τῆς δευτέρας συλλαβῆς τὸ δεύτερόν μου φύγῃ,
Ὁμογενής σου γίνομαι· διαφορὰ ὀλίγη.
Ἂν μὲ μερίσῃς, ὡς ποθεῖ ἡ κληρονόμος ἔρις,
Κι' ὡς δύο λέξεις χωριστὰς θέλεις νὰ μὲ προφέρῃς,
Τὴν πρώτην μου πλησίασον ς' τὴν ῥῦνα, δὲν σὲ βλάπτω
Τὴν ἄλλην ῥίψον, εἰδὲ μή, διὰ μιᾶς σὲ θάπτω.
Μὴ μὲ χωρίσῃς δ' ἂν ποθῇς νὰ ἔχῃς εὐθυμίαν,
Ἀλλ' ἐκ τῶν δύω συλλαβῶν ἀφαίρεσον τὴν μίαν,
Τῆς τελευταίας λέξεως, τῆς πρώτης δὲ τὰς δύω
Ἕνωσον καὶ χορήγησον καὶ εἰς ἐμὲ νὰ πίω.
Εὐχαριστήθης, Κύριε; τὸ δεύτερόν μου γράμμα
Ἀφαίρεσον, καὶ βλέπεις με τετράπουν ἐν τῷ ἅμα.

Ν. Ι. ΟΧΑΝΙΔΗΣ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Σελ. 180, στήλ. α, στίχ. 6, γράφε: παρερμηνείας.
» 181, » » » 50, » ἑρμηνευτάς.
» 182, » β', » 14, » διεξιών.
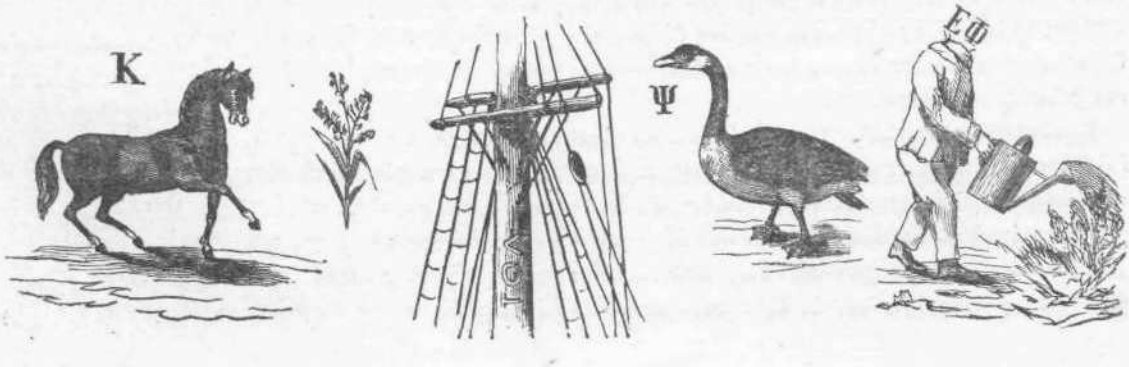
ΓΡΙΦΟΣ.